

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE

Danes na
4. in 5. strani:

Rezervirano
za preskromno
produktivnost

Certek, 6. februarja 1964
Št. 5, leto XXII

PREDSEDNIK ZSJ SVETOZAR VUKMANOVIĆ-TEMPO O KONGRESNIH TEMAH

DELITEV PO DELU OSNOVNA TEMA KONGRESA

V Beogradu bo, po dosedanjih obvestilih, zasedal V. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije od 20. do 25. aprila. Na kongresu bo prisotnih nad 1200 delegatov, in tu bodo tudi številni domači ter tuji gostje.

Kongres bo deloval v petih komisijah. V prvi komisiji bodo udeleženci razpravljali o družbeno-ekonomskem sistemu in splošnem gibanju gospodarstva; v drugi bodo obravnavali vprašanja s področja delovnih organizacij in delitve po delu; udeleženci tretje komisije bodo razpravljali o različnih problemih komun; v četrti komisiji bodo na dnevnem redu vprašanja življenjske ravni; tisti, ki bodo delovali v peti komisiji, bodo razpravljali o mednarodnem delavskem in sindikalnem gibanju ter o aktivnosti in mednarodnih stikih Zveze sindikatov Jugoslavije.

Delegati in sindikalne organizacije bodo dobili zadnje dni februarja poročilo o delu Zveze sindikatov Jugoslavije med dvema kongresoma. Razen tega pa bodo prejeli še 30 koreferatov o vprašanjih, ki bodo na dnevnem redu v kongresnih komisijah. Vse to gradivo bo podlaga za razpravo s članstvom in s tem bodo dobili delegati možnost, da zvedo za mnenje članstva o posameznih vprašanjih, obravnavanih v koreferatih.

Predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanović-Tempo je minuli teden na tiskovni konferenci tako obrazložil udeležencem potek kongresa, pred tem pa govoril o temah,

ki bodo na dnevnem redu kongresa kot celote in posameznih komisij.

— Eno izmed osnovnih vprašanj, ki nas zanima, je dejal v uvodu predsednik CS ZSJ Sve-

tozar Vukmanović-Tempo, je, ali je v naši praksi dosledno uveljavljeno načelo, da dobi vsak človek, vsak delovni kolektiv znotraj delovne enote ali širše delovne enote, v podjetju, od družbe, iz družbenega produkta, sorazmerno toliko, kolikor je prispeval k ustvarjanju družbenega produkta. In ko iščem odgovor na to vprašanje, se srečamo z vrsto drugih, na katera je šele potrebno odgovoriti. Ali so obstoječe razlike v pogojih gospodarjenja med posameznimi gospodarskimi panogami in grupacijami upravičene? Ali dohodek, ustvarjen v posameznih grupacijah pod vplivom takšnih pogojev gospodarjenja odgovarja rezultatom dela delavcev, zaposlenih v teh panogah? Ali drugače povedano: Ali ne dobivajo posamezni deli delavskega razreda od družbe več, kot ji dajejo? Očitno, če gledamo razlike v osebnih dohodkih med gospodarskimi panogami, potem ugotovimo, da so te družbeno in ekonomsko neupravičene. To pomeni, da so kolektivi v posameznih proizvodnih grupacijah, kjer se oblikujejo zelo nizki osebni dohodki v sorazmerju proti drugim gospodar-

skim panogam. To je že eden izmed problemov, o katerem je potrebno razpravljati na kongresu.

Drugi problem, ki sledi prejšnjemu, je, kako urediti nasprotja, če hočemo na eni strani izboljšati položaj delavcev z nizkimi osebnimi dohodki, hkrati pa ob tem povečati razpore med strokovnimi in nestrokovno usposobljenimi delavci, in sicer zato, da spodbudimo ljudi za pridobivanje potrebne strokovnosti, zato da bi lahko dosegali večjo produktivnost, večje osebne dohodke itd. Ali je to v nasprotju drugo z drugim? Ali lahko enostavno povišamo osebne dohodke najnižje plačanim kategorijam delavcev, ali je nujno prej povečati produktivnost dela in prek te povečati tudi osebne dohodke ter hkrati preiti tudi k povečanju razponov. Če želimo uresničiti obe navidežni nasprotni zahtevi — bomo videli, da je njihova uresničitev povezana z vrsto ukrepov, tako na področju proizvodnje kot tudi ekonomske politike.

Sedanji položaj v našem gospodarstvu je takšen, da so v okviru enakih grupacij podjetja z zelo visoko produktivnostjo dela, z visokim oziroma nizkim neto produktom na vloženo živo in opredmeteno delo, z visokimi oziroma nizkimi osebnimi dohodki, pa najsi gre za železarne, steklarne, tekstilna podjetja, cementarne itd. To je prav tako eden izmed problemov, o katerem bo potrebno na kongresu razpravljati in najti izhod. Pred nami je dvojno ostra omejenih rešitev. Eno izmed teh je, da nadaljujemo z dosedanjimi praksami, to je, da omejujemo s sistemom delitve nadaljnji obstoj tudi podjetij z nižjo produktivnostjo dela. To pa pomeni zavirati produktivnost dela in končno zavirati tudi rast osebnih dohodkov. Razen tega pa je tudi druga rešitev, in sicer, da zmanjšamo sistem delitve tako, da so razlike med osebnimi dohodki prav tako, kot so razlike v neto produktu glede na vloženo živo in opredmeteno delo. To pomeni dosledno uveljaviti načelo, da so osebni dohodki odvisni od tega, koliko kolektiv daje družbi, koliko ustvarja neto produkta glede na vloženo živo in opredmeteno delo.

(Nadaljevanje na 2. str.)

S PLENARNE SEJE OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA CELJE

OSNOVA ZA PLANIRANJE NISO SAMO ŠTEVILKE

Iz uvodnih misli, izrečenih na zadnji plenarni seji Okrajnega sindikalnega sveta Celje, je bilo pričakovati, da udeleženci razprave o družbenem planu okraja ne bodo razpravljali toliko o številkah kot o problemih, pomembnih za čim učinkovitejše in realno planiranje. In tako je tudi bilo. Zanimivo pa je, da so udeleženci razpravljali v dobri meri predvsem o tako imenovanih negospodarskih dejavnostih in so svoje trditve podpirali s številkami le takrat, kadar je bilo po njihovem mnenju nujno potrebno.

Ena izmed ugotovitev je bila tale:

— v smernicah družbenega plana okraja in v statutu celjske komune je mogoče opaziti že doslej znano slabost, namreč, da je obrt in terciarna dejavnost sploh, obravnavana samo z nekaterimi načelnimi ugotovitvami. Zavaljo takšnega obravnavanja te dejavnosti pa zaznamujemo ob hitrem razvoju gospodarstva nazadovanje tistih področij, oziroma panog, ki lahko uspešno in učinkovito vplivajo na zvišanje življenjske ravni občanov.

To potrjujejo tile številčni podatki: leta 1958, je bilo na področju celjske občine 50 obrtnih delovnih organizacij družbenega sektorja s 1303 zaposlenimi. Leta 1962 jih je bilo 33 s 1638 zaposlenimi in lani 32 s 1562 zaposlenimi.

Družbeni sektor obrti se je doslej počasneje razvijal, ker je bila akumulacija, pridobljena v obrti, potrošena za razvoj industrije.

Ob nazadovanju družbenega sektorja obrti pa je še občutnejše nazadovanje zasebni sektor. V letu 1958 je bilo na primer 416 zasebnih obrtnih delavnic, leta 1962 samo še 326, lani pa jih je bilo le še okoli 270.

Nazadovanje obrti tako na področju družbenega kot zasebnega sektorja vpliva na porast

cen, na počasnejšo opravljanje uslug, skratka ob takšnem razvoju obrti je prizadet potroš-

nik. Sestavljavci družbenih planov na vseh ravneh, naj torej v bodoče upoštevajo, da velja obrtništvo pospeševati skladno z razvojem ostalih panog gospodarstva, hitreje osnovati obrtne centre in vplivati tudi na drugačen sistem dela.

Za kakšen sistem dela gre? Izrečena je bila pobuda, naj bi v obrti in terciarni dejavnosti sploh, prešli na dvozmensko delo. S tem bi lahko občutno zmanjšali izdatke za nove dejavnosti in delavnice, ter (Nadaljevanje na 3. str.)

»Obveščanje« zagotovljeno

— Slišala sem, da je zdaj menda celo v statutu, da se lahko obveščamo...

Karikatura: MILAN MAVER

V OKVIRU

Slabost ni nova, le spriči vse večje potrebe po konkretnosti in tvornosti je postala v zadnjem času očitnejša. Nič več ne pripisujemo tolikšne važnosti retoriki, lepemu govorjenju, kolikor — kaj posameznik pove! In prav v tem, da veliko govore in zelo malo povedo, so postali nekateri pravi mojstri.

Pri tem, da so v izražanju megle, predvsem pa da uporabljajo zelo posplošene termine, ne gre vedno za to, da ne bi znali biti konkretni, ampak je pogosto razlog v tem, da stvari, o kateri govorijo, dovolj ne poznajo, ali pa jih je strah jasne besede. Kajti, če povedo posplošno formulacijo, imajo še vedno dovolj maneverskega prostora, da po morebitnem drugačnem stališču svojo izjavo popravijo, še bolj zanesljivo pa je, da nihče zoper njihovo mnenje ne bo govoril, ker enostavno natančno ne ve, kaj so povedali. Poleg tega pa se v takem govorjenju prikriva tudi lenoba, pronikniti do jedra problemov in zavzeti do njih stališča.

Namesto da bi jasno povedal svoje mnenje, da se bo morebiti v oceni tudi motil, a bo s svojim stališčem, ki je pogoj za razpravo, za preciznejšo oceno položaja in uglasitev stališč, bo tak govornik opravil z nekaj besedami: »Do problema XY smo zavzeli stališče, ali celo naše stališče.« Niti z eno nadaljnjo besedo ne bo pojasnil: kakšno je bilo to stališče, v čem se je izražalo, zakaj je bilo

POSPLOŠEVANJE IN FRAZERSTVO

naše? Ali naprej: »O problemu XY je bila med delavci zelo živahna razprava.« Zakaj je bila živahna, v čem ta živahnost, o tem niti besedice. Ali: »Pri nas se samoupravljanje ni razvilo do tiste stopnje, kot smo pričakovali.« Kakšno je samoupravljanje, kakšne materialne in druge pristojnosti imajo ekonomske enote, kakšni uspehi in problemi se kažejo, kaj so od njih pričakovali, tudi o tem niti besedice. In naprej: »Mi smo analizirali probleme delitve in ugotovili, da prevladujejo uravnilovske tendence.« To je za spoznanje jasnejše, toda marsikoga bo bolj zanimalo, kakšna je bila ta analiza, katera vprašanja in podatke je zajemala, kakšni so bili odgovori in ugotovitve, kje se najbolj kažejo težnje po uravnilovki, kdo jih zagovarja, kdo se jim zoperstavlja?

Poglejmo še, kako rahlo karikirana so videti poročila o nekaterih zelo konkretnih akcijah. »O govoru predsednika sindikatov, naj bi odpravili osebne dohodke, nižje od petindvajset tisoč dinarjev na mesec, je med proizvajalci živahna razprava.« To smo pravzaprav lahko pričakovali, predvsem še tam, kjer žive delavci z nižjimi dohodki. Toda bolj zanimivo kot ta splošna oznaka je, kako nameravajo to nalogo razrešiti? Ali se bodo resno pogovorili o notranjih rezervah, so že imeli sestanek o tem, kaj so sklenili, ali se s tem samo strinjajo in pričakujejo pomoč od »zgoraj«? Kaj so sploh ugotovili, kaj nameravajo storiti? Pojavlja se vrsta zelo zanimivih vprašanj in le stališča in ukrepi bi osvetlili vse probleme, ki jih je treba razrešiti, da bomo to nalogo izvedli.

Prav kratek čas nas še loči od sprejetja statuten delovnih organizacij. Pričakovali bi, da se bodo v tem razdobju kresala stališča, da bo nastala borba mnenj, da se bodo lomila kopja, namesto tega pa lahko dobimo na vpogled le redke osnutke statuten in zelo posplošene izjave, da so osnutki v razpravi, tik pred sprejetjem, manj pa nam je znanega, kje so ključni problemi, glavne nejasnosti in slabosti. Zaradi tega so vsi tisti, ki bi lahko karkoli pomagali pri razčiščenju pogledov in stališč, brez moči. Razumljivo je, da je temu primerna tudi razprava v tisku.

Na sejah in posvetih pa najpogostejše slišimo: »Začeli smo z razpravo! Organizirali smo enodnevni seminar, tridnevni seminar... V sodelovanju z delavsko univerzo smo izvedli seminar, anketo...« Spet bi lahko v nedogled postavljali vprašanja: Kaj ste ugotovili na seminarju, katere značilnosti se kažejo, kaj je najmanj jasno, najbolj površno obdelano itd., itd.

Če bi poskušali iz tega povzeti zaključek, potem bi lahko ugotovili, da tako razpravljanje in poročanje ni nesposobnost posameznikov, da se ne znajo jasneje izraziti, temveč je predvsem prikrivanje prave slike, dejanskega stanja. Fraziranje, čevkanje je samo poskus (ki so ga nekateri razvili do rutinske popolnosti), da z njim prikrijejo slabo delo, premajhno poglobljanje v probleme, pogosto tudi premajhno znanje in pogum, da bi odkrito povedali, kar mislijo, pa čeprav bi se kasneje v razpravi pokazalo, da niso imeli prav. Veliko koristnejša je pogumno povedana resnica, tudi ne še dovolj domišljeno mnenje, kot pa slepomišenje in prikrivanje stanja s posplošnimi resnicami in nejasnimi formulacijami, kjer je še zmerom nekaj možnosti, da bi se izmuznili, če bi razprava pokazala, da njihova mnenja niso najbolj premišljena.

Prav zato pomeni borba proti fraziranju, proti posploševanju in meglenim stališčem tudi borba za večje uspehe in boljše delo.

Torej — ni najvažnejše, kako govorimo, temveč — kaj povemo!

Še važnejše pa je, da se jasno pogovorimo, kaj moramo in kaj bomo zares storili, da bomo problem razrešili!

—vim.

Poleg teorije se na tekstilni šoli v Kranju bodoči tehniki obvezno uče tudi v praktičnem pouku pri strojih.

Foto: M. ŠPAROVEC

ODPRTO PISMO IZVRŠNEGA ODBORA
GO SZDL SLOVENIJE

Samoupravnim organom delovnih organizacij in občinskim skupščinam

Naš sedanji, še bolj pa prihodnji razvoj gospodarskih in drugih družbenih dejavnosti nujno terjata čedalje večjo in trajno skrb za vzgojo strokovnjakov, visoko kvalificiranih delavcev na vseh področjih našega življenja. Dosežki dosedanjih izobraževalnih prizadevanj višjih, višjih, srednjih, strokovnih šol in vseh drugih načinov vzgoje tem potrebam nikakor ne zadoščajo. Zaostajanje, ki se še očitneje kaže ob prizadevanjih za večjo produktivnost dela, za uvajanje moderne organizacije, tehnike in tehnologije in za učinkovitejšo in kvalitetnejšo delo družbenih služb, je mogoče odpravljati z zavestnejšo akcijo celotne družbe, še posebej pa vseh delovnih organizacij in občin.

Izvršni odbor Glavnega odbora SZDL Slovenije zato poziva vse delovne organizacije in občinske skupščine, naj nemudoma analizirajo dosedanja prizadevanja za vzgojo strokovnjakov, v zvezi s tem posebej in vsestransko prouče politiko štipendiranja in na podlagi temeljitih analiz sprejmejo ustrezne sklepe. Analize štipendijske politike v zadnjem času kažejo celo upadanje števila podeljenih štipendij, zaostajanje njihove višine za rastjo življenjskih stroškov. Ti podatki mimo tega opozarjajo, da zlasti v komunah pri štipendijski politiki ni dovolj razumevanja za skladni razvoj vseh področij. Prav tako kažejo podatki, da delovne organizacije niso storile dovolj za strokovno usposabljanje članov kolektiva. Še očitneje se vse te pomanjkljivosti izražajo ob dejstvu, da delovne organizacije niso v celoti izkoristile sedanjih olajšav za financiranje izobraževanja.

Delovne organizacije in občinske skupščine bi morale v zvezi s tem zlasti upoštevati:

- da je potrebno razvijati široko skrb za vse oblike izobraževanja; pri tem je razvijati tesnejše medsebojno sodelovanje delovnih organizacij in občinskih skupščin s šolskimi ustanovami tako glede vsebinskih kakor materialnih vprašanj; pri povečanju števila štipendij je treba zlasti skladno vsa področja, vse vrste šolanja, in voditi takšno politiko, da bodo vsestransko razvijale sposobnosti delovnih ljudi, zlasti najnadarjenjših; posebno pozornost bi morale gospodarske in druge delovne organizacije posvetiti šolanju tistih, ki so se izkazali z delom (študij na vseh vrstah in stopnjah šol — redni in izredni študij in podobno);

- da je potrebno znatno zvišati višino štipendij, ki se morajo prilagajati rasti življenjskih stroškov; iskati različne diferencirane oblike, ki bi spodbujale štipendiste za kvalitetnejši in hitrejši študij in upoštevale različne življenjske pogoje; kot eno izmed dopolnilnih oblik pomoči bi morale razvijati kreditiranje, pri čemer je možno kredit v skladu s študijskimi uspehi študenta in dijaka odpisovati;

- da je potrebno trajno razvijati tesnejši in pristnejši stik štipendistov z dajalci štipendij;

- da je potrebno hitreje razvijati tudi družbeno materialno bazo študirajoče mladine (domove, internate, menze itd.). Za to nalogo bi morale skrbeti tako družbeno-politične skupnosti kakor delovne organizacije.

Delovne organizacije bodo imele letos na razpolago znatno večja sredstva za izobraževanje. To jim bo narokovalo in omogočilo širšo in smotnejšo uporabo teh sredstev, pri čemer bodo morale upoštevati tako interese lastnega napredka kakor tudi širše skupnosti.

Delovne organizacije in družbeno-politične skupnosti naj v pripravah za perspektivne planske še podrobneje prouče celotno problematiko vzgoje strokovnjakov in z ustreznimi programi začrtajo dolgoročno politiko usposabljanja svojega kadra. Trajna skrb za uresničevanje te pomembne družbene naloge bi se morala ustrezno izraziti tudi v njihovih statutih.

Izvršni odbor Glavnega odbora SZDL Slovenije ponovno poziva delovne organizacije in družbeno-politične skupnosti, naj takoj ustrezno ukrepajo, vendar pa naj te naloge ne pojmujejo samo kot enkratno in kampanjsko, pač pa kot izredno pomembno in trajno usmerjenost, ki je od nje odvisen naš hitrejši družbeni razvoj.

Izvršni odbor GO SZDL Slovenije

DELITEV PO DELU OSNOVNA TEMA KONGRESA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pred kongresom je torej naloga, da analizira položaj v posameznih grupacijah, da prouči, zakaj je v podjetjih teh grupacij nizka produktivnost, zakaj zaostajajo, mogoče zaradi pomanjkanja moderne tehnike. Če je pomanjkanje moderne tehnike vzrok za to, in če je pomanjkanje moderne tehnike vzrok za nizko produktivnost, potem naj bo pomoč družbene skupnosti usmerjena le-tim v obliki kredita ali v obliki začasnih dotacij, zato da bi likvidirale vzroke svoje zaostalosti, to je, da modernizirajo svojo proizvodnjo in da na ta način poraste produktivnost dela ter da porastejo osebni dohodki. V primeru, da podjetja zaostajajo zaradi zastarele tehnologije in tehnološkega procesa, slabe organizacije dela in tako dalje, potem je treba organizirati pomoč tistih, ki bolje poslujejo, ki so moderneje opremljeni, kjer je produktivnost dela visoka. To je dejansko razvijanje internacionalizma znotraj posameznih delov delavskega razreda. Mi smo zelo razvili tehnično pomoč deželam, ki so šle v razvoju. To je vse-kakor dobro in to je ena izmed oblik izpolnjevanja našega mednarodnega dolga do delavcev drugih dežel. Toda slabo je, ker teh načel ne uresničujemo v svoji lastni deželi, to je, da razvita podjetja ne pomagajo zaostalejšim, tako da bi jih lahko le-ta hitreje dohitela, da bi pri njih hitreje porasla produktivnost dela. Razumljivo je, da ne velja sistema delitve zasnovati tako, da se konzervira nizka produktivnost dela v teh zaostalih podjetjih, temveč da poraste prek organizirane pomoči. Mi bomo s tem uresničili v bistvu takšno politiko, da ne bo delavcev z nizkimi osebnimi dohodki. Vendar je ne bomo uresničili tako, da bi enostavno povišali prejemke, ne glede na rast produktivnosti dela. V tem je bistvo problema. Mislim, da obstoječe glede tega pri nas velike rezerve in zato mora priti to vprašanje do izraza na kongresu. Potrebno bo proučiti, kakšne so rezerve v naših podjetjih za povečanje proizvodnje in povečanje produktivnosti dela.

Pomeni torej, da bo moral kongres odgovoriti na vprašanje,

kolikšne so rezerve v gospodarstvu, kolikšna je produktivnost v posameznih proizvodnih panogah in skupno v primerjavi s produktivnostjo, ki je dosežena v razvitih deželah. Oziroma odgovoriti bo treba, kaj velja ukreniti razen sprememb v ekonomskem instrumentariju, kaj ukreniti v ekonomski politiki in kaj v zavestni akciji vseh organov upravljanja, v državnih organih, zbornicah, sindikatih, družbeno-političnih organizacijah itd.

Eno izmed vprašanj, ki je prav tako v tesni zvezi z vsemi prejšnjimi, je kooperacija in specializacija. Naš sistem delitve je v minulosti v nekem smislu spodbujal ekstenzivno vsestransko proizvodnjo, proizvodnjo v majhnih serijah z obrtniškim načinom dela. Toda takšna proizvodnja zožuje tržišče za večjo serijsko proizvodnjo. Takšna proizvodnja temelji na nizkih osebnih dohodkih, na nizki produktivnosti. Nizki osebni dohodki pa zopet zožujejo notranje tržišče, ozko notranje tržišče pa zožuje možnosti za nadaljnji razvoj gospodarstva. Ta nasprotja je treba razrešiti in ustvariti možnosti oziroma ugodnejše pogoje za širši razmah industrializacije. To pa je mogoče doseči samo, če odpremo proces, da se podjetja z nizko produktivnostjo in obrtniškim načinom proizvodnje preusmerijo na specializacijo, na kooperacijo z drugimi industrijskimi podjetji in na ta način dosežejo večjo produktivnost dela in višje osebne dohodke.

Ta proces je očitno pred nami in zanj je treba ustvariti

možnosti tudi v sami delitvi, da se prične naravna kooperacija, neodvisna od administrativnih republiških ali komunalnih meja. To je namreč v interesu tako razvitih kot nerazvitih podjetij. V nadaljnji razlagi kongresnih tem je predsednik Vukmanovič govoril o tem, ali so pogoji, da poraste življenjska raven pri sedanjih ravni proizvodnje in produktivnosti dela.

— To so problemi, ki nas posebno zanimajo, in ki praktično pomenijo, ali je nujno za nadaljnji razvoj spremeniti odnos med osebnimi dohodki in akumulacijo, kar praktično nadalje pomeni, ali je treba povečati udeležbo osebne potrošnje v skupno ustvarjenem družbenem produktu. Precej elementov je, ki govorijo za to pozitivno, to je, da je za širši razmah naše industrializacije in gospodarstva sploh, nujno razširiti tržišče. Za industrijsko proizvodnjo, za velikoserijsko proizvodnjo mora biti tržišče široko. Res, naše jugoslovansko tržišče je majhno za velike serije. To pomeni, da si ga moramo poiskati tudi zunaj naših meja. Toda naša dolžnost je, da mi čimbolj razširimo naše jugoslovansko tržišče, torej da povečamo kupno moč prebivalstva.

— Vzájemna povezanost med udeležbo osebnih dohodkov v skupnem družbenem produktu in ravni proizvodnje in produktivnosti dela, je še vedno premalo razčiščeno in proučeno vprašanje. Pri nas še vedno prevladuje teorija, da je porast družbenega produkta in narodnega dohodka naravnost odvisna od ravni naložb. Takšne teorije

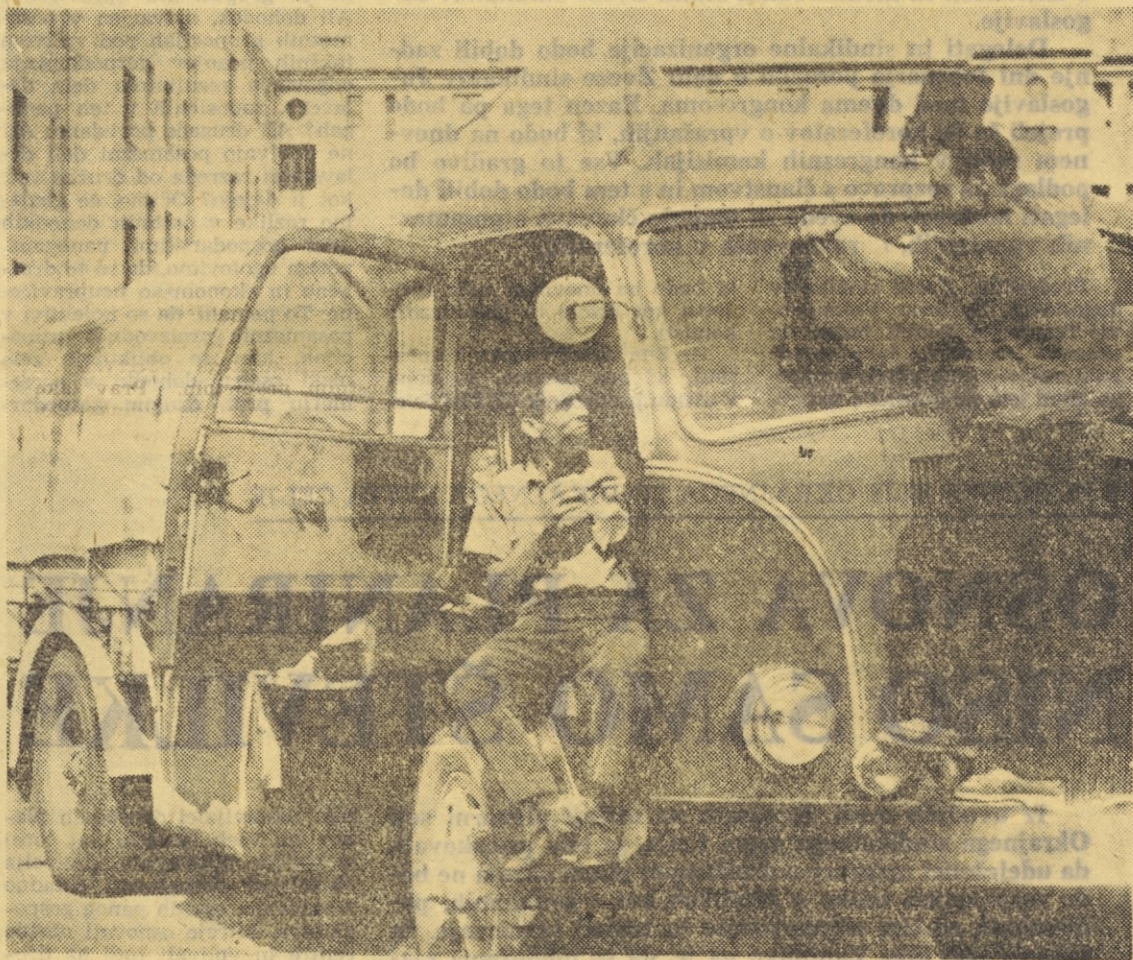
so podkrepjene z nekaterimi primerjavami iz minulosti — kolikor je vloženo, toliko je tudi pridobljeno v družbenem bruto produktu. Razumljivo, ne mislim oporekati vpliva investicij na porast družbenega produkta. Toda želimo opozoriti na nevarnost takšnih enostranskih računov, ki ne upoštevajo številnih važnih okoliščin. To je preprosto rečeno, tehnokratska računica in nič drugega. Če samo površna analiza vseh naših podjetij in naših proizvodnih grupacij, ki bi upoštevala stopnjo neizkoriščenih zmogljivosti, neizkoriščenega delovnega časa, bi lahko odkrila, da obstoje v našem gospodarstvu ogromne rezerve. To je ena od nalog, o kateri velja razpravljati na kongresu in da na osnovi tega dosežemo, kje so te rezerve, kolikšne so in kako jih je treba izkoristiti ter da ni vse pogojeno samo z načelom, kolikor vložiš, toliko boš dobil, temveč da lahko mi glede na današnje pogoje aktiviramo že obstoječe, zgrajene zmogljivosti in da lahko pospešimo rast produktivnosti in proizvodnje.

Predsednik Svetozar Vukmanovič je nadalje dejal, da je Centralni svet sklenil, uvrstiti na kongres tudi problem nerazvitih področij. Ko je govoril o tem, je takoj opozoril, da ob razpravah o razvoju zaostalih področij ne velja izhajati iz gledišča »pomoči« razvitih področij nerazvitim, temveč da gre v bistvu za skupen enoten interes vse dežele, da uresničujemo skladnejši gospodarski razvoj. Ob zaključku pa je podrobneje obrazložil vprašanja, ki jih bodo obravnavale posamezne kongresne komisije.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ
za Slovenijo Izdaja CŽP Ljudska pravica v Ljubljani. Iste ustanovljen 20. novembra 1942. Uredile uredniški odbor
Glavni in odgovorni urednik
VINKO TRINKAUS

Naslov uredništva in uprave
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2
poštni predal 313-VI. telefon
uredništva 33-722 in 36-672,
uprave 33-722 in 37-501. Račun
pri Narodni banki v Ljubljani
št. NB 600-11/1-365 — Posamezna
številka stane 20 din — Narodna
in te: četrtletna 250, polletna
500 in letna 1000 din — Rokopisov
ne vračamo — Poština plačana
v gotovini — Tisk in kili-
seli CŽP Ljudska pravica
Ljubljana

Med kratkim postankom...

Foto: M. ŠPAROVEC

STATUTI NAJ UTRJUJEJO AKTIVNO VLOGO ČLOVEKA

Notranjepolitična sekcija društva novinarjev Slovenije je imela pred kratkim posvetovanje o izdelavi statuta komun. V razpravi na tem posvetovanju je sodeloval tudi predsednik Republiškega sveta sindikatov Slovenije FRANC POPIT.

Od tiska želimo, da bi, kar zadeva statute, pomagali olajšati delovnim ljudem delo z vsebinskim analiziranjem statuta, z izmenjavo izkušenj, odpiranjem in razčiščevanjem socioloških, organizacijsko-proizvodnih, pravnih in ekonomskih problemov, izčiščevanjem terminov itd. Skratka, odpreti bi morali v februarju in marcu razpravo, ki bi po aktivnosti in prizadevanosti ne smela biti nič manjša kot v času ustavne razprave. Postati bi morala sestavni del politične akcije za razčiščevanje problemov, na katere zadevajo delovni ljudje v delovni organizaciji. Doprinesiti bi morala k jasnejši opredelitvi položaja in vloge delovnega človeka kot aktivnega faktorja v proizvodnji.

Naj kar v začetku povem, da nimam pretenzij, dajati receptov, kar bi po mojem mnenju bilo tudi slabo, saj bi lahko peljalo v šabloniziranje in je-manje iniciative in idej. Osnovne značilnosti večine statutarov, ki jih doslej poznamo, so v nekaj besedah tele:

1. da so po obliki zelo formalno-pravno institucionalni. Zaradi tega tudi niso, po mojem mnenju, mogli vzbuditi večjega interesa pri delovnih ljudeh in zato so bile razprave o njih razmeroma mlačne.
2. Precej podrobno so obdelani odnosi — pravice in dolžnosti na »vrhu«, nato vedno manj, npr. EE, še manj odnosi do proizvajalca. Njegov položaj je po navadi zelo skopopredeljen s suhim taksativnim

naštevanjem pravic in dolžnosti in to v poglavju, ki nosi naslov »delovni odnosi«.

3. Kot rdeča nit se v nekaterih statutih vleče odnos delodajalec — delojemalec.

4. Trenja so zaradi dveh linij, od katerih ena, družbeno-samoupravna, naj bi bila bolj socialistična, druga, organizacijsko-tehnično upravna pa naj bi bila manj, čeprav sta obe sestavni del sistema delavskega upravljanja in gre samo za delitev dela.

5. Vloga delavskega samoupravljanja se identificira z vlogo upravnega odbora delniške družbe.

6. Manjka večja povezanost med individualnim in kolektivnim interesom.

7. Ponekde se čutijo anarho-sindikalistične težnje v organizacijsko-proizvodnih vprašanjih. Druge zopet govorijo o krizi delavskega upravljanja.

8. Če razporeditev materije kaže, da ni statut vedno gra-

jen od človeka kot osnovnega faktorja v proizvodnji navzgor, ampak je njegov položaj kot individuum pogosto anonimen, vsebovan v izrazih: kolektiv, delovna organizacija, predstavniški organ, strokovni sektor, itd.

Da ilustriram, navajam citat iz nekega statuta, ki morda, vzet iz konteksta malo karikira stanje.

Takole se glasi:

S statutom, z drugimi samoupravnimi akti ter s strokovnimi in organizacijskimi predpisi se v delovni organizaciji uvaja vnaprej določen sistem razporeditve funkcij, odgovornosti in pristojnosti med samoupravnimi organi, med posameznimi organizacijskimi enotami in delovnimi mesti... Ali: Delitev čistega dohodka, ki ga ustvari delovna organizacija ureja pravilnik... Ali: potem, ko delovna organizacija zagotovi sredstva, s katerimi obnavlja vrednost, itd...

Ali ne zvenijo te formulacije tehnokratsko? Ali se ne personificira delovno mesto, organizacijsko enoto in totalno alienira in eliminira človek?

Delovni človek se tretira kot objekt, vedno je nekdo zaskrbljen, vedno hoče nekdo skrbeti za njegov razvoj, za izobraže-

Osnova za planiranje niso samo številke

(Nadaljevanje s 1. strani)

z malenkostnimi investicijskimi naložbami okrepili zmogljivost obrtnosti.

Druga, omembe vredna ugotovitev v razpravi je bila, ali je planiranje samo v mejah občine in okraja smotno, kadar gre za takšne dejavnosti, kot so zdravstvo, šolstvo in podobno. Rečeno je bilo, da velja na področju planiranja družbene dejavnosti razmišljati o tako imenovanem regionalnem planiranju in tudi integraciji na tem področju. Ta vprašanja in pomisleki so bili utemeljeni z nekaterimi ugotovitvami. Rečeno je na primer bilo, da so se pred dobima dvema letoma delovne organizacije zavzemale za osnove tehnike šole in obljubljale pomoč. Sedaj je vprašanje, kako naj se šola vzdržuje, ker je ostalo večji del le pri obljubah. Ali je recimo smotno, je bilo rečeno, da v bolnici vlagamo tolikšna sredstva za razvoj posameznih znanstvenih in vsestranskih služb, ko hkrati primanjkuje investicijskih sredstev za nekatere najosnovnejše pogoje. Dalje, ali je smotno, da prevzajamo obratne ambulante nase delo, ki naj bi ga opravljali drugi znanstveni zavodi, zapostavljena pa je preventiva. Obratne ambulante, (zobozdravstvene in druge) razpolagajo z aparati, ki jih nima niti bolnica.

Skratka, gre za smotno naložbo in izkoriščanje investicijskih sredstev na teh področjih, za razmislek, katero dejavnost krepiti tudi s sodelujočimi drugimi občinami in kje s svojo sodelujočimi podjetji razvoj tistih dejavnosti, zavodov in ustanov, v sosednjih občinah ali okrajih, da bodo s tem zadovoljene tudi potrebe v Celju in njeni okolici.

In kakšna naj bo vloga sindikata pri takšnem načinu planiranja, izrekanju pripomb, priporočil in zahtev? Sindikalne organizacije v družbenih službah, naj bi terjale od vodstev sestavljanje analiz, posredovanje podatkov, ki bodo pokazale položaj dejavnosti ali službe v vsej svoji celovitosti. In ob teh podatkih naj sindikalne organizacije izrečejo svoja mnenja, stališče in pripombe. Res je, je bilo rečeno, da vodstva tega sedaj ne uresničujemo, oziroma posredujejo sindikatom podatke, ki so pogostokrat enostranski in zavoljo česar so tudi izrečene pripombe in predlogi — enostranski.

P. D.

V KRA TKEM NOV SISTEM POSLOVANJA ŽELEZNICE?

ZA JASNE EKONOMSKE ODNOSE MED ŽELEZNIŠKIMI TRANSPORTNIMI PODJETJI

Uvajanje skrajšanega delovnika znova aktualizira modernizacijo prometa in njegovo dokončno prilagoditev novemu gospodarskemu sistemu. To je zlasti pereče in zahtevno za železniški promet, ki je še vedno bolj javna služba kot pa čisto gospodarska dejavnost. Železniška transportna podjetja sicer obstajajo in se kot taka utrjujejo že nekaj let, ni jim mogoče odreči prizadevnosti in uspehov v gospodarjenju, toda v njih ohranjeni administrativni elementi poslovanja, ki so izraženi v zastarelem tarifnem sistemu, jih močno ovirajo in jim celo preprečujejo

— predvsem medsebojno poslovanje na jasnih gospodarskih osnovah in s tem jemljejo organom upravljanja bistveno vsebino;

— s tem pa hromijo prizadevanja delovnih organizacij za povečanje obsega dela na osnovi lastne komercialne sposobnosti, za večanje proizvodnosti in tehnični razvoj.

Sistem prevoznih cen transportnih storitev je še vedno za vse železniško omrežje enoten in po vrsti blaga razdeljen na deset razredov. Ta sistem seveda ne upošteva razmer na posameznih tržiščih in je v bistvu nekaj sistem subvencioniranja ostalega gospodarstva. Tarife namreč niso odraz dejanskih stroškov prevoza in ne spodbujajo delovnih organizacij za pridobivanje tovora, otežujejo pa obračun med podjetji, ker ta ni prirejen pogojem poslovanja na njihovih območjih gospodarjenja. Dohodki podjetij pri obračunu prevoza pač niso odvisni samo od dela in gospodarjenja podjetja, temveč tudi in predvsem od strukture prevoza.

Takšno, docela administrativno delitev dohodka med železniška podjetja morajo čimprej zamenjati povsem ekonomski pogoji delitve dohodka. To pa zahteva nov sistem prevoznih cen transportnih storitev in seveda tudi nov način obračuna med podjetji. Tak nov sistem cen mora upoštevati predvsem dejanske stroške določenih prevoznih storitev za vsako progo posebej, kajti vsaka proga ima svoje posebne tehnične značilnosti, kot tudi različno opremljenost, različno vrsto vleke itd. Upoštevati pa je treba seveda tudi potrebne manipulacije blaga in procesov dela. Tako dobljene cene pa naj bi bile ločene na cene za začetno končne operacije, na cene za čisti prevoz in na cene za medpotne storitve izven prevoza, kot je prekladanje, carinjenje.

V načelu naj bi imela vsaka proga svoje cene, ki bi jih pomenili kvečjemu za manjša območja — posamezna podjetja. Seveda bodo morale biti tako formirane cene železniških prevozov nasproti koristnikom enotne tudi za najdaljše relacije prevozov. Zaradi tega pa obračun med podjetji ne bi bil

nič težji, kajti elementi obračuna bi bili vsekakor dovolj jasni.

To bi bil seveda še samo začetek ekonomizacije poslovanja železniško transportnih podjetij; začetek svobodnega komercialnega poslovanja podjetij, s prilagajanjem cen stanju na tržiščih transportnih storitev. S tako delitvijo dela vse do del, ki jih opravljajo posamezna železniško transportna podjetja za mednarodne prevoze, pa se odpira ne samo problem njihove medsebojne konkurenčnosti, temveč tudi njihove konkurenčnosti cestnemu prometu, hkrati pa tudi delitve dela med obema vrstama prometa.

Za rentabilnost, modernizacijo in sploh sodobnost železniškega prometa je zelo pomembna samostojnost gospodarskega odločanja o obsegu in kakovosti poslovanja. Dokler na primer železniška podjetja niso oproščena obveznega vzdrževanja nerentabilnih postaj in prog in obveznega obratovanja in prevzemanja vsakega tovora na vsaki postaji, ni mogoče govoriti o njihovem samostojnem gospodarjenju.

Sele potem se bodo lahko železniška podjetja zares uspešno spoprijela s problemom upadanja udeležbe železniškega transporta v skupnem javnem transportu. Železniška transportna podjetja bodo vsekakor lažje gospodarila, če bodo lahko ukinila osebni prevoz na vseh stranskih progah, kjer je cesti prevoz potnikov lahko hitrejši, cenejši in bolj pogost. Enako je tudi z vzdrževanjem nerentabilnih postaj in z zbiranjem tovora. Mar ne bi bilo mogoče mnogo bolj ekonomično gospodariti s tovrstnimi vagoni in njihovim prostorom, če bi tovor zbirali le v desetih zbirnih centrih? V vseh takšnih in podobnih primerih pridobita tako železnica kot njeni uporabniki na času in denarju: hitrost prevoza je mogoče povečati, stroške pa zmanjšati.

Seveda vse to ne bo mogoče brez učinkovitega sodelovanja s cestnim prometom. Prav tako pa tudi ne brez učinkovitih vlaganj v modernizacijo, od prilagoditve prog potrebam hitrosti in obremenitve, sodobnih prevoznih pogojev, pa do zagotovitve največje možne varnosti na progah z uvedbo modernih signalno varnostnih naprav in sredstev in seveda tudi elektrifikacije železnice. Vse to zagotavlja veliko večjo storilnost, kot jo imamo na železnici zdaj, s tem pa bo zagotovljena tudi uvedba skrajšanega delavnika v tej veji prometa, kjer trenutno ni osemurnega delavnika ne pozna.

Vse to so seveda samo še možnosti, ki pa jih ni nemogoče uresničiti. Železniška transportna podjetja, predvsem pa delovne organizacije same, si v tem smislu, v duhu zakona o organizaciji Jugoslovanske železnice,

ki omogoča prehod železnice iz javne službe v gospodarsko organizacijo, že več let prizadevajo, vendar še vedno doslej niso mogle odpraviti značaja javne službe z železnice in si zagotoviti v gospodarjenju svojih podjetij polno iniciativno. Poslej se bodo morala železniško transportna podjetja še z večjo prizadevnostjo dogovarjati med seboj, s podjetji cestnega prometa in gospodarskimi organizacijami za ureditev vsega, kar jih ovira v prizadevanju, da bi se uvrstili v gospodarstvu na tisto mesto, ki jim po njihovem pomenu gre. Tega pa ne bodo dosegli tako dolgo, dokler se železniška transportna podjetja ne bodo osamosvojila tudi materialno in ne le formalno. Tako osamosvojitve pa jim prinaša poslovanje na osnovi novih cen in novega obračuna tako ustvarjenega dohodka. Zato se tudi tako vneto potegujejo za čim prejšnjo uvedbo novega sistema poslovanja na železnici — o katerem pripovedujemo v tem članku.

VIKTOR SIREC

Z dedkom na nedeljskem izletu ...

Foto: M. SPAROVEC

NEINFORMIRANOST IN NIZKI OSEBNI DOHODKI VZROK ZA NEGODOVANJE

ZAKASNELI POPRAVKI

Informiranost v kolektivu je važna stvar. Dejstvo pa je, da se tega pri nas po delovnih organizacijah preprosto ne upošteva, in če potlej pride do nezadovoljstva med člani kolektiva, je ugotovitev, da je bil kolektiv o tej ali oni stvari premalo informiran, seveda samo še zapoznelo ugotavljanje, ki ga tudi poznejši popravki ne morejo docela upravičiti.

Nekaj takega bi lahko zapisali za Tovarno usnja v Slovenj Gradcu, ki je v preteklem letu sicer kar ugodno gospodarila (takega mnenja je vodstvo te delovne organizacije), nekateri nepojasnjeni ukrepi pa so med člane kolektiva vendarle vnesli precejšnjo mero nezadovoljstva, ki ga je prekinilo šele zadnje pojasnjevanje in konkretno delo. Na jasnem si moramo biti seveda najprej s težavami, ki danes spremljajo usnjarsko industrijo pri nas (pomanjkanje surovin, drage kože iz uvoza, zastareli strojni park itd.), to pa so problemi, s katerimi se srečuje pri vsakodnevnem delu žale vodstvo kolektiva, posledica tega pa so nizki osebni dohodki, ki jih občuti vse kolektive.

— To zadnje pa je za vsakogar silno važna zadeva — pravi Stanko Hodnik, ki dela pri izpiranju usnja v slovenjegraški tovarni, in je kljub napornemu delu do sedaj zaslužil manj kot 25.000 dinarjev na mesec.

Ne morem prekiniti Hodnikovega govorjenja, toda na jas-

nam sem si kaj kmalu, da s tistimi dvajsetimi tisočaki, ki jih dobi na mesec, res težko vzdržuje štiričlansko družino. Njemu podobnih pa je v omenjeni tovarni še nekaj. Nič ne de, če mi sogovornik kaže odrezek iz časopisa in pravi, da bo temu zdaj vendarle konec, kajti tam v časopisu piše, da zdaj nihče ne bo smel zaslužiti manj kot 25.000 dinarjev na mesec

Je pa vprašanje, kakšno pot bodo našli v slovenjegraški Tovarni usnja, da bodo te želje zaposlenih lahko tudi uresničili?

Kjer so nizki osebni dohodki, je seveda tudi nezadovoljstvo. Pa naj bodo vzroki taki ali drugačni. Če pa se ti nizki dohodki vlečejo že predolgo in če jih potlej vsak mesec še znižujejo, in le bolj površno pojasnijo, zakaj jih znižujejo, je seveda negodovanja vsak dan več. Kajti, kot mi pojasnjujejo v omenjeni tovarni, bi tudi že lani ne imeli tako nizkih osebnih dohodkov, toda nekaj mesecev so dajali v rezervni sklad 5% od svojih osebnih dohodkov (za vsak primer, kot jim je bilo pojasnjeno), da bi vsake tri mesece ugotovili rezultate gospodarjenja in potlej (seveda če bi bili ti rezultati ugodni) izplačali razliko. Toda, materialni stroški so se v usnjarski industriji lani skoraj vsak mesec zviševali, kar je imelo za posledico, da tistih 5% vse leto niso dobili nazaj, celo še huje je postalo — zadnje tri mesece so dobivali zaposleni le 85% plače, kajti pokazalo se je, da imajo 53 milijonov izgube, ki jih je bilo treba nekako izravnati.

Če so člani delavskega sveta, upravnega odbora in še nekateri vedeli, zakaj ti odbitki (povečanje stroškov, dražje surovine, cene lastnih izdelkov pa so ostale domala iste), pa jih je vendarle ostalo še precej takih, ki si tega ukrepa niso znali razložiti (ali so si ga po svoje razlagali) in že je bilo tu nezadovoljstvo.

Čeprav bi podobnih primerov neinformiranosti lahko našel še nekaj, pa se kaj kmalu lahko pridružil mislim, ki so bile izrečene na konferenci OSS Maribor, kjer so ugotovili, da so v slovenjegraški komuni zaposleni zelo slabo seznanjeni z delom, finančnim uspehom ter drugim, se pravi z dogajanjem v delovni organizaciji, v kateri so zaposleni.

Priključim si v spomin Hodnikove misli: Manj kot 25.000 dinarjev ne bomo več zaslužili. Priključim si jih v spomin zagradel, ker bi si bil rad na jasnem, če so bile te optimistične trditve za slovenjegraško Tovarno usnja tudi realne.

Kolektiv, ki šteje nekaj prek 350 zaposlenih, ima v svojem pravilniku približno 20 delovnih mest s 33 zaposlenimi, na katerih bi pri 100% doseganju grup-

ne norme (zaposleni so te grupne norme, ki jih skušajo doseči manjše delovne enote, sami zahtevali — te, kot pravijo, je terjati sam delovni postopek), še vedno zaslužili manj kot 25.000 dinarjev.

S tem pa seveda ni rečeno, da imajo v Tovarni usnja le 33 delavcev, ki zaslužijo manj kot 25.000 dinarjev.

Povprečje za preteklo leto namreč kaže, da je bila nekatere mesece povprečno tudi polovica zaposlenih pod tem minimumom.

— Po čem pa potlej merijo rezultate dela?

Vprašanje, ki pri odkrivanju vzrokov nizkim osebnim dohodkom gotovo ni odveč. Dobim odgovor, da rezultate dela merijo po grupnih normah, višina OD pa je odvisna od doseženih količin in od dohodka enote.

— Tako nagrajevanje je že lani pokazalo lepe rezultate, — mi pravijo zaposleni — in bržkone se imamo le temu zahvaliti, da smo proizvodnjo dvignili od 10 do 25% po posameznih enotah.

Rezultati pa bi bili lahko seveda še boljši, če bi v omenjeni delovni organizaciji ne bilo primerov, ko posamezne enote grupne norme niso dosegle, ker morda ni bilo dovolj naročil za določeno proizvodnjo, na premostitev na drugo delovno mesto, oziroma v drugi oddelek, pa delavci niso pristali in so raje delali v svojih oddelkih, bolj počasi, za manjši zaslužek (okvirna delavnica). Zato so imeli nekateri, ki jim sicer ne bi bilo potrebno, zaslužek izpod 25.000 dinarjev in celo izpod 20.000. (V tem primeru bi lahko govorili tudi o dokaj čudnih notranjih odnosih.)

Pa kaj bi naštevati, kaj bi bilo, ko pa mi v omenjeni tovarni venomer govorijo, kako bo v prihodnje. Res je, bolj optimistično gledajo naprej kot pa na prehojeno pot. Da z neinformiranostjo kolektiva ne bo več problemov, o tem so me skorajda že prepričali. Ze sedaj, ko pred mesecem napravili nov obračun postavk, so sklicali vse delovodje in najprej jim je grupa iz uprave podjetja razložila, kako so ocenjena delovna mesta, kako se oblikuje osebni dohodek in vse z njim v zvezi, delovodje pa bodo to razlago prenesli na ostali del kolektiva in ponekod so to celo že napravili. Zakaj s takim delom niso pričeli že poprej, že pred meseci, saj so takrat verjetno tudi sprejemali kake važne odločitve; tega žal ne morem izvedeti, res pa je, da je v slovenjegraški Tovarni usnja zdaj zavel drug veter. Drug zaradi tega, ker bo nov obračun postavk marsikomu izboljšal osebni dohodek (tako v povprečju za 20%) in to je že dokaj dober razlog za drugačno počutje.

JANEZ GOVC

vanje, ga razmešča, ščiti njegove pravice, itd....

Postavlja se vprašanje, ali mora res delovni človek imeti vedno nekega skrbnika, pa naj bo to v osebi direktorja, ali kot mislijo nekateri, da naj bi to bil delavski svet, ki naj bi bil bolj ali bolj socialističen. Postavljam vprašanje: se niso progresivne sile že od nekdaj borile, da bi ne bil človek objekt in proti prokuratorjem? Ali nas je res birokratski način upravljanja z gospodarstvom, z njemu lastnim zanikanjem obstoja težjih problemov tako otopen, da ne vidimo več človeka in da smo pozabili, da je naša avantgardna vloga vedno bila v tem, da smo stali na čelu borbe za osvoboditev človeka, da se ga ne bi vedno obravnavalo kot objekt, ampak da bi postal aktiven kreator svoje usode. In danes, ko imamo take čudovite možnosti, ko naša ustava odpira proces osvoboditve dela, ali ni čas in prilika, da najde ta proces odgovarjajoč izraz v proceduralnih določilih statuta? Gre za to, da odpremo delovnemu človeku v vsaki fazi dela perspektivo in možnost, da lahko vpliva na svoj položaj in uspeh podjetja.

Vem, da ne morejo biti statuti izven časa in prostora, da

ne morejo popolnoma mimo sedanjega podedovanega stanja družbenih odnosov in oblik organizacije proizvodnje, da bo marsikatera rešitev kompromis med starim in novim, vendar pa mislim, da bi lahko na marsikaterem področju odprli pot novim procesom, ki bi z objektivizacijo postopka utrjevali aktivno vlogo človeka.

Rad bi ilustriral, kako si to zamišljam, recimo, na primeru kadrovske politike: Ne vem, če se mi bo poskus popolnoma posrečil, vendar bi to le rad napravil!

Ko človek stopi v delovno organizacijo, je elementarno zainteresiran: za dohodek, vedeti hoče, kakšne so možnosti za izpopolnjevanje in napredovanje, kakšni so pogoji na delovnem mestu in kakšni so odnosi v okolju, v katerega se vključuje?

Postavlja se vprašanje, koliko je sam v stanju, koliko je to odvisno od njega samega, kako bo uresničil svoje želje in cilje? Koliko on lahko sam vpliva na to v pogojih, ko ga razporejajo? Ko lahko napreduje le, če gre kdo v pokoj, če kdo umre, če se odpre nova delovna mesta, ko se razširi proizvodnja? S čim je torej stimuliran, da se bo izpopolnjeval, da bo napredoval, da bo več

produciral, več zaslužil? Pri tem je omejen s svojo fizično močjo in organizacijo dela in sreča se z birokratsko zakovanim stanjem, ki mu pripira perspektivo.

Zavedati se moramo, da je po vojni z izredno hitrim razvojem gospodarstva rasla tudi potreba po kadrih. Marsikje je bilo tako, da je tisti, ki je količjak znal, pa naj si je svoje znanje pridobil s šolo ali praks, lahko zasedel mesto, ki bi v normalnih pogojih zahtevalo višje znanje. Zasedel pa ni samo boljšega mesta, ampak je prišel tudi do višjih dohodkov, dohodkov, ki odgovarjajo delu na takem delovnem mestu. Marsikdo je s tem dosegel tisto, kar si je želel. S tem pa je pri marsikom stagniral ali celo padel interes za lastnim izpopolnjevanjem znanja. Vrstnikom za njim pa so se zaprle perspektive in možnosti napredovanja.

Se huje pa je, če se tako pridobljeno delovno mesto smatra posestovano in če ima tak kader razen položajev v proizvodnji še glavno besedo v organih upravljanja in političnih organizacijah.

Tako stanje pa ni morda samo za odnose znotraj delovne organizacije, ampak se odraža v samozadovoljstvu in pomanj-

REZERVIRANO ZA PRESKROMNO PRODUKTIVNOST

Ko sem vprašala vodilne ljudi, zakaj, so začeli vehementno pometati pred — tujimi pragi.

»Kooperanti nas dušijo,« je rekel direktor, »zahtevajo, da jim prodajamo pred leti vpeljane izdelke po starih cenah. Ne upoštevajo, da so se medtem povečali proizvodni stroški — osnovne surovine, pomožni material in režijski stroški. Nove vrste čevljev pa odklanjajo. Ker večinoma delamo za trgovsko mrežo, nas to gmotno prizadeva.«

Kakor sem kasneje zvedela, trgovska mreža tržiške tovarne Peko res odira Novomeščane. Po pogodbi naj bi dali slednji 13% rabata na maloprodajne cene, ko so bili čevlji že narejeni, pa je zahtevalo vodstvo Pekovih poslovalnic 14% rabata in še 2% popusta za eventualno znižanje cen pri neprodanih zalogah sezonskih čevljev.

Po pregovoru velike ribe žro male ribe, poteka tudi proizvodna kooperacija s Pekom. Industrija obutve Novo mesto izdeluje vrhnje dele moških letnih delov po 1400 din, Peko pa jim doda podplate in pete in jih prodaja menda po 4600 dinarjev. Prvi imajo pri paru 104 dinarje čistega dohodka, levji delež pa pobere Peko.

Jasno, da proizvodna in poslovna kooperacija ne prinašata takšnega čistega dohodka, kakor če bi bili med kooperanti »fair« odnosi.

To so dejstva, s katerimi v Industriji obutve Novo mesto opravičujejo še vedno nezadovoljive osebne dohodke. Ob njih se, seveda, vsiljuje vprašanje, zakaj so prizadeti pristali na kooperacijo. Toda o tem kasneje.

NAŠA REŠITEV SO STROJI

Takrat, ko so najemali kredit, je vodstvo tolažilo delavce, češ zdaj nekaj let potrpimo, da nam bo potem bolje. Toda že leto dni po odplačilu kredita se vsi v podjetju zavedajo, da je proizvodnja še vedno na pol obrtniška in da morajo dopolniti strojno opremo za spončano obutve ter nabaviti proizvodni trak za šivane čevlje.

Tehnični vodja je vnet zagovornik mehanizacije:

»Ugotavljamo, da je na primer v šivalnici, ki je mehanizirana, približno enaka produktivnost kot v drugih tovarnah čevljev, celoten proizvodni proces pa traja precej dalj, ker moramo pač posamezne faze dela ročno opraviti. Proizvodnja je zato tudi dražja.«

In znova bodo najeli kredit za nakup strojev. Baj se imeli prvič to smolo, da so zadnji kupljeni stroj dobili iz Češke, taisti mesec kot so plačali zadnjo anuiteto. Rekonstrukcija naj bi bila končana v enem letu, zavlekla pa se je na tri leta zaradi počasnega uvoza. Produktivnost je zato počasneje rasla, kakor so pričakovali. Z njo vred tudi za-

služki. No, zdaj bo zadeva hitreje urejena. Ugotovili so, da ima več novih tovarn na zalogi cele proizvodne trakove, za enega od teh so že v razgovorih, do strojev, ki jim manjkajo za spončano obutve oziroma za kompletiranje proizvodnega traku, ki služi v ta namen, pa bodo prav tako zlahka prišli. Veliko tovarn se je ožje specializiralo in izločilo stroje, ki za to ne pridejo v poštev.

»Brez strojev pri nas ne bo mogoče občutneje povečati osebnih dohodkov,« je nadaljeval tehnični vodja.

MALE NALOGE

Metla, ki je pometala tuje prage, se je dotaknila še raznih proizvodnih pripomočkov. Mondus nožev, strojnih igel, teksov, skratka drobnjarij, ki pa pri produktivnosti igrajo veliko vlogo.

Zgodba o iglah za zbijalni stroj je tragikomična. Lani jih niso mogli dobiti. Beograjska tovarna Utensilia je dosegla, da je bil uvoz prepovedan. Dokazala je, da je osvojila proizvodnjo in obljubila, da jih bo dala pravočasno v prodajo. Dogovorjeni rok pa je krepko zamudila. Zaloge uvoženih igel so posle... Industrija obutve Novo mesto je telefonično prosila zanje po drugih tovarnah in tu in tam tudi po eno ali dve izprosila, dokler jih je še kdo imel. Potem so jih začeli v tovarni sami izdelovati. Iz klavirske žice, ko pa se te niso obnesle, iz jeklenih žbic od predvojnih dežnikov, ki so jih staknili po podstrešjih. Seveda igle niso bile takšne, kakor »zaresne«. Lomile so se, ko so jih menjavali, so stroji seveda stali, pa tudi kakovost izdelkov je trpela zaradi tega, ker igle niso bile mojstrsko izdelane.

Malenkost, ampak za čevljarje hudo nevshečna malenkost. Podobno kot če ne dobijo iz uvoza ustreznih strojnih testov. Lani so jih naročili in tudi dobili 1400 kg, številka deset pa je manjkala, ki je veliko potrebujejo. Uporabljali so pač druge številke, toda zaradi tega so morali ročno velikokrat popravljati defekte. Na produktivnosti se je seveda to poznalo.

»Na takšne stvari bi morali pristojni bolj paziti. Nam vsak dan vsaj en stroj stoji po eno do tri ure, ker so večidel izrabljeni — nekateri so stari že trideset let,« se je pritoževal tehnični vodja, »če še igle in strojni testi niso dobri, je zastojev še več. Premisliti bi kazalo tudi, ali se splača zavirati uvoz mondus nožev. Čevljarska industrija je zelo razvita in jih veliko uporablja, težko pa je dobiti uvožene, čeprav stanejo samo 6000 din, domači pa 11.000 din, zaležejo pa vsaj za tri domače. Če bi izračunali zmanjšani dohodek zaradi zastojev, ki jih povzročajo lomi, in prišteli razliko v ceni, bi najbrž številke ekonomsko upravičile uvoz.«

Naš uvozni postopek je baje Industriji obutve Novo mesto pripravil tudi ob veliko naročilo iz Zahodne Nemčije. Izdelali bi lahko 10.000 parov otroških gojzarjev, morali pa bi v inozemstvu kupiti nekaj specialnih strojev. Toda devize bi dobili samo, če bi predložili naročilnico. Naročnik pa jim je postavil takšen dobavni rok, da dotlej zaradi zamudnega uvoznega postopka še strojev ne bi dobili iz tujine.

Delo bi, seveda, radi prevzeli, saj se želijo znebiti majhnih in malo donosnih serij čevljev...

ZA PED GLOBLJE

Le kakšne so notranje rezerve za povečanje produktivnosti? Ja, kar se tega tiče, pa je strokovno vodstvo bolj kratkobesedno. Priprava dela, pravijo, še ni zgledna, pa specializirati bi se morali v proizvodnji. Pri tem, seveda, se je treba ozirati na »starejše in močnejše brate« in pač izdelovati obutve, ki je oni ne uvrščajo v svoje proizvodne programe.

Do tod je vse v redu. Močnejši bratje se orientirajo na donosnejše čevlje, predvsem pa na modno žensko obutve, kjer se da največ zaslužiti, tako torej ostaja še dovolj vrzeli v asortimentu, ki si ga želijo trgovine in kupci.

Iz najverodostojnejšega vira pa sem izven tovarne zvedela še tole: o specializaciji in velikih serijah govorijo v Industriji obutve že leto dni, delajo pa po starem lepljene, zbite in šivane čevlje, povrh pa se ukvarjajo še z ročno izdelavo zbite in šivane obutve, kakor obrtniki. Resda individualnih naročil ne sprejemajo več, toda naročila za deset

parov tega ali onega tipa obutve ne odklanjajo.

»Majhna naročila in pogosta menjava artiklov kakopak zmanjšujejo produktivnost, preusmerjanje z zbitih čevljev na lepljene in obratno pa nenehno prestavljanje zaposlenih, pri zbitih je namreč več delovnih faz kakor pri lepljenih in nekaj ljudi je treba zaposliti s čim drugim, da niso brez dela. Včasih je rešitev le zasila in niti v korist delavcev niti podjetja.

»Pri nas nekateri mislijo bolj na to, da ne bi zmanjkalo dela,« je dejal anonimni informator, »kakor na povečanje produktivnosti in rentabilnosti s preimšljenim proizvodnim programom. Letos bomo, na primer spet izdelovali lahko šivano obutve, čeprav je treba nekatere faze ročno opraviti in bi stroje lahko izkoristili za donosnejšo proizvodnjo. Delavcev zaradi takihle nerodnosti ni mogoče bolje plačevati, drugače bi bili naši čevlji predragi.«

Počasi so se torej le začele odkrivati tudi notranje rezerve, ki se jih v tem kolektivu vsaj vodstvo zaveda, žal pa premalo odločno ukrepa zoper nje.

»Toda zakaj sklepate kooperacijske pogodbe, če ponudbe niso ugodne za vas?«

»S tovarno Peko imamo že deset ali dvanajst let poslovne stike, pa se jim nočemo zameriti.«

»So vsi vodilni ljudje v podjetju za takšno kooperacijo brez ekonomske podlage? Mar drugače svojih čevljev ne bi mogli prodati?«

»Bi jih, ampak če se naš direktor tako dogovori?«

»Vodjo komercialne imate, on odgovarja za prodajo.«

»In če se direktor z njim prej ne posvetuje?«

Delavci pa vedo samo to, da imajo premalo strojev in da je sedanja strojna oprema stara, kar zmanjšuje produktivnost in njihove prejemke.

Tako kakor priprave na uvedbo 42-urnega delovnega tedna tudi iniciativa, naj bi vsakdo, ki redno dela, zaslužil vsaj 25.000 dinarjev na mesec, silijo delovne kolektive, da iščejo možnost za večjo produktivnost in rentabilnost.

To iskanje odkriva čuda reči, verjetno ne samo v Industriji obutve Novo mesto in v škofjeloških tovarnah ELRA ter Jelovica. Ne poteka pa povsod enako plodno. Tisti, ki iščejo hibe predvsem v svojih vrstah in v svoji delovni sredini, bodo bržčas hitreje uspehi. Notranjih rezerv je namreč zelo, zelo veliko. Presenetljivo dosti.

Kar lepo se je razvila novomeška Industrija obutve, če pomislite, da je začela tako rekoč iz nič. Sedem čevljarskih mojstrov je takoj po vojni spravilo svoje stroje skupaj in začelo kolektivno čevljariti. Hkrati z večkratno menjavo firm se je to obrtno podjetje širilo, dokler ni 1957. leta preraslo v tovarno. Seveda bolj po imenu kakor po proizvodnji. In danes zaposluje 227 ljudi, ki so lani ustvarili več kot pol milijarde bruto dohodka.

Ponosni so na ta svoj uspeh, zlasti

ker je vsa družbena pomoč v njihovi zgodovini 40-milijonski kredit, ki so ga že odplačali. Z zategovanjem pasu sicer, plačan je pa le. Odkar so se znebili tega dolga, se pravi od lani, so se jim tudi osebni dohodki v povprečju povečali za 32%, tako da so v zveznem merilu glede zaslužkov na zgornji polovici klinov. Lanskoletno povprečje do začetka decembra: 26.800 dinarjev.

Od blizu pa stvar le ni tako rožnata. Okoli četrtina delavcev še vedno zasluži manj kakor 25.000 dinarjev.

ŠE NEODKRITE REZERVE

Ko sem hodila po tovarni in spraševala delavke in delavce o zaslužitih in o tem, kaj jih ovira pri delu, ni niti eden med pomenkom ustavil stroja ali odložil delovnega orodja.

»Norme so včasih zelo napete, moramo hiteti,« je svojo delovno vneto pojasnila delavka za šivalnim strojem. »In koliko zaslužite?«

»Sram me je povedati... Sedemnajst tisoč.«

Čevljar, ki je ročno šival gozdarje, pa je dejal:

»Moje delo je zelo zahtevno in naporno. Toda ne bi prišel nad 30.000 din, če ne bi bil jutraj že pred šesto tukaj in odšel ob štirih popoldne.«

»Ali kdaj zmanjka dela?«

»Včasih tudi. Šivalnica ne pošlje pravočasno zgornjih delov.«

»Kako pa je s kopitji? Slišala sem, da jih imate kot drv.«

»Prešivalke pa pravijo, da jih je premalo in da so preveč obrabljena.«

Torej problemi v pripravi dela, morda tudi v normativih, kajti več delavk je reklo, da pri različnih čevljih zelo različno izpolnjujejo normo in temu primerno tudi različno zaslužijo.

Delavec je ob koncu razgovora rekel:

»Strokovnjakov nam manjka, ampak to naj uredi vodstvo, jaz bom pa gledal, da bom čimveč naredil.«

OPRAVIČILO ALI »OPRAVIČILO?«

Ponujalo se mi je torej vprašanje, kako je s strokovnjaki v tej tovarni.

»Premalo jih imamo, ne moremo pa jih namestiti, ker so prezahtevni,« sem slišala iz več ust.

Baje so razpisali delovno mesto za vodjo splošnega sektorja. Prijavil se je neki sodnik, postavil pa je zanje nesprejemljive pogoje: 65.000 din osebnega dohodka, družinsko stanovanje in zahteval, da njegovi ženi preskrbijo profesorsko mesto. Zahteva glede osebnih dohodkov se jim ni videla prevelika, toda... pri njih je bila takrat najvišja osnova 47.000 dinarjev. In tako so se torej odrekli edinemu fakultetno izobraženemu človeku, ki bi prišel k njim.

Drugi delovnih mest niso razpisali. Niti za vodstvo pripravljavnice. To je prevzel namreč absolvent ekonomske

srednje šole, ki so ga ves čas študija štipendirali in je v tovarni, odkar obstoji oziroma je bil tamkaj še preden je dobila registracijo industrijskega podjetja. No, ta »ekonomist« je po nekaj mesecih uvidel, da je priprava dela zelo naporna reč in je odšel raje za saldakontista v računovodstvo. Priprava pa... jo bodo že kdaj tudi brez njega uredili.

»Kako pa nameravate dobiti strokovnjake?« sem pobarala vodjo kadrovske službe.

»Saj jih nekaj štipendiramo. En mehanik je na tehnični srednji šoli, dve dekleti obiskujeta ekonomsko srednjo šolo... normirki sta obiskovali štirnajstidnevni tečaj za normiranje, poslali ju bomo še na prakso v tovarne čevljev, polletno šolanje modelarja pa nas je stalo okoli 500.000 dinarjev. To so drage reči... Glejte, če bi v Novem mestu odprli višjo kadrovsko šolo, bi stala samo šolnina okoli pol milijona. Mi si to težko privoščimo. Z denarjem smo na tistem. Sploh je pa tako: Zavod za napredek gospodarstva, ki nam je lani naredil elaborat o organizaciji dela in poslovanja v podjetju, nam je priporočil, naj šolamo lastne ljudi, češ da bo to cenejše in bolj zanesljivo. Toda koga naj pošljemo v šole? Vodilni ljudje bi lahko šli, trpela pa bi proizvodnja, drugi pa nimajo primerne šolske podlage.«

Vodstvo sestavlja: direktor — bivši poslovodja trgovine vodja komerciale — čevljar tehnični vodja, ki je hkrati tudi vodja nabave — čevljar.

Strokovni nivo upravnega vodstva me je presenetil. Dvomeče sem vprašala, ali res nima nihče višje izobrazbe.

Odgovor: »Kaj ne, tehnični vodja ima mojstrski izpit in višjo politično šolo.«

Pomislek ob odhodu iz Industrije obutve Novo mesto: »Morda je premajhna strokovnost vodstva bolj kriva nizkih osebnih dohodkov kakor nepopoln strojni park. Ali pa ravno toliko. Žal je bil to samo moj pomislek.«

PS za potrošnike: zadnje čase so v Industriji obutve Novo mesto vkalkulirali 15% povišanje osebnih dohodkov v maloprodajne cene čevljev. Ker notranjih rezerv ne najdejo, iščejo pač — zunanje. Mislim, da smo se razumeli.

En sam tuzemski kooperant ni Elre pustil na cedilu. To je Jugodent iz Novoga Sada. Resda prvi elektromotorčki, ki jih je ta tovarna izdelala za fene — zdaj zdaj bodo prvi feni made in Yougoslavia s firmo Elra v prodaji — niso bili uporabni in se je proizvodnja zavlekla za 6 mesecev, ni se pa ustavila. Težav seveda ni manjkalo, kajti teh šest mesecev so morali na hitro vključiti drug artikel v proizvodnjo, da ne bi stroji stali. To mašilo pa je spet zahtevalo, da so na hitro izdelali orodja zanje in da se jim je proizvodni načrt za drugo polletje popolnoma podrl...

»Nismo si mislili,« pravijo v Elri, »da lahko kooperacija z domačimi proizvajalci tako negativno deluje na naša sredstva kakor uvoz dekapirane pločevine. Češka pošlje samo enkrat na leto pločevino in potem vam leži po 8 mesecev v skladišču in veže obratna sredstva, od katerih je treba plačevati obresti.«

Tole sicer ne sodi strogo pod točko produktivnost, je pa le važno tudi za osebne dohodke. Iz iste skleda se plačujejo obresti od obratnih kreditov kakor osebni dohodki, vse pa pod skupni naslov gospodarjenja.

Želja ELRE: »Če se gremo dobre gospodarje, se pojdemo vsi in pri vsem... Mi smo lani za 46% povečali produktivnost z gospodarskimi ukrepi, osebne dohodke pa za 16%. Letos gradimo porast obojega na organizacijskih in proizvodnih izboljšavah, skratka na notranjih rezervah, tudi zato, da bi tista četrtnina naših delavk, ki zaslužijo manj kot 25.000 dinarjev, prišla na zeleno vejo.«

ELIKSIR
ZA
MALODUŠNE

O Jelovici, to moram uvodoma povedati, ne pišem zato, da bi kolektiv spodbudila k odkrivanju notranjih rezerv. Tega so se že sami temeljito lotili in si tako povečali osebne dohodke od 28.000 din na 34.000 din v povprečju (primerjava 1962: 1963). Delavcev, ki bi zaslužili manj ko 25.000 dinarjev, skorajda ni. Nekaj vajencev in delavk, ki opravljajo najmanj zahtevna dela. Povišanje jim ne bo delalo problema.

Pišem zato, da bi malodušne iz drugih podjetij spodbudila in jim vlila pogum za naskok na notranje rezerve. Čeprav se ne ukvarjajo z lesno proizvodnjo, jim izkušnje Jelovice utegnejo koristiti.

Prva globoka jama notranjih rezerv: serijska proizvodnja. Včasih so okna in vrata, pa tudi montažne hiše delali v Jelovici individualno ali po nekaj istovrstnih. Lani v drugem polletju pa so prešli na serijsko proizvodnjo. Že dolgo so si tega želeli, pa jim ni uspelo, ker projektanti in investitorji niso pri novih zgradbah predvideli tipskih elementov. Učinek serijske proizvodnje na produktivnost je bil naravnost neverjeten. Individualna vrata so delali po pet ur, zdaj se je izdelavni čas skrajšal na 3,5 ure. Z uvedbo tipskih elementov za različne oblike montažnih hiš so skrajšali izdelavne čase za 40%. Enakih čepilnikov za okna pa izdelajo 700 v 8 urah, medtem ko so različnih samo 200.

Delavci resda zdaj več delajo. Tista dva, ki strežeta krožni žagi, že prosita za podajalni stroj, ker jih potiskanje lesa pod cirkularno preveč utruja. Ko so bili izdelki različni, sta si med predstavljanjem oddihala, ob serijski proizvodnji pa žaga neprekinjeno teče...

Rezerve pa so poiskali tudi v serijskih proizvodih. Obrat II v Jelovici je izločil en sam manj donosen proizvod — vezane plošče — in zožitev asortimenta ali, če hočete, ožja specializacija je povečala produktivnost za 22%. Porast osebnih dohodkov: 22.000 din na 26.000 din.

In zdaj pride na vrsto največje presenečenje: V Jelovici odkrito priznavajo, da kljub vsem tem proizvodnim uspehom še polovice notranjih rezerv niso izkoristili.

»Pol delovnega časa porabimo za notranji transport,« je dejal direktor, »torej dejansko učinkovito delamo samo štiri ure.«

Kasneje sem res videla, kako so štiri delavke vleklo težko naložen voziček z lesom iz sosednjega obrata. Po celo uro se zamudijo s takšnim prevažanjem. Štiri delavke, vsaka po eno uro. Same pa tudi odnašajo polproizvode k sosednjemu stroju, kjer se postopek nadaljuje.

In kljub temu je povprečje osebnih dohodkov v Jelovici zelo visoko ter notranja delitev čistega dohodka zelo ugodna: 65:35. No, to je zasluga tudi delitve med družbo in podjetjem, o kateri bi tokrat raje ne govorila.

Kakor rečeno, sem na primeru Jelovice hotela prikazati samo to, da trditve o velikih rezervah za povečanje produktivnosti in preko tega za ekonomsko upravičeno povečanje osebnih dohodkov ni iz trte izvita. Treba pa je seveda angažirati strokovnjake, kakor so jih v Jelovici.

MARIOLA KOBAL

GRDA LUPINA
IN ZDRAVO JEDRO

Razumem inženirja, ki je pristal, da v škofjeloški tovarni Elra prevzame tehnično vodstvo za 100.000 dinarjev na mesec, čež noč pa se je premislil in se zaposlil v Iskri. Položajno »degradacijo« sta zlahka odtehtala za 20.000 dinarjev večji mesečni zaslužek in manjša delovna odgovornost v ustrežnejših prostorih.

Res, Elra ni ravno podobna tovarni. Tujca bi morali z zavezanimi očmi pripeljati noter, da ne bi že od daleč dobil slabega vtisa.

Na pomanjkljivo estetičnost se je Elrin kolektiv navadil, ne more pa se navaditi na slabo funkcionalnost prostorov. Trpita organizacija dela in notranji transport. Kufre gor, kufre dol, stroški rastejo, ekonomičnost pa kopni. In z njo čisti dohodek, z osebnimi dohodki vred.

Tisti delavec, ki je ob mojem prihodu v strojni obrat s hidravlično stikalnico krivil pločevino za električne štedilnike, najbrž ni pomislil, da je v januarju večkrat postavil morda zaradi tega, ker je tovarna utesnjena.

»Dolgo že ne bom tega prenašal,« je zamomljal z gorenjsko odkritostjo, ko sem se ustavila ob njem, »novembra sem potegnil 28.000 din, decembra pa 16.000 din. Sem jaz kriv, če sem držal roke na riti? To lahko doma počnem, tukaj bom pa delal ali pa grem. V Planiki sem zaslužil po 26.000 dinarjev...«

V tovarni je šele dva meseca. Ne ve, da osebni dohodki precej nihajo zaradi nihanja v nedovršeni proizvodnji. Kadar je več nedovršenih izdelkov, padejo, zato pa delavci naslednji mesec veliko več dobijo. Njegova delovna sosedja, ki ji je bilo očitno nerodno, da je tovariš pred menoj izkašljaj jezo, je jela pojasnjevati, da v januarju zmeraj zmanjkuje dela, ko prenehajo izdelovati električne peči in uvajajo proizvodnjo štedilnikov.

Pa smo bili pri pripravi dela in njenih problemih, ki zmanjšujejo produktivnost in osebne dohodke.

»Priprava nam škriplje,« je priznal direktor. »Prehod med proizvodnjo peči in štedilnikov je prepočasen. Orodjarna je premajhna in premalo ljudi imamo, da bi potrebno orodje sproti izdelali. Orodjarje težko dobimo.«

In medtem, ko so delavke stregle strojem, je predsednik delavskega sveta načel razne probleme, ki so se jih tikali:

»Kadrovske smo sploh prešibki. Že konstruktorji orodij ga včasih polomijo, ker zaradi preobilice dela kaj spregledajo, razvojni oddelek, ki daje ideje in načrte za prototipe, je preslabo zaseden. Po mojem bi morali vsak nov izdelek temeljito preizkusiti, preden bi ga začeli serijsko proizvajati. Proizvodnja infra peči nas je izučila. Pri 18.000 pečeh je bilo 2000 urgenc, ne sicer zaradi

naše izdelave, ampak zaradi grešcev, ki nam jih je naredila druga tovarna in kasneje plačala tudi nove, popravila pa so le šla na pol v naše breme. Cemu? Letos bomo kupili merilne naprave za kontroliranje prototipov, da se kaj podobnega ne bi več zgodilo. Usluge raznih tovarni in inštitutov so predrage. Navadna kontrola stane v Iskri 10.000 dinarjev na uro. To je denar...«

»Kako pa nameravate preprečiti zastoj strojev zaradi zlomljenih nožev?«

»Preizkušati jih bo treba, kakor jih drugod. Pri nas pa za to kratko malo ni časa. Morali si ga bomo vzeti. In še nekaj: en sam nož je premalo. Po štiri naj bi naredili, da bi zlomljenega brž zamenjali, ne pa da menjavamo orodje in proizvod in nam to vzame včasih celo uro ali dve. Predvsem pa moramo dobiti v tehnični sektor inženirja. Kolikor bo stal, bo stal, bo že proizvodnja povrnila stroške. Ne enkrat, ampak stokrat. Načrti morajo biti precizni.«

Pa pustimo to odkrivanje notranjih rezerv na višji ravni.

CVETKE S KOOPERACIJSKIH
LOGOV

Predvidoma se bo Elra specializirala za proizvodnjo transformatorjev in električnih regulacijskih elementov za

temperaturo in pritisk ter elektrotermične aparate — fene, kaloriferje in spajkala. Nekatere teh izdelkov so nameravali izdelovati v kooperaciji z drugimi podjetji, da bi lastnih majhnih zmogljivosti ne preobremenjevali.

Toda s kooperanti nimajo sreče.

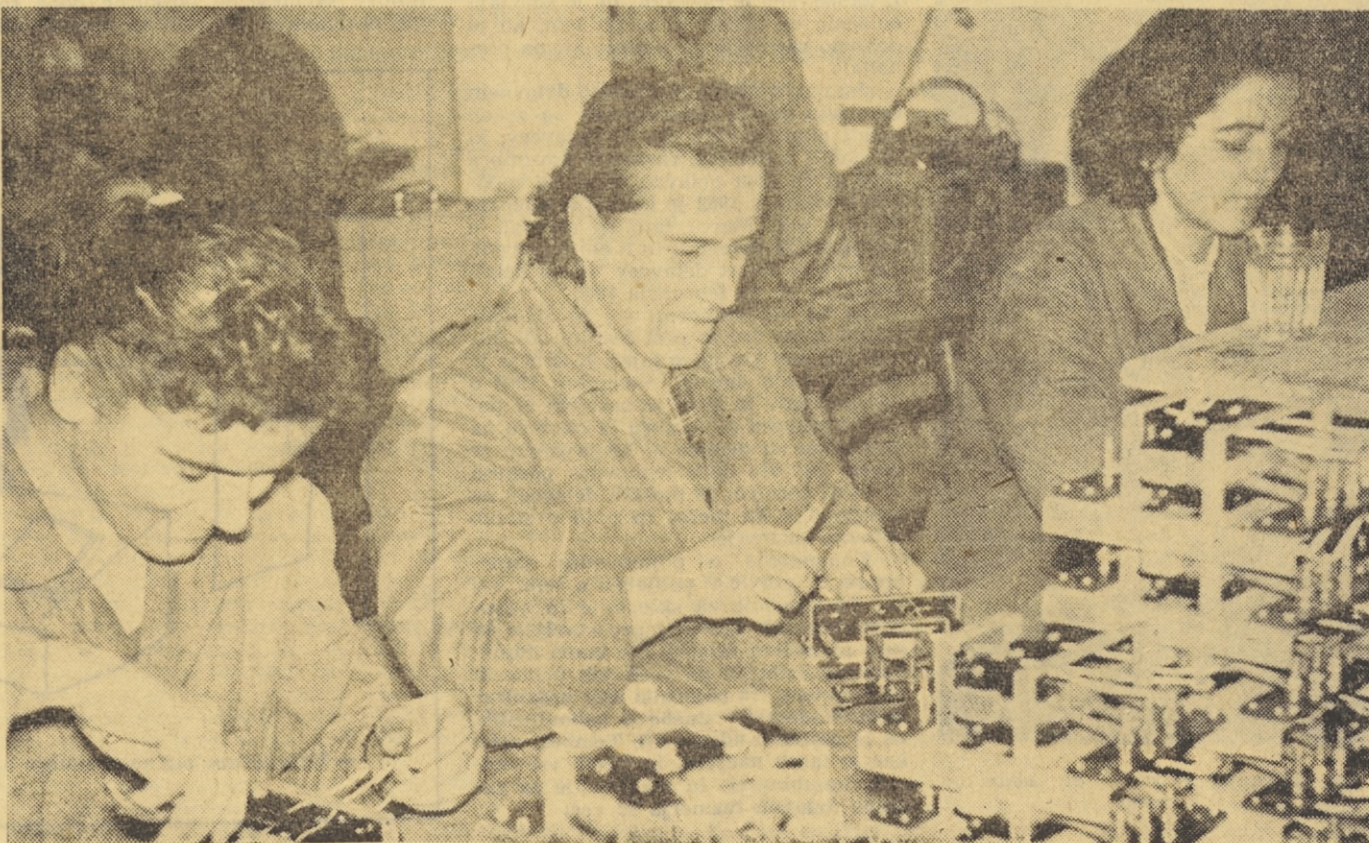
Pri izdelovanju kaloriferjev so se z Loško tovarno hladilnikov že domenili, da bi jih skupaj izdelovali. Predlagali so, naj bi vsaka tovarna delala tiste dele, ki bi jo manj stali kot drugo. V Elri so sestavili spisek sestavnih delov, ki bi jih lahko izdelovali in cene. Toda Loške tovarne so nižje ponudnike zavrnile, češ da to ne gre in da je treba pri njih izdelavno uro obračunati po 120 dinarjev, ker je tovarna hladilnikov — bolj mehanizirana. V Elri pa so izdelavno uro vkalkulirali 100 dinarjev...

Tako so se kooperacijski načrti razblinili, še preden je kaj več nastalo iz njih. Imeli pa so možnost plasirati 10 ti-

soč kaloriferjev v Anglijo, če bi kooperacijska partnerja določila zmerno prodajno ceno, kar bi po Elrinem predlogu uspelo. Torej se je poleg kooperacije razblinil tudi izvoz in možnosti, da bi tovarni prišli do deviz.

Drug takšen poskus je bil s trboveljskim podjetjem Mehanika. V Elri so čisto zdravo razmislili: transformatorje že delajo, slišali pa so, da je Mehanika že razvila zvonec, šele oboje skupaj pa je praktično uporabno. Vendar tudi iz tega ni bilo nič. Mehanika je odklonila kooperacijo, sama pa zvoncev tudi ne dela, denar za razvoj zvonca je vrgla stran, Elra pa je morala zvonec samostojno razviti in ga zdaj osvaja.

Mehanika sicer ni prikrajšala kolektiva Elre, lahko pa bi mu prihranila stroške za razvoj zvonca in investicije za izdelavo. To bi pa že nekaj pomenilo, pa četudi si zadevo ogledamo s širšega gospodarskega vidika.

V oddelku za izdelavo tekstilnih cevč mojster uvaža delavko. Bo njegova ocena po treh mesecih dobra ali slaba?

Po rekonstrukciji nova moderna tovarna s sodobno urejenimi delovnimi prostori. Niso pozabili na lepo urejeno obratno kuhinjo z ekspresnimi kotli, s servirnimi pulti in lično jedilnico. Funkcionalna obratna ambulanta, zobozdravstvena ordinacija, majhen laboratorij, urejena kadrovska socialna služba, izobraževalni center... Skratka, ko ti razkažejo podjetje, si veseli, da tako skrbijo za ljudi. Tak vtis dobiš v Kartonažni tovarni, dokler...

O odnosih v podjetju ne govorijo. Tisti, ki jih žulijo, največkrat molčijo. Pa smo vendar zvedeli precej takega, kar nismo pričakovali, da se lahko dogaja za bleščecimi zidovi urejene tovarne sredi Ljubljane. Dogajalo se je, dvomim pa, če se bo lahko še. Stvari niso mogli obdržati za zidovi.

TAKOLE SE JE ZAČELO

Dvajsetletno delavko V. C. so 28. novembra 1963 poklicali v kadrovsko službo in ji povedali, da ji poteče trimesečna delovna pogodba in da v podjetju niso zainteresirani, da bi jo redno zaposlili. Nemalo je bilo deklet začudeno, saj je nekaj dni prej vprašala oddelkovodjo, če jo bodo obdržali in ji je ta odgovorila, da nima nič proti, če ostane. Utrnila se ji je še iskrica upanja. Potiskala je šefa kadrovske službe. Vendar ji je tudi ta rekel, da ji je potekla delovna pogodba, ki jo je sama podpisala ob vstopu na delo in da je ne nameravajo obdržati. Tako je 2. decembra 1963 brez besed dvignila delovno knjižico in odšla.

Ko je socialna delavka zvedela, da so odpustili V. C., je obvestila kadrovske službo, da je noseča in jih prosila, naj odpoved prekličijo. Delavka je samska in tretji mesec noseča. Ko je še delala, je prišla v obratno ambulanto in prosila, naj ji naredi predlog za splav, ker nima stanovanja. Zdravnica ji je odsvetovala, ker je to njena prva nosečnost in dekle se je sprijaznilo s tem, da bo imelo otroka. Naenkrat je ostala brez dela, brez stanovanja, brez svojcev.

JE TO SAMO DRUŽINSKA TRAGEDIJA?

Dan zatem, ko je »potekla« pogodba delavki V. C., so dali delovno knjižico 17-letni delavki N. T. Njena zgodba je žalostna.

Dekletov oče je mojster v tovarni. Pred dobrimi tremi meseci je prosil, naj bi jo zaposlili. Podpisala je trimesečno pogodbo in čeprav je bila to njena prva zaposlitev, ni bila na zdravniškem pregledu. Ko je oče čez nekaj časa zvedel, da je noseča, je zili nanjo vso svojo surovost. Zahteval je, da za vsako ceno splavi. Komisija prošnji ni ugodila, ker je bilo dekle že v visoki nosečnosti in bi bilo to življenjsko nevarno. Sedemnajstletno dekle zaradi očetove brutalnosti niso upali pustiti iz bolnišnice domov. Poklical ga je tamkajšnji socialni delavec in mu skušal pojasniti, da bi splav ogrozil dekletovo življenje. Prosil ga je, naj spremeni odnos do hčere, da bo lahko v redu donosila otroka. Bilo je zaman. Spodil je ženo in hčer, še prej pa dosegel, da je dekle izgubilo delo v

podjetju. Potekli so ravno trije meseci, iztekla se je njena začasna pogodba.

KAJ PRavi DELOVNI KOLEKTIV?

Ne o prvem in ne o drugem prenehanju delovnega razmerja ni razpravljala ne kolektiv, pa tudi oddelkovodja, pri katerem sta delavki delali, ni nihče ničesar vprašal. O vsem tem je ukrepala le kadrovska služba »po lastni presoji«.

Prvo srečanje s stroji za obdelavo kartona

POZABILI SO NA ČLOVEČNOST

Delavki sta vzeli knjižici in odšli. Pritožili se nista. Ko so ju vzeli na delo, sta podpisali trimesečno pogodbo. Tako kot mnogo drugih pred in za njima. Če ne bi bili noseči, bi šlo »gladko«, kot mnogokrat doslej.

TAKO PA...

O ugovoru socialne delavke podjetju je razpravljala izvršni odbor sindikata. Šef organizacijsko-kadrovske službe je »forumu« obrazložil zadevo:

»Z delavkama je bila sklenjena pogodba za tri mesece. Ko je delovni čas po pogodbi potekel, smo delavki poklicali in jima izročili delovne knjižice. Delavki sta bili res noseči, to pa po členu 134 Zakona o delovnih razmerjih ni prepreka za prekinitev delovnega razmerja, sklenjenega za določen čas. Pravico imamo, da sklepamo delovna razmerja za določen čas, vendar največ za tri mesece. Vsi vemo, da so naša naročila dokaj variabilna in da izvršitev posameznih naročil narekuje potrebo po takih ukrepih. Vem, da je s socialnega gledišča pravilno, da bi take delavke obdržali. Vendar se moramo zavedati, da smo mi tukaj zato, da skrbimo za nemoteno proizvodnjo, to pa narekuje občasno tudi ukrepe, ki niso najbolj v skladu s socialnimi stališči. Tudi druge delovne organizacije uporabljajo omejenjen člen, kadar je potrebno in tako nismo napravili ničesar protizakonitega.«

Na pripombo socialne delavke, da ni prav, da se je v podjetju ustalila praksa za sprejem novih delavcev sklepanje delovnih razmerij za določen čas, to je za tri mesece, ko vendar ne držijo utemeljitve, da ima njihova dejavnost sezonski značaj, je razprava tekla takole:

— Kolektiv podjetja sicer sprejema letne plane, vendar to le po tonaži in finančni vrednosti, nikakor pa nismo v taki situaciji, da bi lahko letni plan sprejemali po konkretnih naročilih. Naše podjetje je po naročilih zelo nestalno, ker naši izdelki ne grejo direktno na tržišče, temveč to zavisi od naročnikov, ki svoje izdelke pakirajo v embalažo, ki jo mi proizvajamo. Zaradi tega smatramo, da je sklepanje pogodb o delovnem razmerju za določen čas utemeljeno.

In sklep izvršnega odbora sindikata Kartonažne tovarne:

— Odbor se strinja s sklepanjem pogodb o delovnem razmerju za določen čas, v kolikor to zahtevajo potrebe podjetja, ne glede na to, s katerimi osebami bo taka pogodba sklenjena, kar o vsakem primeru posebej odloča šef kadrovske službe.

Se sklep vodstva: o tem, ali ostanejo delavci po trimesečni poskusni dobi naprej v rednem delovnem razmerju ali ne, dajejo predloge oddelkovodje z ozirom na to, kako so se ti delavci zadržali in kakšni so bili na delu.

KAJ PA KOMISIJA ZA SKLEPANJE IN ODPoved DELOVNIH RAZMERIJ?

V enem od zapisnikov imajo napisano, da jim je bila pojasnjena potreba po novi delovni sili zaradi precejšnjega števila naročil, ki jih podjetje ni predvidevalo. Zato se je podjetje odločilo za sprejem delavk na delo za določen čas, oziroma sezonsko. Če bodo v prihodnje imeli dovolj naročil, in če bodo lahko še zaposlovali nove delavke, takrat pa bodo pogodbe stornirali in sklenili redno delovno razmerje s tistimi, ki jim je potekla pogodbeni doba. Komisija je o tem razpravljala in tudi sprejela sklep, da začne sprejemati delavke na delovno razmerje za določen čas.

Sicer pa je komisija delala zelo »ažurno«. V letu 1963 je imela devet sej. Iz zapisnikov je razvidno, da je komisija odločala za nazaj, to je po tem, ko je delovno razmerje že nastalo ali pa prenehalo.

Januarja lani je sklepala o delovnem razmerju šestih delavcev, ki so začeli delati oktobra 1962. Za 11 delavcev, ki so stopili v delovno razmerje novembra 1962 in za štiri delavce, ki so se zaposlili decembra 1962 je komisija sklepala na isti seji. Marca lani so sklepali o sprejemu 24 delavcev in o eni odpovedi. Od tega je devet delavcev začelo delati januarja, 15 pa februarja 1963.

Ne bi več naštevati sej in sklepov, saj so si po svojih post festum odločitvah podobni kot jajce jajcu. Komisija je celo sklepala dne 26. novembra 1963 o 74 predlogih, in sicer za sprejem 21 delavk v mesecu septembru in oktobru na poskus za tri mesece — ko je prvem že skoraj potekla doba njihovega poskusa — in za sprejem 23 moških delavcev na preizkus za en mesec in nato v stalno delovno razmerje.

Komentarja o pojmovanju samoupravnih pravic v podjetju, o tem, kaj naj bi komisija za sklepanje in odpovedi delovnih razmerij predstavljala in še o marsičem drugem, ne bomo dajali. Menimo tudi, da po vseh teh primerih ni potreben. Na pojasnila šefa organizacijsko-kadrovske službe o zakonitostih, pa le moramo odgovoriti. Tembolj zato, ker je takih podjetij, ki iščejo vse mogoče kombinacije in mahinacije za začasna delovna razmerja še več.

ZA ZAKONITOST MORA BITI NEKDODGOVOREN

Zakon o delovnih razmerjih v svojem 135. členu navaja, da poskusni rok za delavce, ki naj na novo stopijo v delovno razmerje, ne sme biti daljši kot 30 dni. Če delavec po preteku tega poskusnega roka dela še naprej, se šteje, da je delovno razmerje dokončno sklenjeno, in sicer od dneva, ko je delavec nastopil poskušnjo.

Določbe zakona so jasne in izkrivljanj ne bi bilo, če ne bi določba člena 134 dopuščala sklepanja delovnih razmerij za določen čas v primerih sezonskega dela ali za opravljanje drugega dela, ki pa ne sme po svoji naravi trajati več kot tri mesece. V teh določilih iščejo delovne organizacije, če jim to prija, vse mogoče kombinacije za začasna delovna razmerja, za neupravičene in nezakonite večmesečne poskusne roke za delavce.

Ima Kartonažna tovarna sezonski značaj dela? Ali utemeljitev, da lahko sprejemajo letni plan le po tonaži in finančni vrednosti, ne pa po konkretnih naročilih, upraviči sklepanje pogodb o delovnem razmerju za določen čas? Močno človek podvomi, da v tem podjetju kaj razmišljajo o dobri organizaciji dela, o pravilnem izkoriščanju delovne sile, o programirani proizvodnji, o programu kadrov. So tudi takrat ko so šli v rekonstrukcijo mislili, da bodo imeli »sezonski« značaj dela. Kolikor se spominjam, so govorili prav obratno.

»Pri nas je težko,« mi je rekel sekretar podjetja. »Delamo v težkih pogojih, fluktuacija je velika... Po rekonstrukciji bo bolje.«

Nova obratna kuhinja

Tako je bilo pred nekaj leti. Se je čas po rekonstrukciji pomaknil zanje nazaj? Res moramo ob tem njim v prid povedati, da težave niso majhne. V rekonstrukcijo so namreč šli s svojimi lastnimi sredstvi, sedaj pa je »suša« v skladih, nimajo sredstev za stanovanja, kar prav gotovo otežuje kadrovske probleme v podjetju. Vendar pa vse te stvari ne morejo biti vzrok za nepravilnosti in njihov odnos do delavcev.

NISO »SEZONCI«, KAJ POTLEJ...?

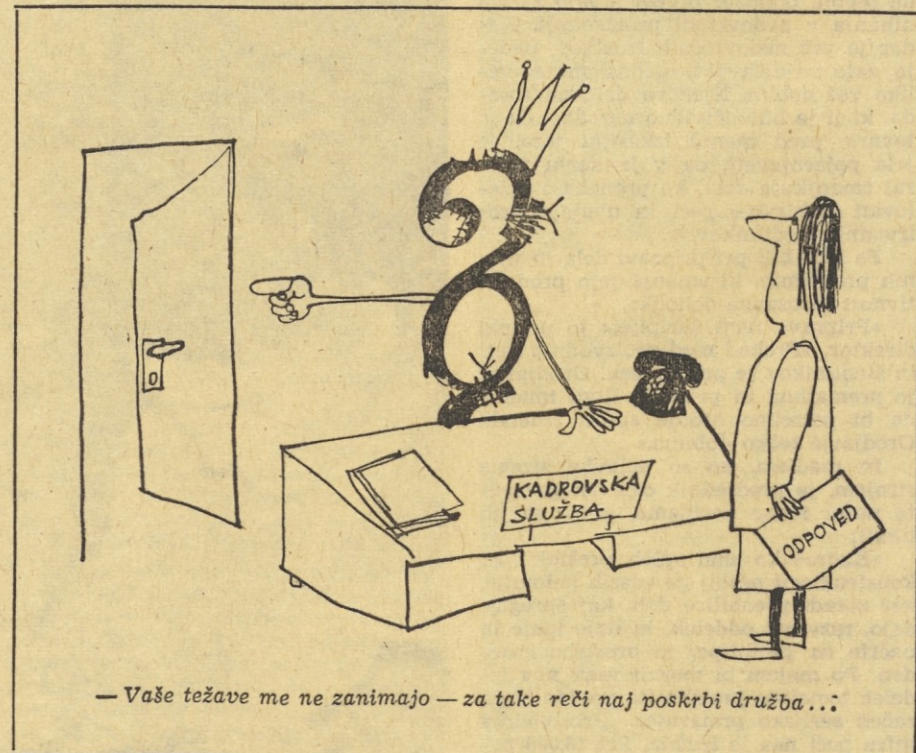
Če torej nikakor ne moremo verjeti, da bi morala Kartonaža zaposlovati »sezonce« (zadnji besedo o tem bo rekla Inšpekcija dela), kaj jim še preostane v obrambo za njihov sistem zaposlovanja novih delavcev? Prav ničesar! Kajti vse njihove večmesečne poskusne dobe so bile nezakonite! Pozabili so namreč na

navodila za izvajanje določb o začasnem delovnem razmerju ZDR (Uradni list FLRJ, št. 23/59, na katerega me je opozoril republiški sekretariat za delo), da se lahko sklene pogodba za začasno delovno razmerje le z osebami, ki jim delo v delovnem razmerju ni reden in glavni poklic. Če se pa sprejme na priložnostno delo s polnim rednim delovnim časom nezaposlen delavec, ki mu je to delo glavni in edini vir eksistence, se mora z njim skleniti redno delovno razmerje.

Torej trimesečne pogodbe v Kartonaži niso zakonite, še manj pa v duhu socialističnih načel. Tudi gospodarne niso, pa naj to utemeljujejo tako ali tako. Pogodbeni način sklepanja delovnih razmerij za določen čas omejuje pravice delavcev, ovira pa tudi pravilen razvoj gospodarske organizacije in programiranja kadrov, ovira izobraževanje delavcev na delovnih mestih. Kajti pri takem načinu izgublja na pomenu delovno mesto kot osnovni element proizvodne enote, kateremu naj bi posvečali vedno več pozornosti. Tak način sklepanja delovnih razmerij za določen čas, kot splošno veljaven postopek za vse nove delavce, onemogoča tudi vso socialno zaščito. Zato je mogoče, da delavec izgubi delo brez upoštevanja odpovednega roka, ki mora biti pri delovnih razmerjih točno določen, pri razmerjih za nedoločen čas pa mora trajati najmanj petnajst dni. V primerih trimesečne pogodbe pa delavcu brez upoštevanja kakršnekoli delovne zaščite izročijo po preteku te dobe knjižico.

Žalostno je tudi to, da so ob napačnem tolmačenju predpisov Zakona o delovnih razmerjih in ob tem, da je vodilni kader mnenja, da ima Kartonaža, ker dela po naročilih, sezonski značaj dela, vse te stvari vnesli tudi v interne predpise o delovnih razmerjih. Zaradi tega se je tudi dogodilo, da je prenehalo delovno razmerje dvema nosečima ženskama, ko jima je potekla pogodba, podpisana za določen čas. Utemeljitev, da je to zakonito in da ni potrebno upoštevati pri pogodbenih delavcih nikakršnih predpisov, ki ščitijo delavca v stalnem in rednem delovnem razmerju ter da vse to gospodarsko organizacijo pač ne sme brigati in naj zato poskrbi družba kateri oddvajajo sredstva, razkriva dejstvo, da so v omenjenem podjetju donosi vse prej kot dobri.

NENA LUZAR

Na dnevnem redu: statuti

• RUDNIK KOČEVJE:

Razprave o statutarjem gradivu po poglavjih

V drugi polovici preteklega leta so pričeli pri Rudniku rjavega premoga Kočevje s pripravami za izdelavo osnutka statuta. Razen osrednje komisije so sodelovale pri tem tudi podkomisije pri ekonomskih enotah.

Zaradi izrednega zanimanja med člani delovnega kolektiva za osnutek statuta (ta je bil izdelan pred dnevi) so tu sklenili, da bodo statutarjem gradivo proučevali po posameznih poglavjih. Razprave o osnutku statuta naj bi trajale do konca februarja in že v prvi polovici meseca marca naj bi o sprejetju te pomembne listine sklepali samoupravni organi.

D. V.

• »KONUS« SLOVENSKE KONJICE:

Osnutek v razpravi

Med prvimi večjimi podjetji na območju konjiške občine bodo v teh dneh v usnjarskem kombinatu »Konus« predložili v razpravo osnutek statuta. Komisija, ki ga je pripravila, je poskrbela, da je bil razmnožen v zadostnem številu izvodov in razdeljen med zaposlene delavce.

*

Komisija za pomoč gospodarskim in delovnim organizacijam pri izdelavi statutarja občinske skupščine Slovenske Konjice je v zadnjih dneh večkrat zasedala ter pregledovala osnutke statutarja posameznih delovnih organizacij. Pri tem je njihove organe opozorila na posamezna napaka določila, oziroma izrekla tudi svoje pripombe, kako bi kazalo bolje urediti določena vprašanja.

L. V.

• HRASTNIK:

»Pohitimo, da bo dovolj časa za razprave«

Komisija za izdelavo osnutka statuta občine Hrastnik je skupaj s komisijo za statute delovnih organizacij pri Občinskem sindikalnem svetu Hrastnik pripravila razgovor s predsedniki komisij in z direktorji delovnih organizacij. Na njem je bilo sklenjeno, naj bi bili osnutki statutarja delovnih organizacij izdelani najkasneje do 10. februarja.

Izdelava osnutkov statutarja delovnih organizacij poteka na področju hrastniške občine zadovoljivo, saj imajo osnutke statutarja izdelane v Steklarni, Tovarni kemičnih izdelkov, Trgovskem podjetju Dol, Splošnem gradbenem podjetju, Gostinskem podjetju »Jelka«, Kmetijski zadruzi Dol, Brivnicah in Komunalno obrtnem podjetju »Kop«. V manjših delovnih organizacijah se sicer pojavljajo težave, predvsem zaradi pomanjkanja kadrov, vendar pa v takih primerih pomagajo člani občinskih komisij. Če bodo v hrastniških delovnih organizacijah do dogovorjenega roka izdelali osnutke statutarja, bo tudi dovolj časa za organizacijo širokih javnih razprav o osnutkih statutarja delovnih organizacij.

-k-

• TRBOVLJE:

Zbori delavcev o osnutku novega statuta občine

Občani Trbovlje razpravljajo v teh dneh na zborih volitev o dopolnitveni osnutku novega statuta občine Trbovlje. Po končanih zborih volitev na terenu bodo o osnutku statuta občine Trbovlje razpravljali tudi zbori delavcev v delovnih skupnostih, in sicer do srede februarja. Pri tem bodo namenili posebno pozornost razpravam in stališčem do tistega dela osnutka novega občinskega statuta, ki zadeva gospodarstvo v občini ter sodelovanje med delovnimi organizacijami in občinsko skupščino ter obratno.

-k-

• TGA KIDRIČEVO:

Statut pred kolektivom

V teh dneh bodo vsi člani delovnega kolektiva TGA Kidričevo dobili osnutek statuta, s čimer se bo pričela o njem splošna razprava. Komisija, ki se je več mesecev trudila, da pripravi kar najboljši osnutek, je svoje delo po dosedanjih ocenah v redu opravila. Kaj bo o tem spregovoril delovni kolektiv, bomo videli v teh dneh.

Med drugim je v osnutku predlagano, da bi v podjetju obstajalo šest delovnih enot. Te naj bi imele širše pristojnosti od dosedanjih enot. Nadaljnja značilnost statuta je tudi v tem, da daje poudarek delitvi. Delovne enote naj bi imele večjo samostojnost pri odločanju z materialnimi sredstvi, pri urejanju kadrovske politike, kot: sprejemanju delavcev, napredovanju in razmeščanju po delovnih mestih itd.

-ce

• LJUTOMER:

Delo v kmetijstvu v dveh izmenah?

V Prekmurju si na različne načine predstavljajo skrajšanje delovnega časa oziroma prehod na 42-urni delovni teden. Povsem jasno je, da je kmetijstvo specifična panoga gospodarstva in da je tu poslovanje, delovni čas itd. odvisen od marsičesa, predno realizirajo kmetijsko proizvodnjo.

Ponekod v Pomurju si v kmetijstvu zamišljajo skrajšanje delovnega časa na ta način, da bi v poletnih mesecih delali po 12 do 14 ur, v zimskem času po 4 ali 6 delovnih ur dnevno. Tako bi delali povprečno 7 ali 8 ur dnevno v vsem letu.

Drugod si zamišljajo skrajšanje delovnega časa tako, da bi delali v presledkih dnevno z daljšim opoldanskim odmorom.

Spet drugod si zamišljajo delo v kmetijstvu v delovnih izmenah, in sicer tako, da bi delali v dveh izmenah.

Zdi se, da je zadnja varianta najboljša. Jasno je namreč, da je moč v vseh vejah kmetijstva preiti na delo v dveh delovnih izmenah. Doslej tega še nihče ni globlje študiral, ker smo pač vsi v kmetijstvu že nekako prepričani, da drugače ne gre, kot da delamo poleti 14 in celo 16 ur dnevno, pozimi pa zaradi vremena in krajšega dne samo 4 do 6 ur dnevno.

Analizirajmo samo, kakšna je produktivnost v delovnih urah od 8 navzgor. Povsem jasno je, da niso produktivne, saj vemo, da se vsak industrijski delavec pri stroju dovolj zmuči v 8 urah in to tam, kjer je vse mehanizirano, a kaj se ne bi kmetijski, ki predvsem dela fizično.

Predlagam torej, da bi tudi v kmetijstvu prešli na skrajšani delovni čas in uvedli dve delovni izmeni. Razen tega naj bi delo čim bolj mehanizirali. Dalje naj bi organizirali delo tako, da bi delavci v 7 urah ali pa v 8 urah zaslužili toliko, da bo stimuliran in da mu ne bo treba stremeti, da bi dnevno delal celo po 14 ali 16 ur.

Izven sezone naj bi organizirali za stalne delavce dopolnilno proizvodnjo, to je predelovanje proizvodov, se začeli ukvarjati z domačo obrtno in izdelavo proizvodov, za katere je povpraševanje. Razen tega naj bi izkoristili ta čas za izobraževanje. Torej menim, da so tudi že v kmetijstvu pogoji za skrajšanje delovnega časa.

Stane Feuš

Učenci višjih razredov osnovnih šol v zadnjem času vse pogostje obiskujejo razna podjetja, kjer se seznanjajo s proizvodnimi procesi. Pri izbiri poklica jim bo to kmalu koristilo. Na sliki: učenci osemletke z Jesenice si z zanimanjem ogledujejo razne delovne postopke v tovarni »Rog« v Ljubljani (Foto: M. SPAROVEC)

Da bi bilo tudi v tem letu čimveč tako nasmejanih. Dobili so ključke od novega stanovanja. Foto: M. SPAROVEC

• RIBNICA:

Občani opozarjajo – premajhen posluh za kadre

Volivci ribniške občine so v zadnjih letih obravnavali že dokončno izdelan družbeni plan in proračun. S tako prakso volivci niso bili zadovoljni in zaradi tega se je Občinska skupščina Ribnica odločila na priporočilo sindikalnih podružnic in volivcev, da bodo letos najprej obravnavali predlog plana, volivci pa naj ga dopolnjujejo in spreminjajo, če smatrajo, da je to potrebno.

Sklep že uresničujejo. Minuli teden so se v tej občini pričeli zbori občanov, na katerem so obravnavali predlog plana in proračuna. Ta predvideva, da bi bil družbeni bruto proizvod v letošnjem letu večji za okoli 12 %, narodni dohodek za 14 % ob povečani zaposlenosti okoli 6 %. Predvidevajo, naj bi največji uspeh dosegla industrija in to predvsem Kombinat lesne industrije »Inles« Ribnica s svojimi obrati v Sodražici, Prigoric, Loškem potoku in Ribnici, Kovinsko podjetje in nekatera druga podjetja. Pričakujejo tudi, da bo doseglo vidne uspehe gostinstvo, obrt, trgovina in nekatere druge dejavnosti.

Razprave na zborih občanov in v delovnih kolektivih so po-

kazale, da so naloge, ki jih predvideva družbeni plan za letošnje leto izvedljive, če bodo pravočasno opravljena rekonstrukcijska dela v nekaterih obratih.

Po mnenju volivcev bo potrebno odpraviti tudi nekatere pomanjkljivosti. Eden izmed problemov je strokovnost zaposlenih. Kljub priporočilom je še vrsta delovnih organizacij v tej občini, ki ne štipendirajo nobenega slušatelja na šolah. To so: Opekarna Ribnica, Kovinsko, trgovsko in gostinsko podjetje Ribnica in nekatera druga podjetja. Pohvalno pa je, da od 60 štipendistov v občini samo Kombinat lesne industrije štipendira 24 oseb.

—v

• »DOKO« DOBOVA: Kaj si obetajo od združitve?

Organi upravljanja Obrtnega pletilskega podjetja »Doko« Dobova pri Brežicah so se odločili, da se združijo z Belokranjsko trikotno industrijo »Beti« Metlika. Do take odločitve so prišli zaradi tega, ker so ugotovili, da kot samostojen majhen obrtni obrat, ki zaposluje nekaj nad 40 oseb, nimajo večje perspektive. Združitev s tovrstnim sorodnim podjetjem, čeravno je daleč od njih, jim po že izdelanem perspektivnem programu razvoja omogoča, da bodo zgradili nove prostore in nabavili potrebno opremo. Po tej mislijo zaposliti prek 70 novih delovnih moči. Združitev jim bo omogočila tudi specializacijo proizvodnje.

—v

• VELENJE:

12 % mladine v samoupravnih organih

Od vseh zaposlenih v velenjski občini je okoli 40 % mladine. V delovnih organizacijah je v delavskih svetih 12 % mladine. Ta odstotek je glede na aktivnost mladine ob času prejšnjih volitev za organe samoupravljanja zadovoljiv — vendar pa glede na današnje stanje zaposlenih in aktivnosti mladinskih aktivov ne odgovarja več. Prav zaradi tega se mladina že sedaj vneta pripravlja na bodoče volitve za nove člane delavskih svetov.

Komisija za gospodarstvo in samoupravo ter kadrovska komisija občinskega komiteja ZMS že razpravljata o sistematičnem kadrovanju mladine v samoupravne organe.

V. V.

7 dni v sindikatu

VELENJE — Na širšem posvetu, ki ga je organiziral občinski sindikalni svet občine Velenje, so udeleženci obravnavali delitev dohodkov. Statistika kaže, da je v velenjski občini od 3388 zaposlenih v decembru lani 930 zaposlenih prejemalo manj kot 25.000 din osebnih dohodkov mesečno. V negospodarskih dejavnostih je bilo v omenjenem času 20,9 % zaposlenih z osebnimi dohodki izpod 25.000 din, medtem ko jih je bilo v gospodarskih organizacijah 16 %.

Na posvetu so sklenili, da je nujno potrebno analizirati tista delovna mesta in organizacijo dela, ki pogosto tako slabe osebnostne dohodke. Dalje so svetovali, naj v gospodarskih organizacijah poiščejo vse možnosti za povečanje produktivnosti dela v proizvodnem procesu na teh delovnih mestih.

Posvet je ugotovil, da bo nujno sedanje pravilnike o delitvi osebnih dohodkov kvalitativne izpopolniti. Praksa namreč kaže, da pravilniki v mnogih organizacijah niso bili spremenjeni že daljšo dobo, kar pomeni, da je način proizvodnje že v marsičem spremenjen.

Pri urejanju te problematike naj bi po priporočilu udeležencev posveta sindikalne organizacije angažirale celotne delovne kolektive. V kolektivih so zadnje dni žive razprave o tem, posebno v Ribnici, Ljubiču, Velenju, Galanteriji v Sostanju, v Tovarni usnja v Sostanju in v tovarni gospodinske opreme GORENJE v Velenju.

V. V.

RADOVLJICA — Zadnje planirane seje občinskega sindikalnega sveta v Radovljici so se udeležili tudi predsedniki podružnic in delavskih svetov večjih delovnih organizacij. Udeleženci so razpravljali o izobraževanju članov samoupravnih organov in izvršnih odborov sindikalnih podružnic.

Delavska univerza v Radovljici je skupno s predsedstvom OBSS izdelala okvirni program izobraževanja, ki naj bi ga uresničili v obliki seminarjev. Ti naj bi trajali od 3 do 6 dni. Program obsega 12 tem, ki zajemajo različno snov od ekonomskih vprašanj, vprašanj družbeno-politične narave, delitve dohodka, delovnih razmerij in skrbi za človeka.

Na plenumu so na podlagi razprave ugotovili, da je potrebno in zelo koristno zlasti v sedanji dobi razvoja in rotacije pospešiti izobraževanje kadrov. Predstavniki nekaterih večjih sindikalnih podružnic so se zavzemali tudi za izobraževanje v okviru podjetij. To naj bi zajelo razen splošnih tudi specifične teme delovne organizacije. Drugi so menili, naj bi bili seminarji v popoldanskem času, da bi izboljšali čim manj časa za proizvodnjo. Predlog pa temelji na celodnevni seminarji. Tega je v glavnem podprla večina navzočih.

Plenum je zadolžil predsedstvo, da takoj izdela bolj podroben program seminarjev in ga pošlje kolektivom vseh delovnih organizacij in sindikalnim podružnicam. Stojnja je tudi s predlogom, da posamezne večje delovne organizacije ali skupine organizacij predložijo občinskemu sindikalnemu svetu programe za organizacijo seminarjev interneza znanosti s področja sindikalnega sveta in delavskega ustvarja bosta pri organizaciji teh seminarjev nudila pomoč s predavatelji.

N. B.

LITOSTROJ

Se lahko izobražujem?

»Kako je z našim izobraževanjem?« vprašujejo delavci, ko prihajajo k nam v kadrovske sektorje. »Kdaj bomo dobili ustrezne kadre od kadrovskega sektorja?« me vprašujejo vodje obratov, enot in sektorjev. »Zakaj se jaz ne morem ali celo ne smem izobraževati?« vprašuje proizvodni delavec. To so vprašanja, ki jih imamo na dnevnem redu v kadrovske sektorju. »Vsakdo, ki le izpolnjuje minimalne pogoje, se lahko izobražuje,« odgovarjamo na družbene ankete, novinarjem in vsem v podjetju, »samo omogočite nam financiranje izobraževanja tako, da bi imeli več finančnih sredstev in manj materialnih stroškov.«

Veliko vprašanj, ki terjajo odgovore, še več pa pojasnil, ker se v marsičem ne razumemo

med seboj, pa čeprav smo ustvarili veliko in to dobrih pogojev, da bi se vsa vprašanja reševala v zadovoljivo nas vseh.

Ce rabimo več izobraževalnih kadrov in če je kvalifikacijska struktura zaposlenih v obratu, oddelku, enoti ali sektorju prenizka, jo skušamo popraviti tudi s tem, da omogočimo v večji meri kot smo to dosedaj, da se bodo delavci izobraževali poleg dela na delovnem mestu. Nevzdržno pa je stališče nekaterih vodij, da lastnim delavcem, katere dobro poznamo, imajo stanovanje in vse pogoje, da bi se lahko šolali, ne ustrezemo njihovim prošnjam za izobraževanje, ker so dobri in zato nepogrešljivi na delovnem mestu. Tako trdovratno stališče ima čisto za posledico, da si delavci žele drugo delovno mesto ali pa v skrajnem primeru odpovedo službo in odidejo v podjetja, kjer so si že ob vstopu zagotovili z nadaljnjim izobraževanjem boljše delovno mesto in s tem večje osebne dohodke. Kako pozitivno tak delavec gleda na lastni razvoj in koliko

lažje stališče imamo v takem primeru, kot pa takrat, ko delavec zahteva napredovanje na istem delovnem mestu, njegovo delo pa ni nič bolj obsežno. Res ne smemo posploševati, vendar se so taki primeri in težko nam je, ko delavci odhajajo iz podjetja, pri tem smo pa razvili vse oblike izobraževanja v našem izobraževalnem centru. Se več, v posameznih tečajih in šolah imamo še prosta mesta, ki bi jih delavci pri večjem razumevanju za izobraževanje lahko zasedli. Kvalifikacijska struktura zaposlenih je prenizka za opravljanje vedno bolj kompliciranih in po kvaliteti zahtevnejših izdelkov, pa vendar razumemo to vprašanje tako, da ga bo kdo drug namesto nas reševal. Sedaj pa že moramo vedeti in lahko odgovorimo, da je to naša skupna naloga in da moramo pobuditi, željam in celo zahtevam do izobraževanja »od spodaj« dobro prislusniti in jih v našo skupno korist tudi pozitivno reševati.

Vsako leto povečujemo bruto produkt za približno 2 milijar-

di. Seveda s tem raste tudi zahtevnost dela. Vedno več občutimo slabo kvaliteto proizvodov, vedno manj je notranjih rezerv, s katerimi moramo računati ter vedno bolj bomo morali »jemati v roke pamet«. Vse te ugotovitve so nesporne in vsi se tega — eni bolj, drugi manj — zavedamo. Na razpisih za vpis v posamezne vrste šol je veliko vpisanih, malo naših delavcev pa ima toliko volje, da bi šolanje uspešno dovršilo. Pri tem pa seveda trdno računajo, da bodo tudi v bodoče lahko reševali vse naloge, ki jih bomo zahtevali od njegovega delovnega mesta. Res je, da se delavec izobražuje že na delovnem mestu, vendar je ta proces počasen in pri tem tempu povečanja proizvodnih nalog že zaostajamo, če se ne seznanimo s teoretičnimi osnovami, ki nam omogočajo večji razvoj in vsaj večjo eksperimentalnost, če že ne poglobljeno reševanje vsakodnevnih nalog. Vedno večje naloge zahtevajo tudi več znanja — česar se moramo vsi zavedati.

Sredstev za izobraževanje

nam je dosedaj vedno primanjlovalo, saj smo meli na razpolago le sklad za kadre v višini 1 odsto od bruto osebnih dohodkov, kar (ca 30 milijonov dinarjev) je veliko premalo za vse potrebe po izobraževanju v našem podjetju. Zato so bili naši predlogi za povečanje sklada za kadre podprti z utemeljenimi zahtevami in upamo, da bo te dni v Zvezni ljudski skupščini osvojen predlog za povečanje sklada za kadre, tako da bomo razpolagali s ca 80 do 90 milijonov dinarjev za izdatke izobraževanja mladine in zaposlenih delavcev. Takšna sredstva bodo zadostala le za krajšo dobo, saj bomo morali naše programe izobraževanja skladno z razvojem proizvodnje povečati, da ne bomo zaostajali.

Prav je, da si osvežimo spomin, kakšne oblike šolanja imamo na našem izobraževalnem centru za zaposlene delavce:

večerna poklicna šola
tehnična srednja šola
I. stopnja tehniške fakultete (strojna).

Razen tega pa po potrebi organiziramo tudi vse vrste tečajev in predavanj, ki služijo strokovnemu izpopolnjevanju na delovnem mestu — od priučevanja za opravljanje del na strojih, pa vse do poučevanja tujih jezikov. Vsi ti tečaji se lahko organizirajo tudi med letom, medtem ko smo pri rednih šolah vezani z vpisom na šolski kolegendar.

Do pričetka novega šolskega leta je še čas, da uredimo nadomestila na delovnih mestih za tiste delavce, ki naj se šolajo ter tako omogočimo, da bodo delavci obiskovali redne šole.

Kdaj bomo odrasli problemom izobraževanja tako, da ne bodo delavci sami pobudniki in iniciatorji izobraževanja? Vzemimo politiko izobraževanja v roke tako, da bomo mislili tudi na jutrišnji dan in še naprej! Kdo pa bo reševal naloge, ko bo Litostroj ustvarjal 30 milijardni dohodek? Poskrbimo pravočasno za ustrezno izobraževanje in rešujemo te naloge sedaj, ko je še nekaj časa.

Miro Završnik

DOBRA GLASBENA BIOGRAFIJA

FRANZ WERFEL:
»VERDI«

Prav je, da smo dobili v času (pravzaprav nekoliko pozneje), ko ves svet proslavlja 150. obletnico rojstva Giuseppe Verdia, znova v roke Werflov »Roman opere«. Predvojna izdaja je že zdavnaj pošla, knjiga pa je vredna več kakor enega branja, kot literarna umetnina in kot poljudna glasbeno-zgodovinska študija. Po »Zlatem peresu«, »Madžarski rap-sodiji« itd., ki so nam jih ponujali (seveda za čisto zlato!) je ne samo oddih, temveč tudi tisto, kar bralec v romansirani biografiji glasbenika ali literarni skici določenega obdobja res pričakuje: umetnost. — Založba »Lipa« (Koper) zasluži za ponatis Werflove knjige priznanje in spodbudo.

Delo je izšlo v neizpremenjenem prevodu Rudolfa Kresala, zelo natančnem, marsikdaj kar dobesednem prevodu, ki je prav zaradi svoje strogosti in pretirane vernosti originalu ponekod suh, predvsem pa v nasprotju z marsikaterim poetičnim razpoloženjem Werflove knjige. — Drugače je z kombinacijo modre in rdeče barve, ščitni ovitek pa je deloma močno šablonski (naslovna stran), deloma vse preveč podoben opremi Kozinove knjige »Svet operne glasbe« (Cankarjeva založba — Aleš Sarec) ter prav nič v skladu z vsebino samega romana. Knjigi je napisal spremno besedo muzikolog Jože Sivec

ter v njej na kratko začrtal razvoj opere do Verdija in Wagnerja, razlike in nasprotja med njima ter sam Verdijev opus. Tako dobi bralec neka osnovnih podatkov za orientacijo v okolju, ki mu je na prvi pogled nekoliko tuje. In to je prav. — Precej drugače pa je z besedilom na ščitnem ovitku, katerega žal nepodpisani avtor je v nekaj vrsticah natresel toliko nesmislov (samo za pokušnjo: »Ob 150. obletnici rojstva nesmrtnega mojstra melodije, genialnega stvaritelja velikih simfonij in oper...(!) in očitno laičnih ali vsaj slabo prežvečenih tujih sodb, da bi si česa podobnega pač ne smela dovoliti nobena naša založba.

BORUT LOPARNIK

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Srečanje s slovitim in vsestranskim francoskim umetnikom Jeanom Cocteaujem na slovenskem odru je ponesrečeno. Deloma je kriv tega avtor sam, zakaj »Ti strašni starši« so drobna komedija, vse preveč odvisna od interpretacijske moči igralcev in režijskega prijema, v še večji meri pa Mestno gledališče ljubljansko, ki je delo dalo na repertoar ne da bi znalo izluščiti iz njega bistvene izpovedne momente. Tako smo dobili melodramo, od avtorjeve osnovne zamisli komedije pa je ostalo bore malo.

Tema komedije »Ti strašni starši« je izrabljena, čeprav tudi res, da vselej aktualna. Cocteau jo je postavil v malo-meščansko okolje in želel podati z njo smešno podobo vsakdanjih človeških vezi in človeškega mišljenja, ki sta ju izpričila naša morala ter sla-

bosti v našem značaju, slabosti, ki jim nikoli nočemo pogledati v oči in tako iz dneva v dan znova grešimo.

Mati zaradi pretirane ljubezni do sina zanemarija svojega soproga, ta pa si išče toplino pri mladem dekletu. Naključje hoče, da se to-isto dekle Madeleine, spozna s sinom svojega ljubčka, mlada dva se vzljubita in želita stopiti v zakon. Tedaj pride na dan močnega prevara, sin razočara mater, ker pač mati živi v veri, da je še vedno otrok in na posled se ob pogledu na ljubeči par in iz trenutnega občutka popolne osamljenosti zastrupi. Tu pa je še tetka Yvonne, bogata dedinja, nekakšen duhovni »mentor« in finančni podpornik družine. Razumna ženska, tudi dobra, le preveč premočrtna. V mladosti je prepustila svojega seda-

nega svaka, ki ga še zmeraj ljubi, svoji sestri. In komaj bi verjeli, da se ji po tolikih letih maščuje. Vendar reče ob smrti njej mukah svoje sestre Madeleine tale stavek: »Ne bodite neumni, Michel bo potreboval vas, Georges (njen svak) pa mene.«

Pravzaprav bi bilo o sami uprizoritvi v Mestnem gledališču ljubljanskem (režija Jože Tiran) v tem kratkem sestavku le še težko kaj povedati. Morda to: ob letošnjem repertoarju ljubljanskih gledališč bodo »Ti strašni starši« s svojo preprosto, nezahtevno vsebino, pestrim odrskim dogajanjem in čustveno razgibanostjo privabili pisano občinstvo. Zato škoda, da jim ljubljanska uprizoritev ne bo dala niti one-ga dela Cocteaujeve resnične umetniške izpovednosti, ki ga »Ti strašni starši« imajo.

Srečanje s Cocteaujem

JEAN COCTEAU:
»TI STRAŠNI STARŠI«
V UPORIZITVI MGL

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Ob »Rezervistu« Alexandra Rivemala se bo nasmejal še tako zakrknjen resnež. Hkrati pa bo začutil, kako pošastno komično, še bolj pa tragično in nesmiselno je vsakršno vojskovanje. In prav ta dva elementa dajeta tej komediji francoskega avtorja največji čar in vrednost.

Rivemale si je izposodil v »Rezervistu« dva tabora, ki sta v večnih, stoletnih nasprotjih: svoje rojake Francoze in Nemce; najprej v francosko-nemški vojni 1877. leta, potem v prvi in končno v drugi svetovni vojni. Tabora, ki se vselej bojujeta in to po istih principih, oba prepričana samo v svoj prav in v svojo veličino. In — ki se bojujeta rada. Seveda, če izvajamo ubogega Amédéja, ki je kot nek sim-bol nemočnega naroda, narod pa o vojnah ne odloča. Toda Amédéj je deležen hudo smešne in tragične usode. Franco-

ski znanstveniki-eksperimentatorji ga za ceno njegovega življenja (obsojen je bil na smrt zaradi umora, ki ga je zagrešil) in v svrhu znanstvenih raziskovanj 1871 dobesedno konzervirajo. Fant se prebudi prav tako mlad in čil, kakršen je bil pred svojim dolгим spancem, v drugi svetovni vojni, vendar se razmere zanj tudi zdaj niso prav nič spremenile. Tudi usoda ne. Spet mora v epruveto. Ko se drugič, in tokrat poslednjič prebudi, piše zgodovina 1945. leto. In Amédéj je nekje v Berlinu. Nemci so pač ukradli Francozom praktično znanstveno odkritje. Toda v kakšnem Berlinu? Francoskem, ruskem, ameriškem... Mladeniču je vse skupaj prav malo mar. Z dekletom, ki ga sreča na cesti, se izmuzne prepirljivim zavezniškom. Želi si samo domov, želi hiško z vrtom, ženo, otroke — mirno in srečno življenje.

Rivemalovega »Rezervista«, katerega premiera je bila konec preteklega tedna v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju, je zrežiral Miran Herzig. Režija je polna izredno učinkovitih domislic in kaže velik režiserjev posluh za komedijo. Edino, kar bi mu človek zameril, je včasih pregrobo tipiziranje (prizori obeh zaljubljenih parov) in mestoma tolikšna skrb za igro, da mimogrede uidejo duhoviti in zgovorni dialogi. Scenografija Augusta Lavrenčiča je preprosta in lepa. Mnogo ji prispevajo tudi projekcije originalnih fotografij iz treh vojn pred vsakim dejanjem.

Amédéja je interpretiral Volodja Peer. Res, tragično smešna figura in oseba, toda tam, kjer bi morala priti na dan vsa njegova toplina in srčnost, mu zmanjka moči.

ALA PEČE

Imenitna komedija

»REZERVIST«
ALEXANDRA RIVEMALA
V SLOVENSKEM LJUDSKEM
GLEDALIŠČU V CELJU

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Eni ga uvrščajo med običajne filmske enodnevne, brez vsebinske teže in vrednosti, drugi pa mu vendar dajo nekaj priznanja, zlasti njegovi aktualni, družbeno-socialni tematiki, slikanju življenja, kakršno v resnici je. Luciano Emmer ni tuje ime na filmskem platnu, saj ga poznamo že po njegovem kratkem filmu o Picassu, Da Vinciju in nekaterih dolgometažnih, kot so »Dekleta s Spanskega trga«, »Nedelja v avgustu« in drugi. Povsod, tudi v filmu »Dekle v izlozbi«, gleda Emmer v življenje realno, brez vsakršnih predsodkov in brez olepšav. Zanimajo ga predvsem majhni, često z moralo sprti ljudje, za-

katere pa vedno najde nekaj razumevalno človečnosti in jim kaže pot v okolje, kjer se bodo spet našli in zaživeli drugačno življenje. V filmu »Dekle v izlozbi« nam Emmer odkriva življenje mladega italijanskega rudarja, ki išče srečo v holandskih rudnikih, kjer je kruh grenak in prepojen z znojem, premogovim prahom in stalno bojaznijo za življenje. Svetel trenutek v tem monotonom in garaškem življenju je samo nedelja in srečanje s prostitutkami. Zato je tu še drugi pol, razočarano življenje ne najde samo hvaležnega odjemalca, temveč predvsem človeka, ob katerem se zave-

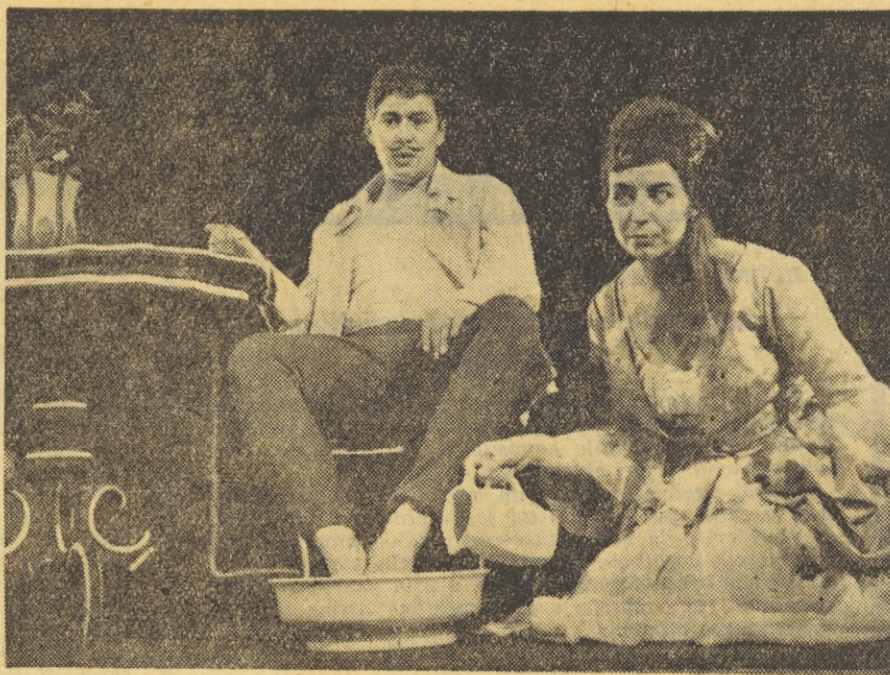
svojega zavoženega življenja. Emmer jima pušča odprto pot in z optimizmom zaključuje njuno iskanja in hrepenenja. To pa je tudi vrednost filma in njegova simpatična stran, medtem ko mu po oblikovni plati lahko marsikaj očitamo. Katera je nekam površno preletavala sceno za sceno in je precizno obdelala predvsem prizore v rudniku in ob izlozbenih oknih. Vsekakor pa režiser ni dal dovolj širokih možnosti glavnima junakoma, ki pa sta kljub temu vnesla v film svoj mladostni izraz in sproščenost ter s svojima življenjskima usodama pritegnila gledalca.

IVA BOZOVIČAR

TEMATIKA ŽIVLJENJA

ITALIJANSKO
FRANCOSKI FILM
»DEKLE V IZLOZBI«

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Uprizoritev Rivemalovega »Rezervista« v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju. Na fotografiji Mija Mencejeva in Marjan Breznik

TEŽAVE IZVEN ŠOLSKIH KLOPI

Ko so nedavno razpravljali Odbor Zveze študentov ljubljanske univerze, CK Zveze mladine Slovenije in njena komisija za splošno in strokovno izobraževanje o ekonomski problematiki ter o štipendiranju naših visokošolcev, je razprava dopolnila isto problematiko z ilustracijami o ekonomskem problemu in problemu štipendiranja mladine na drugi šolski stopnji.

Če tožimo, da so ekonomski pogoji visokošolcev slabi, štipendiranje pomanjkljivo urejeno, potem na dijake in šolarje druge stopnje malodane pozabljamo. In vendar so ti, skorajda še mnogo na slabšem. Dolejšje nismo vodili o njihovem ekonomskem položaju niti statistike, niti nismo izdelali zanje enotnega sistema pomoči in posebej še štipendiranja.

Dijaških domov je v Sloveniji premalo, mnogi so slabo urejeni, včasih ne nudijo osnovnih normalnih življenjskih in delovnih pogojev, nimajo zadovoljive zasedbe pedagoškega kadra, ker ga pač primanjkuje, poleg tega stane v njih vzdrževalnina v povprečju več kot v študentskih domovih. Ker je domov premalo, je kaj pogost pojav, da učenci stanujejo privatno, plačujejo visoke najemnine, poleg tega zahtevajo stanodajalci od njih še razne druge usluge.

Naslednji problem so tako imenovani vozači. Kot primer le zgovorna ilustracija: dijaki, ki se vsak dan vozijo s posebnim avtobusom za delavce in šolarje iz Slovenj Gradca v ravenško gimnazijo plačujejo za vozovnico 6000 dinarjev na mesec (to seveda ni edini primer pri nas!). Ker se jih vozi prav lepo število, je občina pri regresih na vozovnice skopa. Pa vzemimo družino, ki ima tri dijake, vsi trije so nadarjeni in vestni, starši pa plačujejo zanje na primer 9000 dinarjev mesečno samo za avtobus. Vozači torej družine kot družbo ogromno stanejo!

Statistike o vpisu na univerzo povedo, da je danes kljub zvišanemu številu delavskih družin, dotok študentov iz teh družin na univerzo vsak dan manjši. Se huje je z dotokom kmečke mladine. Predvsem gre tu za mladino iz kmečkih in delavskih vrst, ki je dokončala gimnazijo. Skozi gimnazijo se že nekam prebije, na univerzo zaradi gmočnih domačih razmer in ker pač vselej tudi ne dobi štipendije, ne more. Obenem pa vsi vemo, da je znanje, ki ga da gimnazija svojemu absolventu za resničen poklic in uveljavitev na nekem delovnem mestu pomanjkljivo in se ne more meriti z znanjem iz kake strokovne šole.

Štipendiranja dijaške mladine pri nas toliko kot ni. Bolje je s štipendiranjem na strokovnih šolah, ki je deloma že povezano s kadrovsko politiko delovnih organizacij in komun. Toda tu so pogledi na vlogo štipendij še zelo neizkristalizirani, kriteriji za podeljevanje nejasni, predvsem pa ni v času študija nobene povezave med štipendisti in štipenditorji.

Pozitivno torej je, da so v nekaterih delovnih organizacijah in v komunah že spoznali pomen štipendiranja mladine, ki se šola na drugi stopnji, negativno pa, kako se to štipendiranje izvaja in kakšne so zaradi tega posledice.

Kaj pogosto slišimo, da se štipendije dodeljujejo na podlagi različnih zvez, da dobi štipendijo tisti, katerega oče pozna na primer direktorja podjetja, ne pa oni, ki je resnično sposoben (takšno govorjenje, ki pa ni brez podlage, postaja moralni problem naše družbe). Prav tako se mladina odloča za študij, za katerega ve, da bo dobila, če že ne danes, pa vsaj jutri štipendijo, ne pa da bi študirala to, kar jo resnično veseli in za kar je nadarjena. Največ možnosti za štipendije imajo učenci učiteljskega in ekonomske šole, ker jih pač štipendirajo komune iz svojih sredstev, znatno manjšo pa še dijaki tehničnih šol in minimalno nekateri dijaki poklica svobod-

nega profila: ametna obrt, oblikovanje, glasba...

Če smo že zapisali, da so nekatere gospodarske organizacije pričele podeljevati štipendije učencem druge stopnje, še tega zdaleč ne moremo posplošiti. Poleg tega planirajo tako srednje kot visokokvalificiran kader pogosto samo na podlagi trenutnih in ne perspektivnih potreb. Na njihovo nezadovoljivo povezovanje s štipendisti med časom študija in pa ohlapne pogodbene odnose, so vezani zlasti pojavi prekupčevanja in preplačevanja absolutov. Deformacije, ko se štipendisti (ali tudi štipenditorji!) ne drže pogodb in obveznosti do štipenditorja ali štipendiranca, najdemo tudi med absoluti srednjih šol, čeprav so manj številne, kot pri diplomantih naših visokošolcev. Eden izmed vzrokov teh deformacij objektivne narave je ta, da si srednješolec takorekoč s petnajstim letom izbere poklic, še več, celo delovno mesto. In vprašanje je, če je tedaj za vse to že dovolj zrel. Zato je tolikšnega pomena povezava delovne organizacije, ki štipendira, s štipendirancem v času študija.

Če pričenjamo torej intenzivno razmišljanje o ekonomskem položaju učencev druge stopnje, je treba poudariti, da se morajo zavzeti za ta problem prav vse družbene in politične organizacije, predvsem pa družbene službe in gospodarske delovne organizacije ter komune. Gre vendar za zelo kompleksno vprašanje, od gradnje in oskrbe dijaških domov, skrbi za pedagoški kader, malice v šolah in dijaške menze, regrese za vozovnice. Štipendije so končno poslednja oblika pomoči, ki jo bo nemara še najlažje izvesti. Gospodarski in družbeni razvoj že terjata, kot vidimo, da pričenjamo planirati kadre in jim posvečati vse večje in večje skrb. Tu je le vprašanje, kako ga bomo planirali, kako izobraževali in zakaj. Štipendije bomo končno podeljevali po naših potrebah, po naših možnostih, upoštevajoč interese, usmeritve in osebne odlike mladine, po moralnih načelih družbe, torej po nekem naravnem izboru.

Kazalo bi, da bi tudi za učence druge stopnje uvedli v naših komunah dva sistema štipendiranja. Prvi bi bilo štipendiranje gospodarskih organizacij in seveda tudi družbenih služb (ki še o tem kaj malo ali sploh ne razmišljajo), seveda pa bi morale biti gospodarske organizacije in družbene službe s svojimi štipendisti v tesnem kontaktu in trdnih pogodbenih odnosih. Drugi pa bi bilo štipendiranje komune iz skupnih družbenih sredstev, ki bi jih imel sklad za šolstvo ali sklad za štipendiranje. Sklad pa bi lahko uvedel poleg klasičnih štipendij tudi razne vrste kreditiranja.

Ko bo štipendijski sklad komune podeljeval štipendije, ali razne druge vrste materialne pomoči mladini, ki študira, pa bi ne smela biti preveč ozka, da bi namreč prav v vsakem primeru upoštevala le najnujnejše kadrovske potrebe svojega območja. Naloga komune je tudi širša skrb za človeka. Zakaj bi pomagali le tistim mladincem, ki se bodo po šolanju vrnili v svoj domači kraj, saj je vendar vrsta poklicev, za katere v komunah morda niti ni delovnega mesta. In če je posameznik za tak poklic res nadarjen, izredno dober učenec, nima pa sam prav nobene možnosti za študij, ga vendar moramo podpreti.

Morda bodo vsi nanizani problemi o katerih je dan za dnem več govora, le počasi prišli na zeleno vejo.

ALA PEČE

SPOZNANJA O ČASU, DRUŽBI IN ČLOVEKU

Pretekli torek je Republiški svet Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije na svoji plenarni seji sprejel odlok o sklicanju IV. kongresa Zveze, ki bo 27. marca letos. Republiškemu svetu so bile predložene v razpravo teze za kongres, pa tudi predlog novega statuta, ki ga bo sprejel kongres.

Ta plenum je bil nekaj mejnik med dvema obdobjema. Prvim, ki pomeni večmesečne organizirane razprave, namenjene oceni kulturne dejavnosti, še posebej društvene v zadnjem medkongresnem obdobju, in iskanju tiste usmeritve ter delokroga kulturnih organizacij, ki bi lahko največ prispevala h kulturni podobi naše družbe v prihodnje. Drugo obdobje pa je gotovo čas, ki nas zdaj še ločuje od novega kongresa in v katerem bi naj te razprave prodrle prav do vseh društev. In želimo si lahko le, da bi obogatene z izkušnjami in stališči čim širšega kroga poklicnih in nepoklicnih kulturnih delavcev kot tudi drugih javnih in družbenih delavcev izzvenele na kongresu kot nekatera naša skupna pravočasna bistvena spoznanja.

● Tako spoznanje o času in načinu življenja, ki ga svetu in tudi nam prinašata druga polovica dvajsetega stoletja in civilizacija;

● Potem spoznanje o družbi, ki so ji cilj blagostanje, socialistični odnosi in kulturno-etična podoba njene sredine;

● Spoznanje o človeku, delavcu in upravljavcu, ki prevzema vsakodnevno nalogo soakerterja vsega našega družbenega življenja, torej tudi kulturnega;

● in še spoznanje o kulturi kot integralnem delu vsega našega ekonomskega in družbenega razvoja;

● Spoznanje o kulturi sodobnega človeka in časa, ki naj bo oplemenitena z vsem, kar je dragocenega v njeni zakladnici iz preteklih obdobj in sodobnega snovanja tako pri nas kot v svetu;

● Dalje spoznanje o vlogi najrazličnejših kulturnih organizacij, ki naj združujejo najširše in najrazličnejše kroge ljubiteljev umetnosti in kulturnega snovanja, ne glede na to, ali bodo sami reproduktivni ustvarjalci ali le aktivni spremljevalci in presojevalci — in torej tudi tako soakerterji — umetniških dosežkov oziroma vsakršnega kulturnega dogajanja;

● In končno spoznanje o tem, da čas, družba in njune alternative niso od večera aj danes in od danes do jutri, temveč da so tu procesi. ki bodo neke hitrejši, druge počasnejši; da se tudi kulturni interesi pojavljajo postopoma, a da bodo marsikje odvisni v veliki meri od tega, koliko jih bodo kulturne organizacije sposobne spodbujati, razvijati in usmerjati.

Danes lahko ugotavljamo, da je vrsta organizacij, Svobod in prosvetnih društev domala povsem nedejavnih. Saj tam, kjer je iz različnih vzrokov delno ali celo povsem zamrl interes posameznikov za amatersko reproduktivno ustvarjalnost, pravzaprav ne vedo, kaj bi delale. Skoraj istočasno pa se nam javljajo neke nove kulturne organizacije, na primer ljubiteljev glasbe ali gledališke umetnosti, ki jih prav nič ne utesnjuje, saj so tu, ker je tu nek določen kulturni interes. Podobno se je zgodilo tudi s tistimi organizacijami Svobod, ki so že znale prisluhniti takim interesom, vendar njihovo število danes gotovo ni v večini.

Odtod večkrat izrečena ali napisana misel, da so organizacije Svobod in prosvetna društva v neki krizi, stagnaciji, saj je odpadel ali vsaj izgubil na prvotni veljavi danes tisti element, ki je bil v času razrednega in nacionalnega boja med obema vojnama osnovno gibalno vsega amaterizma. Poleg osebne intimne želje po kreativnosti je bil v tem času torej prvoten interes izpovedovanja, manifestacija nekih idej, neke solidarnosti s temi idejami, izraz organiziranosti in pripadnosti boju za dosego teh izdelkov — kar vse je pogojevalo predvsem zunanjo manifestacijo amaterizma.

Kljub tej nedvomni točni ugotovitvi — to kar je bila ideja amaterizma v preteklosti, ne more več biti tudi danes, saj so te ideje z revolucijo postale v glavnem stvarnost — je značilno, da so mnoge kulturne organizacije vendarle iskale vzrokov za »krizo amaterizma« izven tega družbenega spoznanja, iskale so jih v nerazumevanju njihovega dela in »žrtvovanja za druge« s strani družbe (beri komunel), v prepričilih finančnih sredstvih, v vsem, kar prinaša civilizacija (film, radio, televizija, motorizacija in podobno) in ne nazadnje družbeni razvoj (nagajevanje po delu, višji osebni standardi). To je lahko le deloma res. Ob vsem tem, kar je namreč novega prinesel čas in razvoj (prinaša nam postopoma tudi vsem več prostega časa!) le ni mogoče utesnjevati delokrog kulturne organizacije v človekovo željo po lastni umetniški reproduktivni ustvarjalnosti, saj ta intimna želja je in bo vedno le želja ozjega kroga ljudi. To človekovo hotenje nam je dragoceno. Toda vse to novo, kar prinaša čas in razvoj, bi moralo tudi v kulturnih organizacijah spodbuditi smisel za drugačen utrip s časom in širokimi kulturnimi potrebami. Danes se na primer že lahko pohvalimo, da imamo vrsto uspešnih filmskih klubov. A spomnimo se, kako žolčne so bile še pred leti razprave o tem, ali film sploh sodi v domeno dejavnosti kulturne organizacije, saj prinaša tudi resničnemu kulturnemu in etičnemu vrednotenju toliko tujega. In tako je bilo tudi vedno poslej, določen odpor, kadar smo hoteli v kulturne organizacije uvajati nekaj, kar je bilo mimo ustaljenega, tradicionalnega, preizkušenega. In če danes iščemo vzroke za neko krizo, stagnacijo kulturnih društev, lahko zopet ugotavljamo, da je marsikje prav ta »kulturni konzervatizem« tisti, ki danes tako zmanjšuje kulturni in družbeni pomen mnogih društev.

Toda vzrok za stagnacijo mnogih kulturnih društev ni le ta tako imenovani »kulturni konzervatizem«. Pri nas zelo radi zapadamo mnogokrat tudi nekaterim skrajnostnim stališčem. Na primer: Ali amaterizem kot umetniška reproduktivnost nam ni potreben več, ker imamo v tej družbi itak vsi enake pravice do kulture, le-to pa nam bodo tako in tako prinašale poklicne kulturne

ustanove. Ali, amaterizem potrebujemo, ker poklicnih kulturnih ustanov pri nas ni, potrebujemo torej še vedno predvsem zunanjo manifestacijo amaterizma!

Seveda stvari niso niti bele niti črne. Crte ločnice so nevarne. In življenje ni premočrtno. Tam, kjer je bogastvo programov poklicnih kulturnih ustanov (upoštevajoč vso kulturo, ki nam jo lahko posreduje tudi tehnika), res ne potrebujemo več predvsem zunanjo manifestacijo kulturnega kreativnega amaterizma, čeprav s tem ni rečeno, da tudi v takem kraju kvaliteta amaterska prireditel ne more biti prav tako vredna kulturna osvežitve. V kraju, kjer še ni tako rekoč nobene poklicne kulturne ustanove, niti ne zaidejo tjakaj gostujoči ansambli, bodo amaterske prireditve gotovo še nekaj časa verjetno zelo dragocene, čeprav na račun njih ne bi smeli odganjati gostujočih poklicnih kvaliteten ansamblov. Naj so prilike takšne ali drugačne, vsekakor pa amaterski ansambli ne bi smeli imeti več za edini cilj in smisel svojega prizadevanja predstavo, čim več predstav. Če je danes ideja poustvarjalnega kulturnega amaterizma lahko edino resnična kulturna in idejna vrednost tega prizadevanja, potem to pomeni, zlasti in v prvi vrsti iskati smisel amaterskega prizadevanja v lastnem kulturnem dozorenju amaterjev, v zadostitvi njihovega osebnega kulturnega interesa in želja. Mimogrede: toliko amaterskih ansamblov imamo, pa le malo se jih zbira v nekem lastnem klubu kot ljubitelji gledališke umetnosti, ki jih zanima o gledališču vse, a ne le njihova lastna predstava, pa zborov, pevcev, instrumentalistov, ki bi jih zanimala ne le vaja, temveč glasbena zakladnica v vsem svojem razponu itd.

Toda tu so še vsi tisti ljudje, ki danes poslušajo radio, gledajo televizijo, film, berejo knjige, hodijo na predstave poklicnih ansamblov, čitajo časopise in revije in jih zanima dogajanje v kulturnem svetu in razne polemike, ljudje, ki bi želeli izvedeti morda kaj o estetski in funkcionalni opremi stanovanja in tako dalje in dalje. Že nekaj let je preteklo, kar smo začeli govoriti o klubih, kjer bi se ljudje sproščeno o vsem tem in še o marsičem drugem lahko pogovarjali, poslušali predavanja, gledali kratke filme, poslušali plošče itd. Danes že lahko rečemo, da tam, kjer so društva pokazala smisel za te nove širše kulturne interese, že imamo vrsto družabno zelo prijetnih in po programu zanimivih klubov. Seveda tam, kjer so delovni kolektivi, krajevne skupnosti ali komune pokazali za te interese ljudi in za take klube razumevanje in ustvarili za to prepotrebne materialne pogoje. V prihodnje pa bo seveda še marsikje treba poleg programov zagotoviti prav ta osnovna materialna sredstva za klube, za prostor, estetsko in prijetno opremljen, zlasti v večjih družbeno ekonomskih središčih, kjer je tudi sicer potreba po več družabnega prostora še dokaj nezadovoljena. Kulturne organizacije, ki bodo znale vključevati s svojim programom v te klube čim širši krog ljudi in zadovoljiti čim večji krog interesov, bodo seveda svojim nalogam lahko kos, če bodo deležne razumevanja tudi v tem pogledu, da so za tako delo potrebni tudi strokovni ljudje, katerih prizadevanja bi morali znati tudi pravilno nagraditi.

Ob razpravah o tej širši usmeritvi kulturnih organizacij ima človek občutek, da smo marsikaj tega že slišali tudi na obeh zadnjih kongresih Zveze. Osvajanje teh zamisli je seveda postopno, je dolgotrajen kulturni proces. O njih

pa govorimo letos znova morda bolj odločno, bolj prepričani v pravilnost take usmeritve, saj so družbene in časovne alternative tiste, ki terjajo, da prisluhnemo širokemu kulturnemu interesu ljudi, da jih vključimo ne le »kot objektiv neke naše kulturne prevzgoje«, temveč kot sooblikovalce spoznanja, kaj je v umetnosti resnična vrednost in katera so tiste vrednote, ki naj obogatijo našo misel, smisel našega bivanja in naše medsebojne odnose. V širokem družbenem kulturnem konceptu iščejo zdaj naše kulturne organizacije svoj delež, kajti svoj delež bodo morale tu poiskati tudi poklicne kulturne ustanove, ki naj bi prav tako presegle ozek klasičen okvir svoje institucijske dejavnosti in ga znale razširiti s programom najrazličnejših oblik estetsko-humanistične vzgoje. In končno, tudi šole bodo morale resneje razmisлити o svojem deležu kulturne vzgoje, ki so ga dolžne dati na življenjsko pot mlademu človeku.

V zadnjih dveh letih so se občinske zveze Svobod in prosvetnih društev dokaj trudile vključiti se v kulturno politiko kraja ali svoje komune. Marsikje pa je bila ta politika še dokaj odtujena ljudem, saj se na primer društva kot soaker te politike največkrat niso uspešno znala s svojim delokrogom približati hotenjem širokega kroga ljudi. Tako smo še premogokrat govorili o kulturni politiki »na pamet«, in tudi pravega razumevanja za naša hotenja, nismo mogli osvojiti na primer v občinskih skupščinah, kar je našlo odzraza tudi pri splošni delitvi družbenih sredstev.

Zadnji plenum republiškega sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, na katerem je razprava povzela krog vprašanj, ki jih nakazujejo teze za kongres in tudi uvodne besede predsednika Zveze tovariša Branka Babiča, seveda s tem razmišljanjem ni izčrpan. Vendarle se mi zdi, da so to bila tista vprašanja, pri katerih so se več ali manj vsi govorniki najdlje zadržali. In gotovo bodo to tudi tista vprašanja, o katerih bodo še do kongresa največ razpravljale tudi naše kulturne organizacije.

SONJA GASPERSIC

Dober tek! bi jim lahko zaželeli, če ne bi vedeli, da otroci niso prav zadovoljni z industrijsko malico. V obratih družbene prehrane v delovnih kolektivih smo glede malice že mnogo dlje. Tam programiramo, zlasti pozimi, tople obroke (otroci pijejo mrzlo mleko), pa tudi izbira jedil je pestra (otroci pa dobivajo kot industrijsko malico vedno enolično, mleko in hlebček ali sendvič). Enotna malica za otroke je resda korak naprej, toda biti bi morali tudi bolj kritični do njene vsebine. Tam, kjer so občinske skupščine iz družbenih sredstev namenile nemajhna sredstva za ta malico, bi bilo prav, da bi kritično presodile, kaj industrija za ta sredstva danes otrokom tudi nudi!

V zadnjih dneh preteklega tedna je organiziral Sosvet za klube pri Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije seminar za vodje klubov, na katerem so udeleženci govorili tudi o klubskem življenju in razmerah v svojih krajih. Videti je, da je dejavnost in klubih zelo živahna, predvsem v industrijskih središčih in obrobni predelih večjih mest in da je v zadnjem letu naredila ponekod tolikšen korak naprej, da je postala že neka nujnost kraja. Dogaja se, da si občani prizadevajo, da bi prišel klub kot institucija v statut krajevne skupnosti. Trdijo namreč, da klub mora postati priznana institucija, tako bodo skrbeli zanj vse družbene in kulturne organizacije, društva ter institucije. Prizadevanje za takšno uveljavitev kluba pa ni neka formalna zahteva brez podlage, marveč se pojavlja tam, kjer je v klubsko življenje vključeno veliko število ljudi, od pionirjev in mladincev do odraslih in kjer so klubski programi živahni, raznoliki in vsebinsko zanimivi. Če prisluhnemo nekaterim udeležencem tega seminarja, je njihovo prizadevanje za tako formalno potrditev kluba v statutu krajevne skupnosti razumljivo. Potožili so namreč, da so pri formiranju klubov včasih najteže prepričali o nujnosti klubske dejavnosti same svete Svobod, nekatere sekcije društev Svobod in družbene organizacije. Laže so dobili prostor, sredstva kot pa somišljenike.

Klubski milje osvaja naš prosti čas

Če pogledamo na nekaterih konkretnih primerih organizacijo in potek klubske dejavnosti in njegov odmev pri občanah, se nam pokaže v kaj ugodni luči. Videti je, da so nasploh že pričeli sestavljati klubske programe na podlagi posameznih ugotovitev socioloških analiz (Jesenice) in ugotavljanja izobrazbenega nivoja občanov ter da skušajo vnesti v klube neko specifiko svojega kraja. V Trnovljah na primer diktirajo program ljudje, ki zahajajo v klub, vodstvo ga le organizira, vodi in usmerja. V ospredju so vselej aktualni dogodki, delo pa poteka v obliki razgovora. Omislili so si anonimne lističe z vprašanji, ki jih dajo človeku, ki ga povabijo v klub na razgovor o določeni temi. In potem kaj hitro pride do sproščenega razgovora, pa naj se pogovarjajo o kulturi, zunanjepolitičnih dogodkih ali celo o osebnih težavah. V tak klub bo gotovo zahajal naš občan brez predsodkov in kar je najvažnejše, postal bo tudi sam kreativen. Včasih vpliva metoda dela bolj na vsebinski pomen kluba kot morebiti sama vsebina. Čeprav seveda vsebinskega pomena še zdaleč ne zanikamo. Sicer pa klubi ne morejo biti predavalnice delavskih univerz, predavanja so lahko le ena izmed oblik dela v klubih, toda samo pri tem ne sme ostati.

Tovariši iz Stor so pripovedovali na seminarju, kako je njihova dramska sekcija propadla. Zdaj pa, odkar imajo klub, je ponovno oživela. To se pravi, da je nova pridobitev kraja in z njo neka vsebinska in družbena popestritev tudi amaterizem znova obudila. Ljubiteljev gledališke umetnosti pri nas namreč ni malo, toda najbrž je tudi v Storah delala dramska sekcija na način, ki ni bil več vabljliv niti za same amaterje niti za občinstvo. Morda so mesece in mesece študirali nek literarni tekst, in to za en sam nastop, ki so ga imeli v domačem kraju. Zgolj nastopanje pa, posebno še po številu tako skromno, ljubiteljstva danes ne more več dovolj oplajati. Zdaj pripravljajo člani amaterske dramske sekcije v Storah posamezne dramske prizore za klubske večere. In s časom bodo storili morda še kaj več.

V Trbovljah imajo dva kluba, in sicer v samskem domu rudnika in gradbenega podjetja ter v samem mestu. Življenje v samskem domu je bilo do nedavna »pusto, ljudje so se v prostem času premalo družabno angažirali in se dolgočasili. Kljub temu pa je bilo sprva kaj težko dobiti kontakt z njimi. Ustanovljeni klub je le počasi privabljal člane. Danes se ljudje, ko zaidejo vanj, celo že lepše oblečejo, kar je nehot

podzavestno priznanje klubskemu miljeju. Če pogledamo malo globlje, nas to na pogled kaj malo pomembno oblačenje privede še nekoliko dlje. Kako prav je, da odpiramo klube v takih domovih, tudi v stanovanjskih skupnosti, kjer res postane zahajanje v klub družabno življanje, hkrati pa, če ima klub lep in dober program, notranjo obogatitev in končno navade in potrebe. Ljudje so sestajajo tu v prostih urah, sproščeno, domače drug ob drugem. To je ena izmed velikih prednosti, ki je v klubih ni moč prezreti.

Izredno zanimiva je samoniklost nekaterih klubov na vasi. Na primer Vrhovo. Tu so si vaščani sami zgradili klub, ga uredili in se ukvarjajo v njem z vsem, kar jih zanima. Solanih ljudi na Vrhovem mlododane ni in zato si pomagajo, kot pač vedo in znajo. Delavska univerza iz Sevnice jim posoja filme. Potem film zavrtje in govore o njem, pogovor prične tisti, ki meni, da ga je najbolje razumel. V klub zahajajo gospodinje, električar jim na primer pripoveduje, kako pride pri električnih napravah v gospodinjstvu do nesreč in okvar. Potem povabijo sovaščana, ki je bil kot vojak v Egiptu, da bi jim naslikal podobost svojih tamkajšnjih vtisov. Nasploh so srečanja v klubih z ljudmi, ki pripovedujejo o svojih popotovanjih in srečanja z znanimi osebami iz našega kulturnega življenja, zelo priljubljena. To kažejo tudi številke udeležbe.

Lahko bi še in še naštevali klube z živahno dejavnostjo in številnimi člani: Velenje, Teharje in Zagrad pri Celju, Maribor-Tabor, Ruše...

Toda za konec morda še to: Seminarja za vodje klubov, ki ga je organiziral Sosvet za klube pri Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije, so se udeležili tudi člani ljubljanske Televizije in Prosvetnega servisa. Ljudje iz televizije in vodje klubov so se dogovorili o sodelovanju v prihodnje. Televizija bo razpošiljala okvirne programe, klubi pa jo bodo obveščali o odmevu programov med gledalci. Tako bodo indirektno vplivali na sestavo in vsebino programov, kot tudi na njihov časovni razpored. Na seminarju so se dogovorili, da bosta ljubljanska Televizija in Sosvet za klube sestavljala gledališke in filmske liste del, ki bodo prišla na televizijski ekran in jih predhodno razposlala po terenu. Predstavniki Prosvetnega servisa pa so seznanili udeležence seminarja z gradivom, ki ga izdajajo v pomoč klubom, kakaj opaziti je, da so organizatorji klubskega življenja o teh izdajah še vse premalo seznanjeni in se jih zato tudi le redko poslužujejo.

ALA PEČE

ZVEZDE PADAJO Z NEBA

Gornji naslov — v stilu Cronina — lahko razume-
mo pravzaprav na dva na-
čina.

Prvič: Naše zvezde (šport-
ne) vse bolj nagosto padajo
z neba (športnega) — v za-
por.

Drugič: Naše zvezde
(športne) imajo tako bore
malo skupnega z našo
stvarnostjo — s funkcijo in
družbeno vlogo športa pri
nas ter športnikov v druž-
bi — da si čisto privoščijo
take stvari, kot da — pada-
jo z neba.

Tako se je preteklo leto
za vedno poslovilo od športa
Nenad Kuridja, naša pla-

valna »zvezda«, in se za tri
leta in pol preselil v zapor.
Vzrok: nemoralno obnaša-
nje prve kategorije.

Pred dnevi se je za ve-
dno usedla na naše »srebro«
iz Moskve neizprosna rja.
Boksar Branislav Petrič je
obsojen na 15 dni zapora
zaradi težjih izgrediv v
javnosti preteklega oktobra.
Poleg vsega tega pričakuje
Petrič še ostrejšo kazen za
pretep v decembru ter
brezdelje — kdo ve koliko
mesecev! Se, ko je vse to
prodrl v javnost, so mu

ukinili štipendijo, ga od-
stranili iz ekipe olimpijskih
kandidatov ter ga suspendi-
rali iz »Crvene zvezde« —
čeprav so vedeli pristojni
ljudje za vse te »pustolov-
ščine« Petriča že mnogo
poprej.

V začetku letošnjega leta
je nogometaš »Hajduka«
Pero Nadoveza fizično na-
padel športnega novinarja
Jurička, ker ga je ta kriti-
ziral zato, ker ne prihaja

na treninge. Juričko je se-
veda predložil sodišču tož-
bo. Tako smemo pričakova-
ti, da bo prav kmalu tudi
Nadoveza v družbi prvih
dveh »zvezd«.

Epilog:

Ce že ni bilo nikogar, da
bi te nadobudne »zvezde«
lažnega sijaja pravočasno
poučil, kar bi bilo treba, je
končno za naš šport še naj-
boljše, da so padle z nje-
govega neba. Toda, če bi z
njimi vred strmoglavili tu-
di njihovi sateliti, ki se v
tropu vrtijo okoli njih in
odobravajo take in podobne
njihove običaje — bi bilo to
za naš šport še boljše.

ŠILO

Selekcija najboljših je običajno zanimiva za vse, za nastopajoče in
za gledalce

Naši hokejisti »pri delu« pred veliko preizkušnjo.

● »EM« KIDRIČEVO:

LETNI ODDIH IN REKREACIJA

Ker se zopet približuje sezona
letnih oddihov, se v marsikateri
delovni organizaciji že sedaj pri-
pravljajo za čim boljše organizacijo
letovanih svojih članov. Zato zasluži
vso pozornost pa tudi pohvalo ne-
davná anketa, ki jo je pripravil
Splošni in kadrovisko-socialni sek-
tor »EM« — oddelek za družbeni
standard in rekreacijo svojim čla-
nom. Njihova anketa pa ni zanimiva
zato, ker je anketa, ampak zato,
ker z njo želijo doseči to, da posve-
tijo posebno skrb tistim članom
kolektiva, ki nimajo finančnih mož-
nosti ali pa ne čutijo potrebe po
organiziranem letnem oddihu in

rekreiranju. Da je to njihova po-
sebna skrb, dokazuje že tudi poda-
tek, da so v lanskem letu posebno
skrb posvečali prav družinam, ki
drugače nikakor ne bi moge preži-
veti letnega oddiha drugje kot doma.
Tako so jim nudili na Fohorju lepo
opremljene weekend hišice s skup-
no kuhinjo — s tem, da si je vsaka
družina pripravljala hrano po svo-
jem okusu in svojih možnostih, saj
so jim lepo pripravili prav vse razen
živila. Toda to je samo delček njih-
ove skrbi za svoje člane kolektiva
in njihove družine. Ker se tudi ta
delovni kolektiv pripravlja za pre-
hod na 42-urni delovni teden, pa
že sedaj razmišljajo o tem, kje in
kako bi organizirali rekreacijski
center. Smatrajo namreč, da se z
vedbo proste sobote mnogo ljudi
ne bo imelo kam dati in da je prav
zato nujno nekaj ukreniti za orga-
nizirano rekreacijo. Želijo doseči
predvsem to, da bi se dosedanja
pasivna rekreacija spremenila v
čim bolj aktivno. Za kakšno lokacijo
bodočega rekreacijskega centra se
je odločila večina članov tega de-
lovnega kolektiva, tako ni važno,
ker je to edino njihova zadeva —
važna pa je, da bi lahko mnogo pre-
možnejši delovni kolektivi posne-
mali njihov primer ali pa celo sto-
pili z njimi v stik in z združenimi
močmi čimprej uredili tak skupen
nujno potreben rekreacijski center,
ki bi služil njihovim članom za
smotno izkoriščanje prostega časa.
Ce bodo v »EM« uspeli z njihovim
programom, potem bodo vedno
eden izmed prvih delovnih kolek-
tivov v okraju, ki v resnici posveča
vso potrebno skrb za svoje člane in
njihove družine. Njim vse priznanje
— ostalim kolektivom pa naj bodo
za zgled, kako se skrb za svoje
člane tudi v prostem času. Upamo
pa, da pri svojem zgledu in požrtvo-
valnem delu ne bodo ostali osam-
ljeni.

SANKAŠKE TEKME V KROPI

V nedeljo, 26. januarja 1964 do-
poldne so bile v Kropi tradicionalne
sankaške tekme na 5 km dolgi progi
Jamnik-Kropa. Tekmovanje so or-
ganizirale sindikalne podružnice:
Plamen — Kropa, Iskra — obrat
Lipnica, Okovje — Kamna gorica in
UKO Kropa. Startalo je 73 tekmo-
valcev. Najboljše rezultate so do-
segli naslednji tekmovalci:

Moški — dirkalne sani, tekmo-
valci v starosti 16—35 let: 1. Slavko
Gasperšič 7.88, 2. Peter Peternej
8.33, 3. Jože Berce 8.37.
Navadne sani-dvosedi, tekmovalci
v starosti 16—35 let: 1. Peternej-
Solar 8.81, 2. Blaznik-Praprotnik
9.11, 3. Lotrič-Solar 9.24.
Navadne sani, tekmovalci v sta-
rosti 16—35 let: 1. Miha Blaznik 8.60,
2. Albin Kordež 8.92, 3. Stanko Hab-
jan 9.24.
Dirkalne sani-dvosedi, tekmo-
valci v starosti 16—35 let: 1. Brce-
Petrač 8.31, 2. Solar-Solar 8.44, 3. Ga-
speršič-Peternej 9.11.
Oglarske sani: 1. Kordež-Kordež-
Kordež-Majes, 8.46, 2. Peternej-Pe-
ternej-Kozjek-Katrašnik 8.66, 3. Je-
lenc-Bratuš-Gomzi 8.48.
Navadne sani-enosed, tekmo-
valci v starosti 35—55 let: 1. Alojz
Resman 8.30, 2. Miha Lotrič 9.40,
3. Valentin Sparovec 9.45.
Navadne sani-dvosedi, tekmo-
valci v starosti 35—55 let: 1. Resman-
Sparovec 9.03, 2. Bešter-Vovk 9.82.
Ženske — navadne sani, tekmo-
valke od 16—35 let: 1. Stefka Ga-
speršič 9.44, 2. Cilka Brtoncelj 9.46,
3. Angela Majes 9.79.
Navadne sani-dvosedi, tekmo-
valke od 16—35 let: 1. Habjan-
Gašperšič 9.68, 2. Koselj-Koselj 9.68,
3. Resman-Resman 9.75.
Navadne sani-enosed, tekmo-
valke od 35—55 let: 1. Mara Faga-
nel 9.70, 2. Tina Praprotnik 9.77,
3. Tina Gašperin 8.87.
Tekmovanje je potekalo v lepem
tovariškem vzdušju, zato ga bodo
naslednje leto sindikalne podružnice
zopet organizirale. Prvoplasirani
tekmovalci so bili nagrajeni.

C. R.

ZAPOSTAVLJENE INVESTICIJE

Konec preteklega leta in v letošnjem ja-
nuarju mi je prišel v roke niz poročil šte-
vilnih naših podjetij o poskusnem oziroma
rednem prehodu na 42-urni delovni teden.
Novi problemi, nove ovire, nove obveznosti
in naloge, so pravzaprav edina značilnost,
ki je več ali manj sorodna slehernemu po-
ročilu. In med temi novimi vprašanji stoji
danes bolj v ospredju kot kdajkoli prej
problem, na kakšen način izrabiti občutno
povečan fond prostega časa, da bodo ljudje
proizvajalci razpoloženi, zdravi in kos vse
bolj zahtevnemu delu. V nekaterih poro-
čilih je celo jasno ter povsem nedvoumno
rečeno, da bo potrebno pred to veliko in
pomembno reformo dela, temeljito proučiti
vprašanje rekreacije zaposlenih in jim de-
jansko omogočiti zdravo in koristno raz-
vedrilo. Zdravo za organizem, koristno za
posameznika in družbo, za delo in proiz-
vodnjo.

Praksa v nekaterih naših delovnih orga-
nizacijah — posebno pa v inozemstvu — je
namreč pokazala, da pravilno vodena in
usmerjena rekreacija zaposlenih preprečuje
marsikatero družbeno zlo (obolenja, nesre-
če, nizko produktivnost, nerazporejenost, al-
koholizem itd.) in da se sredstva, vložena
v to dejavnost, kmalu in vsestransko obre-
stujejo. To dejstvo iz dneva v dan močnejše
trka na vrata samoupravnih organov, saj
vprašanje ljudske rekreacije — zlasti re-
kreacije industrijskih delovnih množic —
katerih vsakdanje delo postaja iz dneva v
dan vse bolj monotono, ubijajoče, ne sme
in ne more še vnaprej ostajati stvar dobre
volje posameznikov, temveč pomembno
družbeno-politično vprašanje, s katerim je
potrebno seznanjati ljudi in jim pomagati
pri praktičnem reševanju problema.

Posamezne delovne organizacije so že
seznanjene z vso resnostjo vprašanja in so
v ta namen nastavile posebnega človeka,
ki rešuje omenjene probleme, ter prenaša
teoretične izsledke v prakso. Vendar imo-
mo takih primerov v Sloveniji le toliko,
kolikor imamo prstov na eni roki. Podatek
je nadvse skromen in za sedaj še vedno
predstavlja kaplj v morje, kajti vse ostale
naše delovne organizacije, ki nekeje že rahlo
slutijo vprašanje in potrebo rešitev, so iz-
brale drugo pot. Pot brez odpora, brez ob-
veznosti, enostavno in poceni. Skrb za od-
dih, rekreacijo in počitek svojih ljudi so po-
ustajali metodi odrinile nekajčlanski sin-
dikalni komisiji.

V mnogih podjetjih so že davno spo-
znali, da take komisije kljub svoji dobri
volji in požrtvovalnosti ne morejo zadostiti
zahtevnim nalogam. Zato je potreben namre-
č čas, poglobljeno delo in ne navsezadnje
tudi — strokovnost. Kot že rečeno, marsi-
kje samoupravni organi vedo, da bi trhle
in vegaste temelje telesnokulturne dejav-
nosti v podjetju mogli zamenjati le poklic-
ni strokovnjaki, pa se kljub vsemu boje
tega velikega koraka, te »velike« investici-

cije. Povsod tarnajo, da ravnokar plavajo
v doslej najhujših težavah, da so v rekon-
strukciji, da se borijo še z notranjo fiziog-
nomijo svoje delovne organizacije in da so
sicer o tem že razmišljali, vendar glede na
sedanje hude probleme si tega res še ne
morejo privoščiti. Te ugotovitve me nehot-
e silijo v prepričanje, da večina ljudi v po-
djetjih še vedno meni takole: Ko bomo od-
pravili vse svoje probleme samoupravlja-
nja, prehoda na 42-urni delovni teden, ko
bomo rešili stanovanjski problem, ko pri-
nas ne bo nihče več imel manj kot 25.000
dinarjev mesečnih dohodkov, takrat —
morda... Seveda, če bodo pokazali ljudje
interes za to...

Tako mišljenje pa je samo v dokaz, da
v našo zavest še ni prodrl pravičen odnos
do stvari same, da stojimo razmeroma še
daleč od pravičnega pojmovanja in vredno-
tenja rekreacije in oddiha, da še vedno gle-
damo na športnega referenta v podjetju
kot na novo breme na plačilnem seznamu,
na »stvar«, ki ni zastoj. Bo že nekako
zmogla komisija, marsikje prepričujejo
drug drugega in poleg še dodajajo, da še
ni napočil čas, da bi si lahko privoščili tak
»luksuz«. Komisije pa svojim nalogam niso
kos. To vedo same, to občutijo športniki.

Da stvari niti najmanj ne posplošimo
in da je vprašanje človekovega počitka in
zdravega razvedrila, od katerega je odvisno
njegovo zdravje, sposobnost za delo, nje-
govo blagostanje — zares zapostavljeno, v
ilustracijo še tale podatek: Na Visoki šoli
za telesno kulturo v Ljubljani imajo stu-
dentje možnost, da se na drugi stopnji
usmerijo v poklic organizatorja rekreacije.
Vodstvo ustanove namreč meni, da je skrb
za rekreacijo prav tako pomembna kot skrb
za šolsko telesno vzgojo in najmanj toliko,
kot skrb za tekmovalni šport. Kljub vsemu
pa so se na primer v letošnjem študijskem
letu odločili za omenjeno usmeritev le
štirije slušatelji. Vendar so njihove odlo-
čitve rezultat »veselja do rekreacije in ne
neke politike, nekega sistema stipendiranja,
ki bi bil v današnji situaciji povsem nor-
malen in — potreben. Nihče, nobeno pod-
jetje, nobena ustanova namreč nima svo-
jega stipendista na Visoki šoli, nihče ni za-
to razpisal stipendije, nihče od diploman-
tov (ena izjema potrjuje »pravilo«) ni dobil
svojega mesta v podjetju. Skratka, za re-
kreacijo ni štipendij. Za športnega refe-
renta danes v podjetju še ni kruha.

Vprašanje, ki naj bi imelo včasih svoj
prostor na dnevnem red sestankov samo-
upravnih organov, pa je:

ali ne pomeni današnji odnos do ome-
njenega problema škodljivo varčevanje, in
ali ima skrb za zdravo razvedrilo delov-
nih ljudi dandanes res tako majhno ceno,
da pomeni športni referent tolikšen »lu-
ksus«, ki je veliki večini naših delovnih
organizacij še vedno nedostopen?

ANDREJ ULAGA

GOZDARJI, LESARJI IN LOVCI na V. republiškem smučarskem tekmovanju v Črmošnjicah

Istočasno z otvoritvijo nove-
ga zimsko-sportnega centra v
Črmošnjicah pri Dolenjskih Topli-
ciah so telesnovzgojni delavci
iz Novega mesta in Črnomlja
uspešno organizirali V. smučar-
sko republiško tekmovanje goz-
darjev, lesarjev in lovcev. Tek-
movanja se je udeležilo rekord-
no število tekmovalcev, ki so na
dvodnevem tekmovanju preizku-
šali svoje kvalitete v teh-
kih in veleslalomu. Lepo vreme
in več kot 2000 gledalcev so
dali prireditvi še posebno obe-
ležje. Še lepši zgled mu je da-

jala okoli 1700 m dolga velesla-
lomska proga in 450 m vlečni-
ca, ki bo v prihodnjih dneh pri-
čela normalno obratovati.

Številne izjave, ki smo jih
čuli po tekmovanju, povedo, da
so bili tekmovalci prijetno pre-
senečeni nad izredno lepimi
teren in tudi samo organizaci-
jo tekmovanja, ki je bila brez-
hibna. Organizatorji pričakuje-
jo, da bo to tekmovanje naj-
boljša izkaznica za prirejanje
podobnih tekmovanj v tem iz-
redno prijetnem kraju, ki ima
tudi svoje posebno zgodovinsko

obeležje, saj leži na obronkih
partizanskega Roga.

Rezultati tekmovanja:

Ženske (tek na 5 km — 7
tekmovalci): 1. Jožica Grilč (GG
Maribor) 15.01, 2. Krista Pliber-
šek (GG Maribor) 15.45, 3. Eli-
ca Grušovnik (GG Maribor)
17.02. Ekipno: 1. GG Maribor, 2.
LIP Bled.

Veleslalom — 300 m višinske
razlike 80 m (7 tekmovalci): 1.
Boža Rus (Rog N.m.) 0:41.0, 2.
ing. Marja Zorn (Biro za gozd.

načrt. Lj.) 0:47.5, 3. Majda
Dobida (Elan Begunje) 0:49.4.
Ekipno: 1. Elan Begunje, 2. LIP
Bled.

Moški — tek na 10 km (24
tekmovalcev): 1. Viktor Brezov-
šek (EDILIT Ljublj.) 25.0, 2.
Franc Gregorič (LIP Bled) 25.18,
3. Janez Peterman (Elan Begu-
nje) 25.45. Ekipno: 1. LIP Bled,
2. Elan Begunje, 3. GG Mari-
bor.

Veleslalom 1200 m, višinska
razlika 300 m (98 tekmovalcev):
1. Franc Primožič (GG Kranj)
1:26.4, 2. Franc Cvenkelj (Elan
Begunje) 1:28.6, 3. Tone Navod-
nik (SD Biotehnična fak. Lj.)
1:30.5, 4. Janez Stefe (Kozorog
Kamnik) 1:31.0, 5. Ivan Srebre
(GG Slovenj Gradec) 1:31.4, 6.
Tinček Mulej (Kozorog Kamnik)
1:31.6. Ekipno: 1. GG Kranj, 2.
Kozorog Kamnik, 3. GG Slo-
venj Gradec.

Prvoplasirani tekmovalci in
ekipe so prejeli praktične na-
grade oziroma pokale. Vsi tek-
movalci so prejeli od prireditel-
ja spominska darila. Naši vete-
rani smučarji, ki so v pretek-
lih letih zastopali Jugoslavijo v
inozemstvu in doma, pa so pre-
jeli spominske plakete. To so
bili: Janez Pold, Tinček Mulej,
Franc Cvenkelj in Janez Stefe.
Šd

27. komuna POSTOJNA

- Komune:
1. VELENJE
 2. IDRIJA
 3. JESENICE
 4. KRANJ
 5. KAMNIK
 6. SEŽANA
 7. NOVO MESTO
 8. SEVNICA
 9. LOGATEC
 10. NOVA GORICA
 11. GROSUPLJE
 12. MURSKA SOBOTA
 13. PTUJ
 14. TREBNJE
 15. METLIKA
 16. RADOVLJICA
 17. RAVNE
 18. ZALEC
 19. SKOFJA LOKA
 20. SLOVENSKA BISTRICA
 21. DOMŽALE
 22. SLOVENJ GRADEC
 23. VRHNIKA
 24. LASKO
 25. SLOVENSKE KONJICE
 26. SMARJE PRI JELSAH
 27. POSTOJNA

USPEHI GOSPODAR- SKEGA RAZVOJA

Gospodarstvo postojnske občine je doseglo v letu 1963 za 23,5% bruto proizvoda več kot leta 1962. Posamezne gospodarske dejavnosti pa so ustvarile le še znatno večji bruto proizvod. Tako je povečala industrija v letu 1963 nasproti letu 1962 bruto proizvod kar za 32%, kmetijstvo za 45%, gozdarstvo za 10%, gostinstvo in turizem za 30% itd. Narodni dohodek na enega zaposlenega je porasel v industriji za 28,3%, v kmetijstvu celo za 40,1% itd.

Investicijska potrošnja v gospodarstvu je bila lani za nad 600 milijonov večja kot v letu 1962. Vzrok je treba iskati v nujnosti investicijskih naložb v rekonstrukcije v industriji, pa v ekonomski nujnosti naložb v gostinstvo in turizem. Intenziven tempo investicijskih vlaganj je bil tudi v negospodarsko dejavnost, čemur so pripomogli ugodnejši instrumenti delitve dohodka med družbeno skupnostjo in gospodarskimi organizacijami. Na področju občine Postojna je bilo lani zgrajenih 123 novih stanovanj, v vrednosti nad pol milijarde dinarjev. Za nadaljnjo ureditev komunalnih naprav je bilo potrošeno 90 milijonov dinarjev. V Pivki so začeli graditi osnovno šolo, ki so svojemu namenu predvidoma izročena letos.

Lani se je povečal izvoz, ki je dosegel vrednost 1,8 milijarde deviznih dinarjev ali 2,5 milijona dolarjev. Pri izvozu so udeleženi: podjetje »Javor« Pivka, Žagarsko podjetje Postojna, Gozdno gospodarstvo Postojna, Perutninarstvo »Kras«, Kmetijska zadruga in LIV. Vrednost uslug, ki so bile ustvarjene neposredno ali posredno s tujskim turizmom na področju občine, je dosegla nad 600 milijonov deviznih dinarjev ali 800.000 dolarjev. Skupna vrednost izvoza in tujskega turizma je torej znašala v letu 1963 za občino Postojna 2.444.000.000 deviznih dinarjev ali 3,3 milijona dolarjev.

RAZGOVOR Z ADOLFOM GERŽELJEM, PREDSEDNIKOM OBČINSKE SKUPŠČINE POSTOJNA

POGLAVITNE NALOGE RAZVOJA GOSPODARSTVA V LETU 1964

VPRAŠANJE: Doseženi rezultati v proizvodnji in storitvah ter razvoj družbeno ekonomskih odnosov v letu 1963 so prav gotovo zadostna osnova za ugoden start gospodarstva v letošnje leto, ki je hkrati tudi prvo leto izvajanja sedemletnega programa razvoja gospodarstva postojnske komune. Bi hoteli, tovariš predsednik, povedati, katere so glavne naloge letošnjega družbenega plana vaše občine?

ODGOVOR: Ena glavnih nalog je prav gotovo utrjevanje in izpolnjevanje sistema delitve po kolektivih in utrditev zakonodaje znotraj podjetij v sprejemanju statutov, prav tako pa tudi z utrjevanjem celotnega komunalnega mehanizma vseh samoupravnih institucij do občinske skupščine.

Temelji obstoječih proizvodnih zmogljivosti ter materialnih in družbenih razmer, ki vplivajo na povečanje proizvodnje omogočajo, da se bo v letu 1964 družbeni bruto proizvod povečal za nadaljnjih 13,9%. Na tolikšno povečanje bruto proizvoda bo vplival dvig proizvodnje v industriji, kmetijstvu in v gostinstvu.

Na področju industrije je v komuni ena glavnih strok lesna industrija. Pred njo so v letošnjem letu predvsem naloge, da z rekonstrukcijo nekaterih obratov poveča in modernizira proizvodnjo. To rekonstrukcijo bodo morali čimprej opraviti, da bodo s tem povečali proizvodnjo in dosegli večjo rentabilnost, kakor tudi povečali izvoz, ki daje pogoje za še hitrejši razvoj proizvodnje. Koliko predstavlja ta gospodarska panoga v postojnski komuni, pove podatek, da je lani dosegla vrednost bruto proizvodnje 2884 milijonov dinarjev, izvoz pa 1.300.000 dolarjev. Skoraj podobne naloge ima podjetje kovinoplastike »LIV«, ki bo letos začelo z rekonstrukcijskimi deli. Hitrejšega razvoja proizvodnje si v tem podjetju ne moremo predstavljati brez rekonstrukcije, čeprav je »LIV« povečal

od ustanovitve do danes proizvodnjo od 50 milijonov dinarjev na 700 milijonov dinarjev. V industriji naše občine se bo torej družbeni bruto proizvod povečal za 15%.

V gradbeništvu bo treba letos uvesti vse sodobne načine gradnje in zlasti mehanizirati dela. Obseg gradbenih del bo porasel predvidoma za 5%. V prometu se bo predvidoma družbeni proizvod povečal za 7% in prav tako tudi v trgovini.

VPRAŠANJE: Kaj pa kmetijstvo? Koliko novih investicij boste vložili vanj, s kakšnim namenom in

kako boste pospešili proces modernizacije kmetijske proizvodnje?

ODGOVOR: V kmetijstvu pričakujemo, da se bo na osnovi dosedanjih visokih investicij, specializacije obratov, pridobitve novih obdelovalnih kompleksov zemlje ter ob upoštevanju povprečnih vremenskih razmer na področju kmetijske zadruge družbeni bruto proizvod povečal za 6,8%, v perutninarstvu »Kras« pa za 64,6%. Družbeni sektor kmetijstva se bo moral odločiti, neje specializirati za proizvodnjo večjih količin mesa, mleka in jajc. Moral bo izkoristiti doslej slabo izkoriščene rezerve za zboljšanje krmne osnove in za pocenitev živinorejske proizvodnje tako, da se bo intenzivneje lotil agromelioracije travnikov in bolj uveljavil travno-pašni sistem gospodarjenja. Hkrati s pridobivanjem novih obdelovalnih površin mora skrbeti tudi za njihovo čimprejšnjo ureditev in vključitev v proizvodnjo. Pridobivanje zemljišč naj osredotoči samo na ravninska in blago valovita območja. Perutninarstvo »Kras« Pivka bo letos posvetilo največjo pozornost funkcionalni dograditvi farme ter notranji trdnosti organizaciji poslovanja in proizvodnje.

Skladno s temi nalogami bo farma smelo pristopiti k povečavi vzreje piščancev — »brojlerjev« in pridobivanju jaje za široko potrošnjo, in sicer v obliki kooperacije z zasebnimi proizvajalci. Take oblike proizvodnje se je lotila farma že lani. Izkušnje in rezultati so dokazali, da so možnosti na tem področju velike in perspektivne.

Vzporedno z odkupom zemljišč bo treba na območju naše občine razširiti tudi kooperacijo in izdelati oblike dopolnilne proizvodnje za kooperacijo z zasebnimi proizvajalci. S tem v zvezi so dane velike možnosti za vzrejo perutnine v kooperaciji, za kar so objektivni pogoji, zlasti če upoštevamo, da je na območju občine Postojna perutninarska farma, ki bo zagotovila vzrejni material pri zasebnikih, pa tudi prostore. Ta naloga je za našo komuno zelo važna, ker bo z ene strani povečala proizvodnjo mesa, z druge pa dala zasebnim proizvajalcem možnost za služba in na vasi reševala nekatere socialne probleme.

VPRAŠANJE: Za postojnsko komuno je zelo pomembno gospodarsko področje turizem. Če primerjamo zanj izredne naravne in geografske pogoje ter dosedanje dosežke, ugotovimo, da je turizem na Postojnskem izkoriščen zelo minimalno. Koliko nameravate za razvoj turizma in go-

Spomenik NOB — na trgu v Postojni — »Padlim borcem za svobodo proti fašizmu«

stinstva vložiti letos in konkretno v kakšne namene?

ODGOVOR: Glede na pomen, ki ga ima v naši občini turizem, bomo letos vložili v to panogo gospodarstva znatna sredstva z namenom, da dosežemo večji ekonomski učinek zlasti od inozemskega turizma. Predvsem bomo vložili sredstva za dokončanje že začetih gradenj in za nove dopolnitve v Zavodu Postojnska jama, kakor tudi v gostinstvo in komunalne naprave, ki so posredno povezane s turizmom. Tako bomo vložili v ta namen nad pol milijarde dinarjev:

za gradnjo nove pošte, delikatese, tekstilne trgovine, adaptacije nekaj trgovskih poslovalnic, za gradnjo restavracije pri motelu, za gradnjo I. faze krožne proge in pripadajočih objektov v jami, za gradnjo nove pekarnice. Svojo vlogo pri pospeševanju turizma bi moralo okrepiti »Turistično olepševalno društvo«. Večji priliv deviznih sredstev bi lahko dosegli tudi z raznovrstnejšo in kvalitetnejšo ponudbo turističnih storitev. Kvaliteta gostinskih uslug se bo letos sicer zboljšala z novim ho-

(Nadaljevanje na naslednji strani)

Postojna — center

(Nadaljevanje s prejšnje strani)
telom in z dograditvijo še nekaterih drugih turistično gostinskih objektov. Pričakujemo, da bomo ob nespremenjenih cenah letos v turizmu in gostinstvu dvignili družbeni bruto proizvod za 21 %.

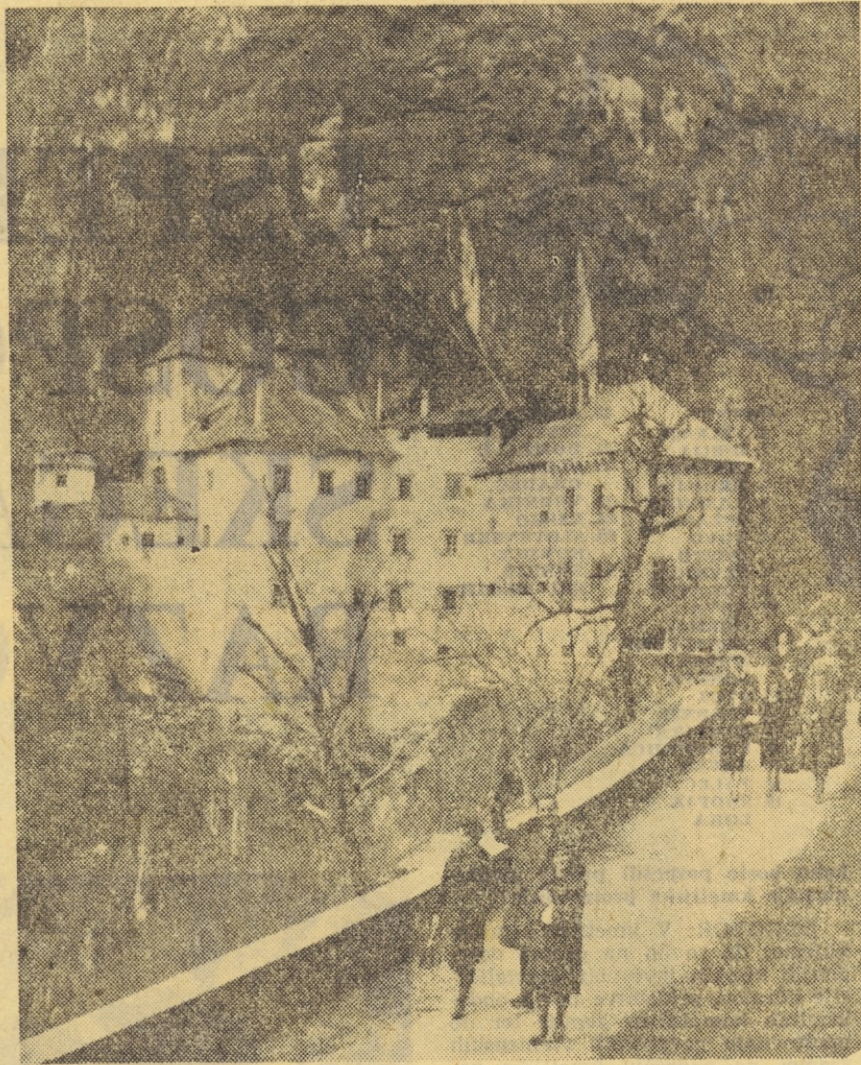
VPRAŠANJE: Kakšno investicijsko politiko zasleduje vaš letošnji občinski družbeni plan? Koliko bodo predvidoma znašale skupne gospodarske naložbe v občini in kam jih boste usmerili?

ODGOVOR: Investicijska politika v občini bo odločno težila k realizaciji osnovnih nalog glede hitre rasti proizvodnje in produktivnosti dela, povečanja izvoza in izboljšanja življenjskih razmer. Na podlagi predvidenih sredstev, ki z njimi razpolagajo gospodarske organizacije in občinski družbeni skladi, ter na osnovi predvidenih kreditov in drugih sredstev, bodo verjetno skupne gospodarske naložbe v občini Postojna znašale letos 1 milijardo 891 milijonov din, kar je 16,9 % več kot lani. Od tega bo šlo za investicije v industrijo po planu 445 milijonov, v kmetijstvo 591 milijonov, v gozdarstvo 64 milijonov, v gradbeništvo 32 milijonov, v promet 205 milijonov, v trgovino 187 milijonov, v gostinstvo in turizem 265 milijonov in v obrt ter komunalne dejavnosti 100 milijonov dinarjev.

Glavne naložbe so namenjene za gradnjo naslednjih objektov: za modernizacijo furnirnice na Prestranku in stolarne na Baču, za gradnjo obdelovalnice, za modernizacijo in adaptacijo plastičnega okovja »LIV« v Postojni, za adaptacijo mizarke delavnice v Planini, za nakup zemlje, rekonstrukcijo klavnice, za agromelioracije, za gradnjo senikov, skladišč in molžišč, za kmetijsko mehanizacijo in ureditev obratov kmetijske zadruge. Za dokončno ureditev perutninske farne na Ravnah in za adaptacijo objektov nesnic in Neverkah, za gradnjo klavnice in Neverkah in za gradnjo vzrejalšč.

VPRAŠANJE: Kaj pa dejavnosti družbenega standarda in družbenih služb? Koliko sredstev ostane za njihov razvoj in kako jih boste uporabili?

ODGOVOR: Dejavnosti družbenega standarda in družbenih služb se bodo letos skladneje razvijale kot prejšnja leta. Glavna pozornost bo posvečena stanovanjskemu problemu, zdravstvu in šolstvu. V občini nameravamo letos zgraditi 145 novih stanovanjskih enot v skupni vrednosti 586 milijonov dinarjev. Močnejše bomo pospešili tudi stanovanjsko gradnjo za tržišče. Letos bo za tržišče zgrajenih 24 stanovanj. Na področju šolstva bomo letos nadaljevali z gradnjo osnovne šole na Pivki, za katero bomo letos potrošili 70 milijonov dinarjev. Rešiti moramo tudi financiranje dograditve postojnske gimnazije. Ta dograditev je izrednega pomena, ker moramo zadostiti pogojem verifikacije. V nasprotnem primeru bodo gimnazijo v Postojni ukinili. Tretja najvažnejša naloga je zgraditev telovadnice. Problem telovadnice je aktualen že vsa leta. Mladine v šolskih zavodih v Postojni je preko 1800, sedanja površina stare telovadnice pa meri 220 m². Nadalje moramo vsem šolam na območju občine zagotoviti za njihovo osnovno dejavnost tolikšna sredstva, da bodo zadoščala za naj-

Predjamski grad

nujnejše potrebe. V zdravstvu moramo zagotoviti povečanje zmogljivosti predvsem na območju bolnišnice in ambulantne službe, da o potrebah socialnega varstva in skrbstva sploh ne govorim.

KOMUNALNO PODJETJE POSTOJNA ZA LEP ZUNANJI VIDEZ MESTA

Postojna je mesto. Pa še turistično mesto povrh, kar je posebnega pomena. Zaradi lastnih meščanov torej in zaradi tujcev, ki obiščejo Postojno ali pa gredo samo skozi, mora v tem mestu nekdo skrbeti za komunalo. Za tisoč drobnih malenkosti, ki lepo urejene, dajo mestu lepoto. Nekdo mora skrbeti tudi za vodo, ki jo potrebujejo meščani in tujci, pa za poti, elektriko, za ceste in toliko je tega, kar se enemu podjetju gospodarsko ne izplača. Vse komunalne dejavnosti zbrane v enem skupnem podjetju pa postanejo rentabilne. V veselje kolektivu in meščanom, pa mestu samemu v procvit.

Te misli sem pobral v **KOMUNALNEM PODJETJU POSTOJNA**, potem, ko so mi tam opisali, kaj vse delajo in s čim vse se pečajo.

Pobirajo po hišah smeti in čistijo ulice, ulice popravljajo in asfaltirajo

pločnike, vzdržujejo kanalizacijo in urejajo novo, skrbje za vodovod in razširjajo njegovo omrežje, skrbje za javne nasade, parke in celo privatne vrtove. V ta namen ima podjetje svojo vrtnarijo, ki prodaja sadike okrasnega grmičevja, dreves in cvetlic; v cvetličarni prodajajo rože, lončnice in semena. Isto komunalno podjetje ima tudi organizacijo celotnega pogrebne servisa itd. Podjetje ima 8 ekonomskih enot in zaposluje nad 121 ljudi, od katerih jih ima skoraj 50 % kvalifikacijo. Poleti, ob sezoni, pa zaposlijo večje število sezoncev.

Po gospodarskem pomenu je v podjetju na prvem mestu ekonomska enota teracerstvo, nato peskokop in nizke gradnje. Najbolj iskani pa so vodovodni inštalaterji. Najpomembnejša pa je ekonomska enota vodovod, od katerega je odvisno več kot 8000 prebivalcev. To je hkrati tudi edina ekonomska enota v podjetju, ki je redno deficitarna. Vse druge, ki imajo vsaka svoj obračun, so rentabilne. Deficit so krive nizke tarife za vodo, tako, da podjetje ne more zbrati nujno potrebnih sredstev za začetek obnove vodovodnega omrežja, ki je zelo zastarelo, saj je bilo zgrajeno še za časa cesarja Franca Jožefa.

Podjetje ima velike težave tudi zaradi skladiščnih in poslovnih prostorov. Sedaj so delavnice in skladišča raztresena na sedmih različnih krajih v mestu. To na eni strani onemogoča trdnejšo organizacijo dela in kontrolo, pa tudi silno podražuje usluge in režijo. Ko bo podjetje dobilo sedanje prostore tovarne pohišva »JAVOR«, ki se bo preselila v nove, bo problem odpravljen. Ekonomski enoti, ki ima pogrebni servis, pa bo lažje z nakupom novega mrliškega voza, ker sedanji res ni več primeren.

O uspehih v podjetju neradi govorim. O njih naj govorijo občani in tujci, pravijo. No, in res so občani na splošno zadovoljni s komunalnimi uslugami svojega podjetja, tujci pa, ki opazijo čiste ceste, urejene parke, cvetje na balkonih in v lončkih, kamorkoli pogledajo, dajo vse priznanje organizatorjem lepega videza mesta Postojne.

GRADBENO PODJETJE »GRADNJE« POSTOJNA GRADNJA STANOVANJ ZA TRŽIŠČE

Brez močnega in dovolj sposobnega gradbenega podjetja bi v postojnski občini ne šlo. V zadnjem času se namreč na celotnem področju občine veliko gradi. Razširjajo in

obnavljajo gospodarska podjetja, grade čisto nova, zlasti pa je veliko novogradenj na področju objektov družbenega standarda: šole, trgovine, stanovanja.

Gradbeno podjetje »Gradnja« Postojna, ki se peča z nizkimi in visokimi gradnjami, in ki opravlja tudi vsa obnovitvena gradbena dela, skrbi celo za področje občine Ilirska Bistrica. Podjetje zaposluje okrog 200 stalnih uslužbencev in delavcev, ki so v večini polkvalificirani in kvalificirani. Kar je izrednega pomena, zaposluje podjetje osem gradbenih tehnikov, od katerih je pet pooblaščenih za izvajanje gradbenih objektov in del. Poleg tega ima podjetje tudi devet gradbenih delavodij. S tem je podjetje kadrovsko in strokovno sposobno sprejeti kakršnokoli veliko in težko novogradnjo. Pozna pa se to na kvalitetno izvršenih gradbenih delih, na nizkih uslugah in kratkih rokhi.

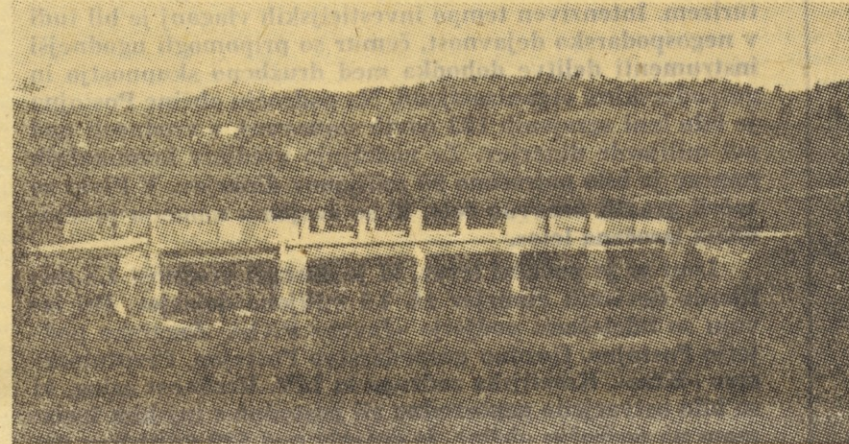
Podjetje je sposobno prevzeti še tako velike objekte tudi zaradi mehanizacije, s katero razpolaga. Osnovna vrednost le-te znaša nad 110 milijonov dinarjev. Še to leto pa namerava podjetje mehanizirati dela še pri proizvodnji gramoza, pri raznih izkopih in v transportu. V ta namen bo nabavilo za več deset milijonov dinarjev nove gradbene mehanizacije.

Podjetje ima v svojem sestavu naslednje obrate: mizarško delavnico v Ilirski Bistrici, ki dela stavbeno-mizarške izdelke za potrebe podjetja in druge naročnike, ter proizvodnjo peska in gramoza v kamnolomu v Ilirski Bistrici z zmogljivostjo okrog 14.000 kub. metrov za potrebe področja Ilirske Bistrice. Ima tudi pleškarsko delavnico v Postojni, ki dela za potrebe lastnega podjetja in sprejema tudi vsa zunanja naročila v Postojni, Pivki in Ilirski Bistrici. Manjšo mehanično delavnico ima za nujna popravila lastne gradbene mehanizacije. Tako je podjetje s celotno dejavnostjo napravilo lani okrog pol milijarde dinarjev prometa, kar je

zelo veliko, če vemo, da se je podjetje razvilo pravzaprav iz majhnega in neznatnega gradbenega remonta podjetja, ki je imelo še 1957. leta komaj 70 milijonov dinarjev prometa. Danes je podjetje sposobno prevzeti veliko gradbišče, kar je stori- lo že nekajkrat v preteklosti, npr.: sedanji veliki objekti, kjer ima »Transavto« svoje prostore, so delo gradbenega podjetja »Gradnje« Postojna. Prav tako nova remiza za Postojnsko jamo, Dijaški dom v Postojni in nova šola v Pivki, ki pa še ni končana. Tudi veliko stanovanjskih blokov v Postojni in Pivki je zgradilo **gradbeno podjetje »Gradnje«**.

Da bi podjetje obdržalo dober strokovni kader, ki ga ima, in da bi imelo samo stalne delavce, je vložilo znatna sredstva v objekte družbenega standarda. Tako je med drugim samo za gradbišče Postojna zgradilo lani dva bloka s komfortnimi samskimi stanovanji in z novo opremo za 60 postelj. Zgradilo je tudi 11 lastnih družinskih stanovanj. V kratkem ima namen graditi samska stanovanja z menzo v Ilirski Bistrici in v Pivki. Trenutno gradi podjetje v Postojni lastno upravno poslopje z vsemi potrebnimi skladišči. Nasploh je treba ugotoviti, da je podjetje doslej vlagalo mnogo več v družbeni standard kot pa v razširjeno reprodukcijo, kar je neke razumljivo glede na posebno problematiko gradbenih podjetij. Njim je namreč težje dobiti dobre strokovnjake kot drugim podjetjem.

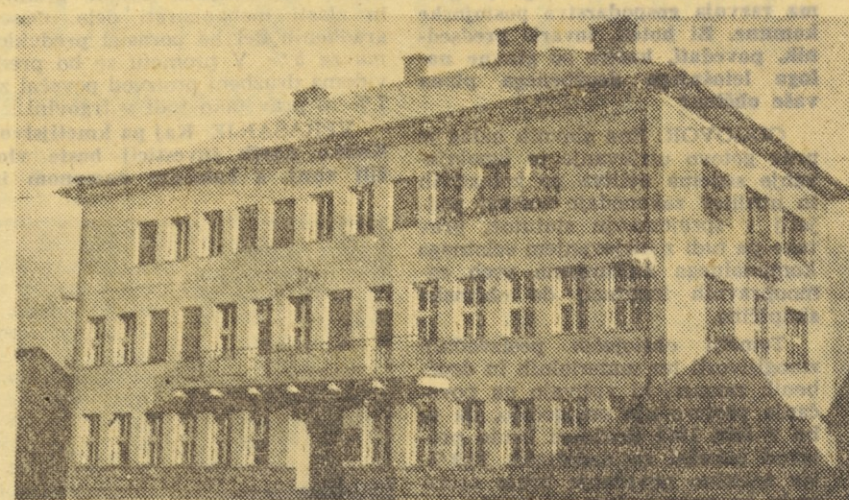
Odkar je podjetje vpeljalo interne tečaje za strokovno izpopolnitev delavcev in po teh tečajih izpite, po katerih si nekvalificirani delavci lahko pridobijo polkvalifikacijo in celo kvalifikacijo, nima podjetje nič več težav glede delavcev. Prej se namreč nihče ni hotel zaposliti v gradbeništvo. Podjetje je zase delavce pritegnilo z urejenimi življenjskimi pogoji pa s kvalifikacijo, po kateri so seveda tudi večji osebni dohodki.

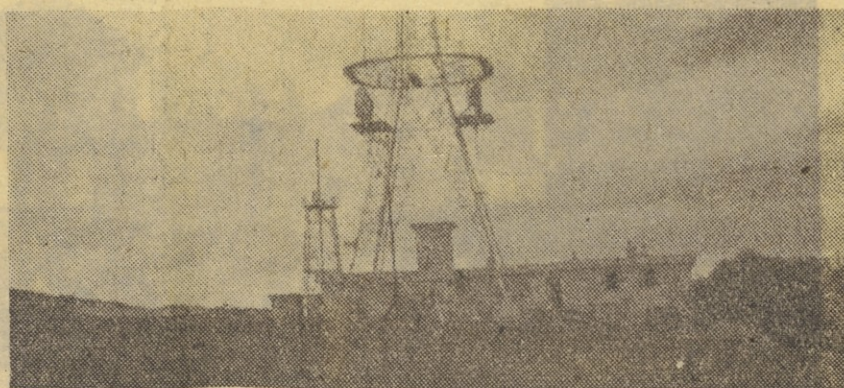
Most pri Nadlesku — gradilo SGP Gradnje Postojna

Moderna žaga podjetja »Javor« Pivka — gradilo SGP Gradnje Postojna

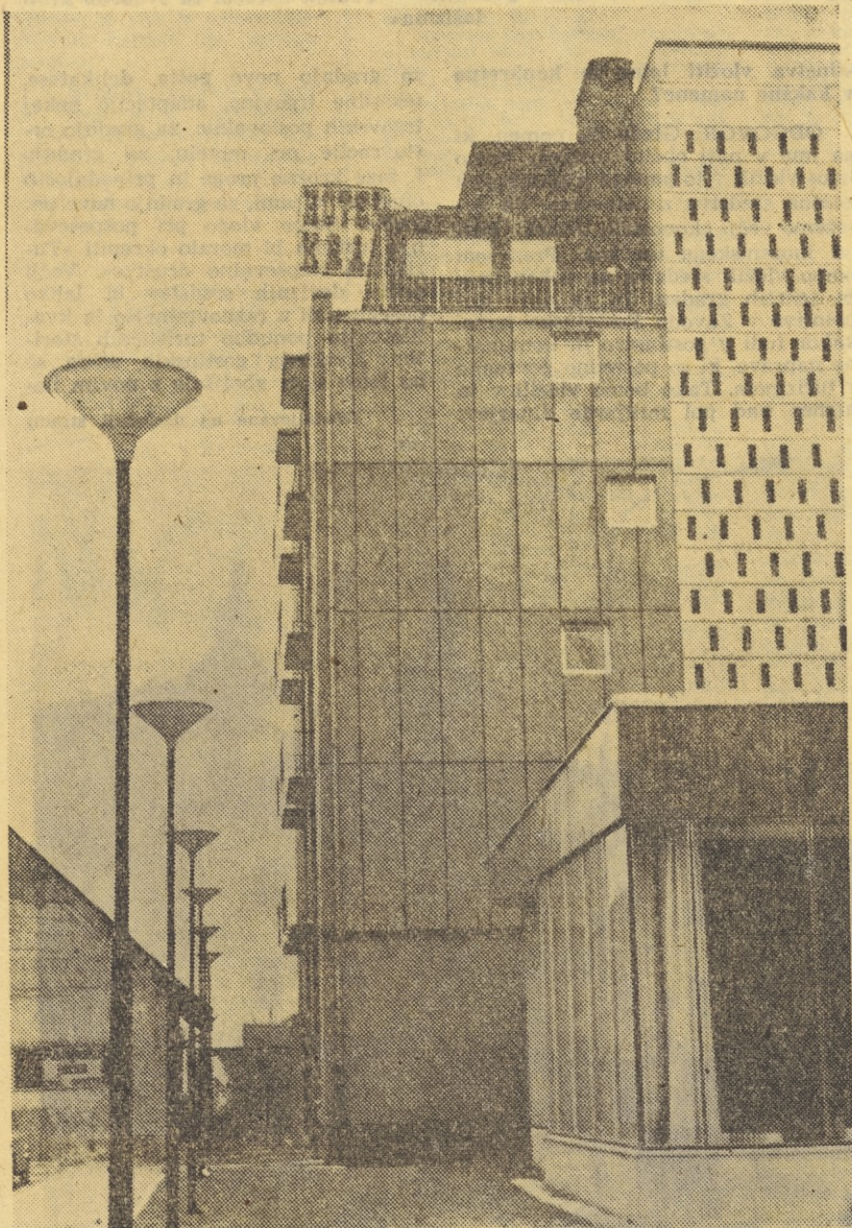

Nova zgradba Zavoda za socialno zavarovanje v Postojni — gradilo SGP Gradnje

SGP Gradnje Postojna — RTV oddajnik na Nanosu, ki ga je gradilo podjetje Gradnje Postojna

Gradbeno podjetje »GRADNJE« Postojna kakšnih posebnih težav nima, ima pa želje, in sicer: za letošnje leto ima že 70 % svojih zmogljivosti vezanih s pogodbami, za kar bodo morali zopet razširiti obseg proizvodnje. Toda s svojim delom kolektiv ni več zadovoljen. Hoče razvoj v smeri sodobnih velikih, hitrejših in cenejših gradenj. Na področju komune Postojna kolektiv že gradi stanovanja za prodajo. Letos pa bo pričel s to vrsto gradnje tudi v Ilirski Bistrici, ker že same potrebe to nakazujejo. To bo sicer skromen začetek moderne gradnje, toda začetek le. Nadaljnji razvoj pa ni več odvisen samo od delovnega kolektiva.

Za moderno razsvetljava v Postojni skrbi Komunalno podjetje

TURISTIČNI OBJEKT EVROPSKEGA POMENA

Slovenski turizem se oslanja na štiri prirodne turistične kvalitete: na gorski svet, na morje, na Kras ter na termalne in slatinske vrelce. Ko pa v jugoslovanskem merilu doma in v tujini propagiramo naš turizem, se oslanjamo na štiri najpomembnejše turistične točke: Postojnska jama, Bled, Plitvice, Dubrovnik. To so imena, ki predstavljajo v svetu pojem jugoslovanskega turizma.

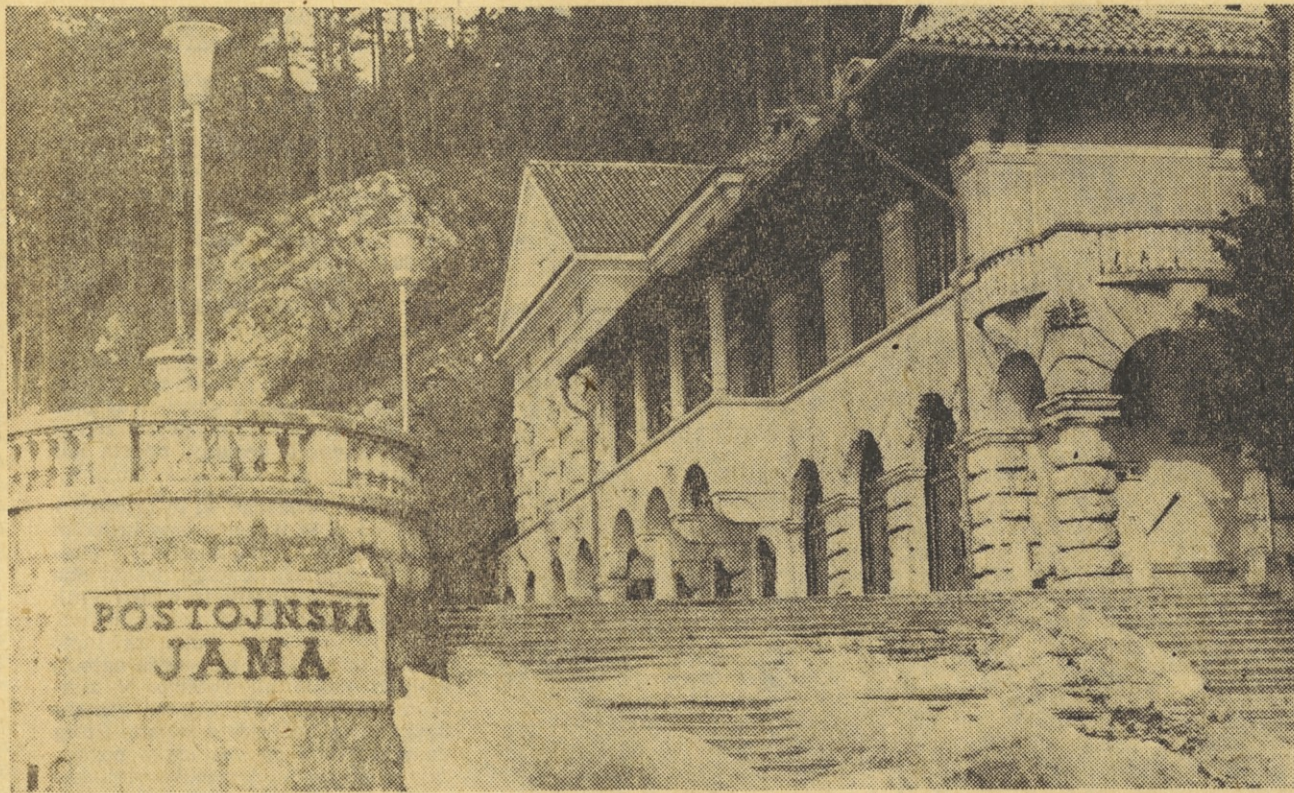
Ce torej nekdo razpolaga s takšnim prirodnim čudežem, kot je Postojnska jama, ki hkrati pomeni tudi velikansko gospodarsko vrednost, je zanimivo vedeti za vsakega dobrega gospodarja: kaj smo storili do sedaj za maksimalno izkoriščanje tega čudeža in koliko nam ta prirodni čudež gospodarsko donaja.

Vsekakor lahko ugotovimo, da je Postojnska jama tako v Evropi kot celo v ostalem kulturnem svetu zelo znana. Da zanjo vedo vse važnejše turistične in potovalne agencije v svetu in je na prioritetni listi evropskih znamenitosti, kot izredna zanimivost svetovnega slovesa. Podjetje ima poslovne stike z več kot 700 potovalnimi uradi in agencijami. Objektivno merilo za takšno oceno je vedno večji turistični promet, ki vsako leto močno narašča. Medtem ko je leta 1953 Postojnsko jamo obiskalo 160.504 ljudi in od tega števila 38.626 inozemcev, jih je leta 1963 obiskalo 340.678 in od tega 190.742 tujih turistov, ki so v Postojni potrošili 232.886 dolarjev, kar znaša okrog 175 milijonov deviznih dinarjev. Če te številke, ki kažejo na velikanski napredek in uspeh primerjamo s številskami obiska v preteklosti, stopa še jasneje pred oči potreba po novih investicijah za maksimalno izkoriščanje takšnega turističnega objekta kot je Postojnska jama.

Neposredno po odkritju jame, to je leta 1819, so jamo obiskali 104 obiskovalci. V sto letih pod Avstrijo, to je do leta 1918, je jamo vsega skupaj obiskalo 525.407 turistov. Od leta 1919 pa do aprila 1945 pa je bilo vseh obiskovalcev jame 1.401.625. Sedaj se število obiska vsako leto giblje od 250.000 naprej. Ze predlanskim je kolektiv nagradil petmilijon-tega obiskovalca jame. Samo lani je na parkirnem prostoru pred jamo parkiralo 52.300 avtomobilov. Postojnsko jamo so doslej obiskali tudi državniki iz 85 držav. To so podatki, ki so zavidljivi v turistično najbolj razvitih deželah. Toda skozi Postojno gre letno preko milijon in pol domačih in tujih turistov. Vsi torej ne obiščejo jame. Velik vzrok je v tem, ker si glede na kapacitete jamske železnice lahko vsako uro ogleda jamo le 360 obiskovalcev. Ob čakanju in veliki gneči pred vhodom si tako marsikdo enostavno premisli in odpušča naprej.

Pravemu turističnemu delavcu mora biti žal vsakega turista, ki odide nepostrežen, kajti, ko so zavodovi sodelavci izvedli med obiskovalci anketo, kdo jih je napotil na ogled jame, je večina izjavila: »prijatelj«, »znanci« itd. To je pomembna ugotovitev, ki jo v Zavodu Postojnska jama upoštevajo in se trudijo zadovoljiti slahernega obiskovalca. Toda veliko stvari je izven njihovih moči. Tako na primer turistična oprema Postojnske jame ni bistveno napredovala od časov, ko so v jami dospodarili še Avstrijci. V sami jami je zamenjala diesel vleko električna, dopolnili so razsvetljavo, uredili parkirni prostor, izvedli nekaj drugih manjših investicij in nekatere organizacijske spremembe. Vse drugo je ostalo več ali manj pri starem. Toda v sto letih se je obisk jame tako povečal, da se niti primerjati ne da, sam turizem pa je med tem časom postal v naprednih deželah ena izmed močnih gospodarskih panog.

Postojnska jama sama, pa Postojna kot vrata, skozi katera gre reka turistov s severa na jug in obratno, in Kras s svojimi prirodnimi znamenitostmi, lahko postane v slovenskem

Vhod v Postojnsko jamo

Glavno upravno poslopje Postojnske jame z znanim napisom in jamskim simbolom — netopirjem

in jugoslovanskem turizmu eno izmed turističnih žarišč. Toda, za to je treba storiti korak dalje. Najprej je treba modernizirati naprave v Postojnski jami sami za maksimalno izkoriščanje, nato pa posvetiti skrb Postojni in Krasu ter njegovim turističnim objektom. Postojna se mora dodobra pripraviti na čas, ko bo dokončno zgrajena Jadranska magistrala, ki bo vnesla pravo revolucijo

v turistična žarišča Evrope, kar bo povzročilo, da Jugoslavija ne bo absorbirala le slaba 2% inozemskega turističnega prometa, kot sedaj. Načrt, da bomo letno realizirali 100 milijonov dolarjev od inozemskega turizma, ni utopija. V okviru naporov za dosego tega cilja mora svoj delež prispevati tudi Postojna in Postojnska jama.

začetek bo zavod izvedel na tem objektu vsaj tista dela, ki bodo izboljšala funkcionalnost. V bližini jame bodo uredili parkirni prostor, organizirali informativno službo, med drugim tudi prodajo spominkov in uvedli stalni urnik obiskov. Z močno propagando bodo povečali obisk te kraške zanimivosti in odpravili pomanjkljivosti, ki so dosedaj ovirale povečanje prometa.

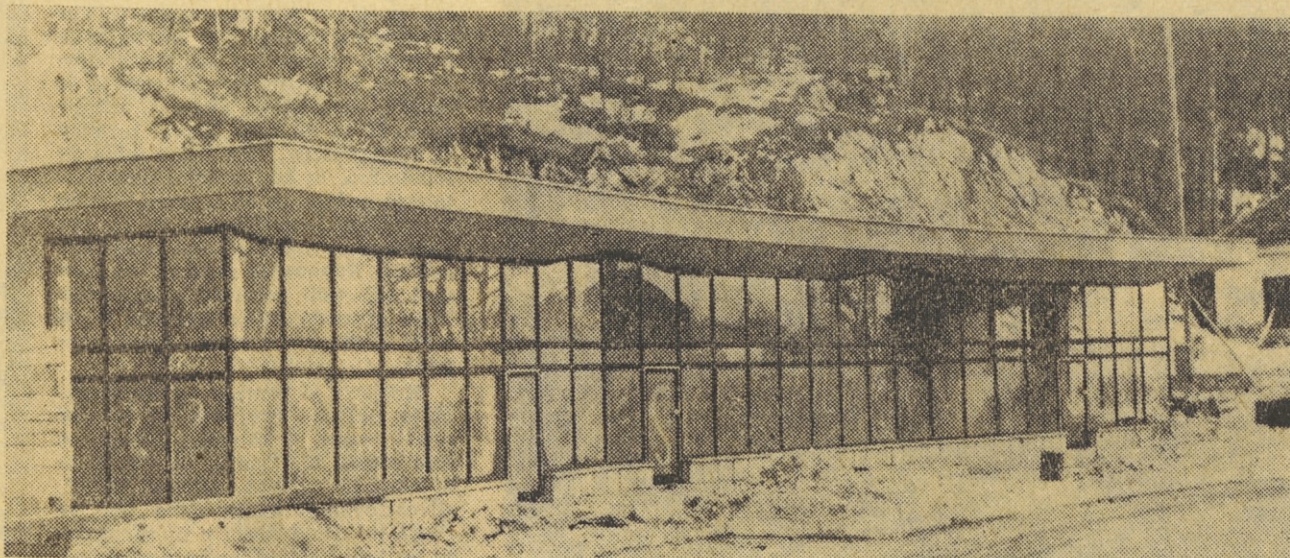
Zavod ima tudi v načrtu, da v bližnji prihodnosti zgradi pri izhodu iz jame dvigalo, pred vhodom v jamo restavracijo in večji parkirni prostor, za katerega že obstajajo načrti.

Postojnski jamski svet je razbit v dva sektorja: na Postojnsko jamo, Pivko in Črno jamo na eni in Planinsko jamo na drugi strani. V turistični promet ni vključena v celoti niti vsa Postojnska jama, le delno Pivka in Črna jama, medtem ko Planinska jama zaradi pomanjkljive turistične urejenosti sploh ni vključena v turistično eksploatacijo. Neposredna povezava obeh jamskih sektorjev bi izredno povečala interes turistov za podzemeljski kraški svet. Uresničena bi bila možnost, da bi turist vstopil pri vhodu v Postojnsko jamo, izstopil pa bi v izredno interesantni Planinski jami, kjer je sotočje dveh kraških rek, Pivke in Rake, kar je edinstven primer na svetu. Črna jama, ki bi bila povezana s predorom, je oddaljena 2200 m od Planinske jame.

Moderen turistični objekt, kot je Postojnska jama, bi potreboval tudi poseben, dovolj prostoren vhod za prodajo vstopnic za ogled jame in vseh drugih objektov v upravi zavoda in kjer bi bila urejena tudi menjalna služba, garderoba, izposojevalnica pelerin, prodaja spominkov, razglednic itd. Velika čakalnica bi morala biti v stilu velike turistične razstave, kjer bi bil razstavljen turistični propagandni material za vso državo in posebej za Slovenijo, saj to nekaj pomeni, če se v enem letu na enem prostoru zbere od 150 do 200 tisoč tujih turistov. V istem sklopu bi moral biti tudi jamski muzej, ki je sedaj sredi Postojne in edini te vrste na svetu. Samo z dohodki muzeja bi lahko krili anuitete nove stavbe. V turistični promet bi lahko vključili tudi znamenito »Biospeleološko postajo«, kjer proučujejo jamsko favno in floro. Polno je torej možnosti in še neizkoriščenih rezerv tako, da bi se sredstva, ki bi jih vložili v novogradnje in v ureditev kaj hitro stotero obrestovala. Ni vsaka dežela tako srečna, da ima v turizmu nekaj podobnega kot imamo mi s Postojnsko jamo, zato te sreče ne bi smeli zanemarjati.

Največji parkirni prostor v Sloveniji za 500 avtomobilov pred Postojnsko jamo

Moderni servisni paviljon pred Postojnsko jamo v gradnji

GOSTINSKO PODJETJE
JAMSKA RESTAVRACIJA
POSTOJNA

PRVA IN ZADNJA POSTAJA OBISKA

Tako nekako kot gre ljubezen skozi želedec, doživlja domači ali tuji obiskovalec Postojnske jame naravne lepote in čudoviti podzemeljski svet v razpoloženju, ki mu ga ustvari gostinski delavec v restavraciji pred ali po obisku. Ne gre zanikati pomena gostišča ob vsakem, še tako vzvišenem in lepem turističnem objektu. Zato je **JAMSKA RESTAVRACIJA** sami jami enakovredno in pomembno dopolnilo. V njenih prostorih so se doslej ustavili vsi veliki državniki, gosti in turisti iz 85 različnih dežel, ki so obiskali Postojnsko jamo. V restavraciji si »priveže dušo« s pijačo in jedajo večina domačih in tujih gostov. V restavraciji dobe tudi prve in poslednje zanimive informacije o jami, njenih znamenitostih, pa o deželi, navadah in ljudeh.

Jama in restavracija sta torej eno, kljub temu, da sta vsaka zase svoje podjetje.

Gostinski delavci jamske restavracije pa store še več. Z gostom se pogovore v jeziku, ki je razumljiv za oba, in goste tudi postrežejo z jedajočo in pijačo, ki jo tuji žele. Ni res, da tuji vedno žele specialitete dežele, v kateri so. Žele čisto hrano in pijačo po svojih navadah. Zato mora gostinski delavec poleg jezika obvladati tudi to stran želja in potreb turistov in gostov. In gostinski delavci jamske restavracije to zmorejo. Načine serviranja poznajo natakari in natakarike, kuhanja različnih specialitet kuharji in kuharice, pijačo pa kletarji. Jamska restavracija sodi med gostinski podjetji v Sloveniji med tiste prvorazredne restavracije, ki imajo tradicijo in kjer so možni ob vsakem času pripraviti kakršnokoli jed po naročilu, pripraviti za večjo skupino hladne bifeje, svečane bankete, protokolarne sprejeme in počastitve ali kakršnokoli aranžmaje.

V restavraciji je 1000 sedežev, na poletni terasi pa 200. Restavracija je odprta vse leto.

Pri 4 km oddaljeni Pivki jami ima restavracija svojo podružnico »**TURISTIČNI DOM**« z restavracijo. Lani je podjetje, pri katerem je zaposlenih v času sezone 32 kvalificiranih in polkvalificiranih gostinskih delavcev, naredilo 96 milijonov bruto prometa, kar je bilo za 30 milijonov dinarjev več kot leto prej. Promet so dvignili količinsko, s hitrejšo in boljšo strežbo, ne iz višjimi cenami. In še to je pomembno, da skoraj tri četrtine prometa odpade na hrano, kajti tako domači in tuji turisti so večidel motorizirani, zato zelo malo naročajo alkoholne pijače.

Vina so lani prodali okrog 21.000 steklenic, piva okrog 38.000 steklenic in sadnih sokov okrog 100.000 steklenic. Ti podatki pa že tudi povedo, da restavracija prodaja samo pristna sortna in kakovostna vina: odprta iz dvolitrskih steklenic in buteljčna vina. Domača klet ima zelo bogat asortiment buteljčnih vin iz vseh vinogradniških področij države, medtem ko prodaja izmed kakovostnih konsumnih vin samo osem slovenskih vin, s katerimi v glavnem zadovolji želje in okus gostov.

Restavracija je sposobna v eni izmenici kositi, na primer, zadovoljiti 1200 gostov. Lahko si predstavljate goro posode in jedilnega pribora. Pa tudi gore mesa, zelenjave, povrtnine itd. Toda 85% gostov naroča hrano po želji in le 15% že gotova jedila. Tujci radi segajo po specialitetah. Restavracija željam lahko postreže v vsakem letnem in dnevnem času. Specialitete Postojnske jamske restavracije so: raki na več načinov (v

Jamska restavracija v Postojni

Jamska restavracija — veranda

Italiji so znani raki iz reke Pivke), postavi na več načinov, piščanci na razne načine, predvsem pa na žaru, jugoslovanska in jamska plošča, jamsko nabodalo in jamski »šaslike«, ki je delan na popolnoma svoj originalni način, in seveda kraški pršut.

Restavracija ima lepo tiskane jedilne liste v šestih jezikih. Posebne menije z zajamčenimi cenami za leto dni vnaprej in svoje prospekte pošiljajo nato potovalnim uradom in agencijam, s katerimi imajo poslovne stike, v 24 držav. Tako se pohvalijo, da imajo za letos sklenjenih že precej rezervacij, kar kaže na obetajoč promet tujih turistov. Med drugimi se letos obetajo tudi številne državne delegacije, katerih je bilo lani 41. V posebno pohvalo gre podjetju dejstvo, da so v Sloveniji edina restavracija, ki ima tiskan svoj prospekt v 5 glavnih evropskih jezikih.

Seveda ima kolektiv jamske restavracije težave. Brez njih ni no-

KAVERNA-RESTAVRACIJA
»JADRAN« POSTOJNA

VSAK HIP NARED

Lokacija, in sicer na sredi postojnskega trga ob glavni cesti, kjer se zaradi tega oli onega vzroka ustavi 90% turistov ali poslovnih ljudi, narekuje **KAVERNA IN RESTAVRACIJA »JADRAN« POSTOJNA** specifično strežbo.

Geslo strežbe tega kolektiva pa je: hitro, kakovostno, ceneno! Zaradi tega sta oba lokala odprta ves dan, z izjemo 5 do 6 ur ponoči. V sezoni pa bo kaverna verjetno odprta kar non-stop.

Gostom primerno, ki se zatečejo v lokal, da bi se v razmeroma kratkem času poživili s kavo, morebiti s pijačo, ali okrepčali z jedjo, imata oba lokala ustrezno hrano in pijačo. Vsak čas je možno dobiti golaž, vampe, »pasulj« in druga jedila za toplo malico, po naročilu pa seveda najbolj izbrano kosilo ali večerjo. V zimskem času pa specialitete: domače krmavice in pečenice z zeljem. Poleg domače hrane pa vas lahko postrežejo s pristnimi domačimi vini, katerih potrošnja pa je iz leta v leto manjša, če upoštevamo, da so gostje v pretežni večini motorizirani. Zato je poleg dobre hrane še bolj zaželen pristnost vin.

Poleg kavarne in restavracije pa ima podjetje v svojem sklopu sredi Postojne še gostilno »**SAVIC**«, ki ne zaostaja za geslom kolektiva in nudi gostom po zelo nizkih cenah dobro domačo hrano.

V svojem sestavu ima podjetje motel Postojna, kolodvorski bife, gostilno »**Lovec**«, gostilno »**Snežnik**«, gostilno v Hruševju in bifeje: »**Ribnik**«, »**Javornik**« in »**Napos**« ter točilnico »**Javornik**« in seveda hotel »**Javornik**«, ki ima v 22 sobah 56 ležišč. Motel pa ima 26 sob in 46 ležišč. V vseh teh lokalih je zaposleno 79 gostinskih delavcev, od katerih je lani vsak opravil 2.746.000 din bruto prometa. To je zelo veliko. Kar za 150% več kot predlanskim.

Podjetje je lani uvedlo menjalno službo na kolodvoru, v hotelu in motelu in ustvarilo s njo 56 milijonov deviznih dinarjev prometa. Med vsemi obrati se je lani najbolj uveljavil motel, katerega se zlasti tuji turisti najraje poslužujejo. Je pač blizu ceste, poleg je bencinska črpalka in toliko miru, da se lahko odpočijejo. Za modernizacijo svojih lokalov, zlasti za adaptacijo hotela »**JAVORNIK**« (za centralno kurjavo in opremo sob) je lani podjetje vložilo 18 milijonov din lastnih sredstev in najelo 73 milijonov kredita. Letos bodo nadaljevali z modernizacijo drugih gostišč in bifejev.

SPLOŠNO TRGOVSKO
PODJETJE POSTOJNA

DROBNA TRGOVINA Z VSEMI ARTIKLI

Pred nekaj letom in pol je bilo ustanovljeno iz treh trgovskih podjetij (Oskrbje, Mestna trgovina, Javornik) enotno podjetje: **SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE POSTOJNA**. Le-to ima v svojem sestavu na področju občine 47 poslovalnic različnih strok. Ima specializirane poslovalnice za tekstil, galanterijo, železnino, usnje, drogerijo, trgovino z avtomobilskimi deli, delikatese, 2 samopostrežni trgovini, trgovine s sadjem in zelenjavo, specializirane prehrambene trgovine, po vaseh pa mešane trgovine. Lanska realizacija je znašala 1 milijardo 400 milijonov dinarjev, kar daje približno sliko, koliko ton najrazličnejšega blaga je šlo preko poslovalnic trgovskega podjetja. Podjetje zaposluje povprečno 138 uslužbencev, ki so večidel kvalificirani.

Pred leti je podjetje ukinilo centralno skladišče in osamosvojilo poslovalnice tako, da vsaka predstavlja svojo ekonomsko enoto, ima svoj obračun in sama nabavlja blago. Uprava podjetja vodi le enotno politiko, usmerja investicije, skrbi za kadre itd. Lani na primer so dali za adaptacijo in modernizacijo lokalov nad 30 milijonov din. Odprli so novo trgovino na Baču, v Dolnji in Gornji Košani, novo trgovino s sadjem in zelenjavo v Pivki, adaptirali v moderno trgovino lokal na Selcah in zgradili preskrbovalni center v Postojni. V dveh letih namerava

Jamska restavracija Postojna — turistični dom pri PIVKA jami

GOSTINSKO PODJETJE
HOTEL »JAVORNIK« POSTOJNA

BARČEK ZA POŽIREK PIJAČE IN MALICO

Nekdo mora v vsakem večjem potrošnem središču ali mestu prevzeti skrb za vrsto tistih majhnih lokalov in gostišč, kamor se na hitro zateče kar s ceste, mimogrede, na malico, kavico ali požirek pijače domačin kot tujec. V Postojni, kjer so takšni bifeji in barčki še celo potrebni glede na to, da gre skozi mesto vsako leto okrog milijon domačin in tujih turistov na morje ali na sever, je to skrb prevzelo **GOSTINSKO PODJETJE HOTEL »JAVORNIK«**. In priznati je treba, da je v Postojni organizacija te drobne gostinske mreže zadovoljiva, tako po številu lokalov, kot po kvalitetnih uslugah.

podjetje preurediti in modernizirati vse svoje poslovalnice, v katere ni nihče že 25 let ničesar vložil. Zato so lokali neprimerni in zastareli.

Največ preglavic povzroča podjetju trgovina s sadjem in zelenjavo. Postojna je namreč premajhno potrošno središče, da bi se mogla specializirana trgovina stalno zalagati z večjimi količinami sadja in zelenjave. Če pa so količine majhne, prevoz preveč bremeni že itak drago blago. Zato bi Postojna nujno potrebovala moderno skladišče za sadje in zelenjavo in urejeno tržnico, kamor bi svoje pridelke pripeljali okoliški kmetje.

Podjetje je imelo do nedavnega težave tudi s kurivom, ki je v zadnjem času zanj prevzelo skrb specializirano trgovsko podjetje »**Kurivo**« iz Gorice. Bencinska črpalka v Pivki, pa mlekarja v Postojni in prodaja kruha, pa je še vedno na ramenih podjetja, ki ima s temi artikli le izgubo. Toda, če so kupci — občani s strežbo zadovoljni, kolektiv pozabi tudi na te nevšečnosti.

Jamska restavracija — posebna soba za slavnostne sprejeme, imenovana »VENECIJANKA«

»JAVOR« PIVKA — POMEMBEN IZVOZNIK

Mogočno jelenovo rogovje je simbol »JAVORA«, to je lesno predelovalna industrija, ki ima svoje obrate v Pivki, Prestranku, na Baču, v Postojni in Belskem. Kjerkoli v večjih specializiranih trgovinah širom Evrope, pa tudi preko morja v Kanadi in Ameriki, presenečen obstaneš pred izložbenimi izdelki kakovostne izdelave, na katerih odkriješ utisnjeno jelenovo rogovje — znak JAVORA. Ne zaščitni znak, ampak znak jamstva za kakovost izdelkov. Z več kot desetletnim izvozom si je »JAVOR« pridobil zaupanje in priznanje potrošnikov in trgovcev v Ameriki, Angliji, v obeh Nemčijah, Nizozemski, v Italiji, Franciji in celo na Cipru, poleg desetine še drugih držav.

»JAVOR« je namreč močan izvoznik. Izvozi skoro polovico svojih izdelkov. Predvsem v zahodnoevropske države, ZDA in v afriške dežele. Lani so izvozili za 25 % več kot v letu 1962, v letu 1964 pa predvidevajo izvoz še preseči za 12 %. Tako bo predviden izvoz verjetno dosegel že 1.500.000 dolarjev. To bo za 40 % več kot je znašal izvoz leta 1962.

Tudi doma v panogi lesno-predelovalne industrije sodi »JAVOR« po velikosti med največja podjetja v Sloveniji. Kot takšen pa ima seveda zato najpomembnejše mesto v gospodarstvu postojnske komune. To trditve najpopolneje ilustrirajo podatki, da »JAVOR« zaposluje skoraj četrtino zaposlenih v gospodarstvu postojnske občine in ustvarja četrtino dohodkov družbenega sektorja v gospodarstvu postojnske komune oziroma kar 82 % bruto dohodka industrije v tej komun. »JAVOR« namreč zaposluje nad 1300 delavcev in delavk, vrednost njegove proizvodnje pa se približuje letno že 4 milijardam dinarjev.

Kot samostojno podjetje je »JAVOR« nastal aprila leta 1951 po manjših in večjih gospodarskih, upravnih in političnih reorganizacijah. Prvi začetki podjetja pa so nastali pred 80 leti, ko so po Pivškem zarezale prve preproste žage v les iz notranjskih gozdov. Veliko število žag je dalo osnovo za kasnejšo manjšo tovarno vezanih plošč in panelov na Pivki. No, tudi novo podjetje »JAVOR« je imelo leta 1951 za osnovo samo žago, tovarno vezanih in panel plošč v Pivki in istega leta obnovljeno furnirnico v Prestranku. Kasneje se je podjetju priključil še obrat Bač in še kasneje obrata Postojna in Belsko. S priključevanjem več manjših obratov k enemu večjemu podjetju se je seveda širila iz leta v leto vrsta izdelkov. Prej samo žagancam in deskam, vezanim ploščam, panelkam in furnirjem, so se pridružili zaboji iz odpadnega lesa, razna drobna embalaža, ladijski pod, razne ladijske obloge in na desetine raznovrstnega najkvalitetnejšega kovskega pohištva.

V enotnem podjetju »JAVOR« so se obrat pričetki specializirati, kar je dalo večje serije, mnogo cenejšo proizvodnjo in boljšo kakovost izdelkov. Matičen obrat in hkrati največji — Pivka, se je specializiral samo na proizvodnjo vezanih plošč, panel plošč, ladijskih oblog in miz. Obrat Prestranek, ki je med vsemi najbolj sodobno opremljen z modernimi stroji, izdeluje slepe, plemenite in eksotične furnirje ter žagan les trdih listavcev. Bač izdeluje velike serije najrazličnejših kakovostnih stolov. Postojna izdeluje kosovno pohištvo. Belsko proizvaja opažne plošče.

Celotno podjetje »JAVOR« predela v primarni proizvodnji letno okoli 53.000 kub. metrov žagarske hlodovine in to izključno iz lastnega gozdno-gospodarskega območja. Od tega 43.000 m³ iglavcev in 10.000 m³ listavcev. Predela še okrog 23.000 m³ furnirske hlodovine, in sicer od te količine 10.000 m³ za luščenje in 7000 kub. metrov za rezanje furnirja. V sekundarni in končni proizvodnji predela podjetje v svojih lastnih obratih okoli 20.000 m³ žaganega lesa in plošč v razne polizdelke in končne izdelke. Kar je pri tej predelavi zelo pomembno, je to, da je doslej podjetje »JAVOR« mnogo storilo za bolj-

Javor Pivka — obrat Pivka — delo pri stiskalnicah

Javor Pivka — obrat Prestranek — v sušilnici furnirjev

še izkoriščanje lesa. Ob približno enakem dotoku hlodovine iz notranjskih gozdov je v zadnjem desetletju zelo povečalo odstotek izkoriščanja lesa. Z novimi investicijami bo v nekaj letih glede tega celo na evropski in svetovni ravni.

Prav težnja po boljšem izkoriščanju surovin z večjo predelavo v končne izdelke, terja nekatere novogradnje in rekonstrukcije. Delne rekonstrukcije so bile v zadnjih letih opravljene le v obratih Pivka in Prestranek. Rekonstrukcija pa je potreb-

na v celotnem »JAVORJU«, zlasti na Baču in v Postojni, saj je iztrošenost strojev že pressegla 50 %, tako, da za starelost in iztrošenost strojne opreme ne omogoča več racionalne proizvodnje. Kljub veliki rentabilnosti se obrati dušijo v zelo neprimernih prostorih, ki dejansko več ne odgovarjajo za moderno proizvodnjo. Poleg vsega pa je delo v njih zelo naporno.

V »JAVORJU« so že izdelali 7-letni načrt razvoja podjetja. Predvidevajo, da bo v »JAVORJU« 1800 ljudi zaposlenih kljub popolni mehanizaciji del. Predvidevajo tudi novo tovarno ivernih plošč v Pivki po sistemu OKAL. Na ustrenejše mesto predvidevajo tudi premestitev sedanjega obrata v Postojni, pa popolno prenovitev in dopolnitev obrata Bač. Stojom, mizam, kavčem, foteljem in drugim izdelkom se tako pridružijo proti ognju odporne ladijske obloge za jugoslovanske ladjedelnice, opažne plošče, načrti za montažne hiše in načrti za novo tovarno okal plošč.

Z nekaterimi investicijskimi deli so v »JAVORJU« že začeli. Tako je že pod streho skladišče za ivernate plošče in je vse pripravljeno za gradnjo nove tovarne. Tovarna je za »JAVOR« osnovnega pomena za nadaljnji razvoj, zato je tudi dobila prioriteto pri modernizaciji podjetja. V kratkem bo v Pivki v pogonu nova kalorična centrala. V najbližji prihodnosti, torej po prioritetenem redu, bodo končali tudi rekonstrukcijo stolarne na Baču, Belsko pa bo v nekaj mesecih dalo prve opažne plošče za inozemstvo. Hkrati bo končana tudi dograditev in modernizacija obrata za izdelavo furnirja v Prestranku. V tem obratu bodo povečali proizvodnjo eksotičnih furnirjev. Se letos bodo zgradili nova skladišča in naku-

pili potrebno novo strojno opremo. Vzpostavljajo tečejo priprave za rekonstrukcijo žagarskega obrata v Pivki, ki bo po sedemletnem perspektivnem planu razvoja podjetja v prihodnje le še pomožni obrat ostalim proizvodnim enotam obratov plošč in končnih izdelkov v Pivki.

Plan razvoja podjetja pa predvideva še druge novogradnje in rekonstrukcije v »JAVORJU«. Med drugimi: zgraditev skladiščnih prostorov v Pivki, zgraditev nove tovarne kovskega pohištva v Postojni, ki bo delala predvsem za izvoz, ustanovitve gradbenega servisa v Postojni in na Belskem ter zgraditev novega žagarskega obrata v Postojni.

To so veliki načrti in veliki obeti, ki pa so vsi uresničljivi. In bodo uresničeni. Kajti iz majnih žag pred desetletji je do danes na Pivki prav tako iz žele in obetov zrastle sedanje močno podjetje »JAVOR«. Če ima danes »JAVOR« solidno in močno materialno osnovo, sposobne, zveste in požrtvovalne kadre in zaradi svojih izdelkov v svetu ugled in kupce, kaj ga more ovirati, da svoje načrte ne uresniči čim hitreje in čim bolje?

ŽAGARSKO PODJETJE
POSTOJNA

PREUSMERITEV NA KONČNE PROIZVODE

Kolektivi, ki štejejo okrog 70 ljudi, med industrijskimi velikani in kombinati ne predstavljajo in ne pomenijo skoraj nič. Če pa ta podatek dopolnimo z novim, in sicer, da ima isto podjetje nad 60 % kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev, ki razpolagajo z modernim strojnim parkom, je pa to docela druga podoba. Konkretno govorim o Žagarskem podjetju Postojna. S cestne poglede nanj v dolino ne pokaže drugega kot klade hlodovine, kupe zloženih desk in visok črn dimnik, ki se dviga iznad nizkih stavb. Pa vendar...

Delovni kolektiv tega podjetja je lani samo z izvozom ustvaril 81 milijonov dinarjev prometa, letos pa ima v planu pridobiti z izvozom okrog 110.000 dolarjev.

Osnovna dejavnost Žagarskega podjetja Postojna je žaganje vseh vrst lesa, izdelovanje stavbenega pohištva, izdelovanje kamionskih karoserij in ogrodi, izdelovanje najrazličnejših strešnih konstrukcij in stolov ter izdelovanje weekend hiš in montažnih, družinskih lesenih hiš. Podjetje razreže letno za svoje potrebe in za izvoz tako nekako okrog 5000 kubičnih metrov iglavcev in listavcev. Dodatno k temu še uslužnostno razreže individualnim korist-

nikom nekaj nad 1000 kub. metrov hlodovine.

Prvovrstni rezan les podjetje izvažajo že nekaj let, največ v Italijo, v obe Nemčiji, celo v Egipt in v Saudsko Arabijo. Lani je podjetje z uspehom prvič izvozilo na zahodno tržišče nekaj montažnih weekend hiš po naročilu. Pokazala se je lepa perspektiva za izvoz tovrstnih artiklov, za katere proizvodnjo se podjetje temeljito pripravlja. Ko je bilo vse v teku, pa je prišla vmes skopska tragedija. V sklopu z ostalimi tovrstnimi podjetji Slovenije, je Žagarsko podjetje Postojna v Skopje poslalo in tam postavilo 10 svojih montažnih hiš. Pripravljenih pa je nadaljnjih 10. Izvoz se je torej sredi prejšnjega poletja za ta artikel ustavil, toda podjetje je pridobilo na proizvodnih izkušnjah. Podjetje predvideva letos izvoziti 50 montažnih hišic.

Na sploh je velika želja podjetja, da bi v čim krajšem roku doseglo to, da bi iz celotne razrezane mase hlodovine izdelovalo končne izdelke in kot take izvažalo. To je veliki cilj. In v tej smeri si kolektiv prizadeva z vsemi močmi.

Nehote pa si je podjetje ustvarilo zelo močno propagando za svoje izdelke s tem, ko je po naročilu Uprave Postojnske jame ob Pivki jami izdelalo in postavilo skupine weekend hišic. Teh hišic se namreč v sezoni poslužujejo za prenočevanje zlasti tuji turisti, ki zaradi prijetnega počutja v njih sprašujejo za avtorje in ustvarjalce. Letos bo podobnih hišic podjetje zgradilo ob Pivki jami še nekaj. Lepa propaganda za podjetje pa so tudi solidno izdelana okna in vrata ter strešne konstrukcije pri skoraj večini novih stavb in blokih na postojnskem področju. Dejstvo je, da ima podjetje upeljano to proizvodnjo z dobrimi strokovnimi delavci. Ker ima podjetje tudi mnogo povpraševanj po stavbenem pohištvu pri individualnih gradnjah na tem območju, je primorano odkloniti nekatera taka naročila, ki so predvsem obrtniškega značaja in ovirajo izvajanje osnovnih dejavnosti. Naročil podjetju ne manjka. Ko bi imeli še sto novih rok, pravijo, da bi lahko vsa naročila izvršili.

Podjetje ima mizarski obrat tudi v Planini, ki serijsko izdeluje stavbeno pohištvo, pretežno v kooperaciji s podjetjem LIKO Vrhnika.

Za boljše poslovanje in za večjo proizvodnjo bi podjetje nujno potrebovalo lastno moderno sušilnico. Zanj so zbrali potrebna sredstva in letos bodo tako potrebno sušilnico že nabavili in tudi postavili. Vse želje in vsi napor kolektiva bodo v bodoče usmerjeni samo k enemu cilju: vso hlodovino, ki jo razrežejo na svoji žagi, predelati in izvoziti les v končnih izdelkih. S tem bi dosegli večjo vrednost, kot samo z izvozom.

Javor Pivka — obrat Pivka — pri spaljalnih strojih

Žagarsko podjetje Postojna — lesene vikend hišice na Pivki jami, ki jih je izdelalo in montiralo to podjetje

GOZDOVI VELIKO BOGASTVO POSTOJNSKEGA BAZENA

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA upravlja in gospodari z gozdovi SLP na V. gozdnogospodarskem območju ter je prevzelo v gošpodarjenje tudi zasebne gozdove na tem območju, ki obsega pogorje Snežnik, Javornik in del Nanosa — proti postojnski kotlini. Približna površina vseh gozdov, s katerimi sedaj gospodari **GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA** znaša okrog 65.000 ha. Na tej površini pa se poseka letno okoli 280.000 m³ bruto lesne mase. Po podatkih službe družbenega knjigovodstva za leto 1962, je **GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA** po bruto dohodku med največjimi tovrstnimi podjetji v Jugoslaviji. Po prevzemu privatnih gozdov v svoje gospodarjenje pa so le 2—3 gozdarska podjetja večja od **GOZDNEGA GOSPODARSTVA POSTOJNA**.

Celotno območje je razdeljeno na gozdne obrate, ti pa na revirje. V občini Postojna sta gozdna obrata Postojna in Bukovje ter del Knežaka, v občini Cerknica pa Gozdni obrat Cerknica in Snežnik, v občini Il. Bistrica pa Gozdni obrat Il. Bistrica in del Knežaka. Obvladati in uspešno gospodariti s tako velikim področjem gozdov pa je možno samo zato, ker to podjetje razpolaga z dobrim strokovnim kadrom; vendar pa še strokovnjakov primanjkuje.

Vodstvo podjetja se je zavedalo, da je vprašanje dobrega kadra med najbolj važnimi nalogami, ter da je temu potrebno nenehno posvečati veliko skrb. Le z dobrim kadrom je možno rešiti še tako težke in zapletene naloge, ki jih zlasti imajo biotehniške vede. Zato je vodstvo podjetja začelo že pred leti sistematično šplati in izpopolnjevat strokovni kader. V tem smislu podjetje ima lastni izobraževalni center in organizira tečaje za šolanje motoristov za rokovanje z motornimi žagami, ima lastne metode organiziranja tečajev za šolanje delavcev »za gozdarske traktoriste«, organizira tečaje tudi za gojitvena dela itd. Na ta način dobi bolj stalen kader in je fluktuacija delovne sile manjša. Posebno skrb podjetje posveča šolanju tehničnega kadra. V začetku je podjetje stipendiralo večje število dijakov in študentov v Srednji gozdarski šoli in Gozdarski fakulteti, ki niso do tedaj poznali dela v gozdarstvu. Praksa je pokazala, da velik odstotek ljudi, ki končajo gozdarske šole in pridejo na praktično delo, nima takoj potrebnih sposobnosti za gozdarski poklic ali pa ljudje šele takrat ugotovijo, da jim ta poklic ne »leži«, da je delo v gozdu zelo zahtevno in težko itd. Na temelju teh izkušenj podjetje danes vedno bolj ubira boljše pot šolanja tehničnega kadra. Iz svojih vrst, ki so vsestransko preizkušene v praksi, izbira najboljše ljudi in jih šola na Gozdarski fakulteti in drugih šolah. Tako si zagotavlja dobre strokovnjake, ki so kos vedno težjim in zapletenim nalogam.

Spričo vedno večjih in bolj zapletenih problemov, ki se kažejo z razvojem gospodarstva in same pango, je podjetje organiziralo na Upravi podjetja grupo najboljših strokovnjakov, ki predstavljajo neke vrste raziskovalni biro, z nalogo proučevanja in raziskovanja različnih problemov vseh gozdarskih dejavnosti npr. v vzgoji, negi in varstvu gozdov, posebno spričo najnovejših ugotovitev o dosedanjem načinu obnavljanja gozdov po naravni poti; v izkoriščanju gozdov vse probleme okrog uvajanja določene mehani-

zacije za posamezne faze dela, šolanju kadrov, proučevanje in meritve različnih učinkov dela, časovne študije za posamezne operacije in grupe del itd. Grupa strokovnjakov ima nalogo izboljšati in olajšati delo delavcu, ugotovljati pomanjkljivosti in dajati predloge, na temelju vsestranske proučitve problemov, za še boljše izpopolnjevanje v posamezni gozdarski fazi dela.

Ravno s pomočjo visoko kvalitetnega kadra, ki se že več let ukvarja s proučevanjem vprašanja, zakaj se že zadnjih 50 in več let prebiralni gozdovi ne pomlajujejo, kot bi to želeli, smo danes dobili ugotovitve, zasnovane na izčrpnem analiziranju razvoja gozdov v zadnjem stoletju (študijah prirastka lesa, starosti dreves itd.), da je dosedanja politika obnove in celotnega gospodarjenja slonela na napačnih predpostavkah. Mislili so, da imamo prebiralne gozdove. V resnici pa so gozdovi enodolni, ki zahtevajo drugačen način gospodarjenja kot pa v prebiralnih gozdovih. Po ugotovitvah o dejanskem stanju gozdov se pojavi še težji problem obnavljanja že močno izčrpanih in mestoma degradiranih gozdov. Določanje pravilne strokovne orientacije pri gozdozgojstvu je spričo kraških terenov posebno zahtevno.

Pojavlja se še nešteto vprašanj s tem v zvezi, ki čakajo strokovnjake **GOZDNEGA GOSPODARSTVA POSTOJNA**.

V eksploataciji gozdov uvajajo študije o uporabnosti motornih žag. Posebno skrb posvečajo reševanju najtežjih faz v izkoriščanju gozdov in sicer spravlilu lesa. Uvajajo domače traktorje Fergusone. To je prvi primer v Jugoslaviji, kjer na temelju podrobnih študij in analiz adaptirajo domače traktorje, konstruirajo in izpopolnjujejo različne traktorske priključke: traktorski vitel, zaščitna kabina, priprave za vezanje hlodovine za traktor, različne sanke, prikolice in drugo. **GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA** je dobilo posebno priznanje, ko je postalo poizkusni center za proučevanje gozdarske mehanizacije za Jugoslavijo. Pod vodstvom strokovnega kadra so se lotili podrobnih analiz in študij o uporabnosti, proizvodnosti itd. različnih strojev. Proučujejo prilike in pogoje dela na specifičnih kraških

Iz revirjev Gozdnega gospodarstva Postojna

Iz revirjev Gozdnega gospodarstva Postojna

tlih. Strokovni kader išče najboljše rešitve v uporabnosti strojev, ekonomičnosti in tako določa smer razvoja. Pri vsem največjo skrb posvečajo zaščiti človeka, zlasti pri zelo nevarnih delih. Se nešteto problemov je, ki stojijo pred strokovnim kadrom. Saj so še celotne faze del, ki niso še mehanizirane, npr. nakladanje lesa na kamione, spravilo lesa od panja na vlake in druge.

Najbolj obsežna dejavnost v gozdarstvu je izkoriščanje gozdov, ki zajema okoli 70 % vseh del in stroškov. Zato je tudi dobra organizacija dela in ekonomičnost največji problem, ki ga podjetje rešuje postopno v okviru finančnih in kadrovskih možnosti. Lahko trdimo, da je bila eksploatacija gozdov še pred nekaj leti na zelo primitivnem nivoju. Uporabljali so sekiro, navadno ročno ali dvoročno žago, animalno vleko; le prevoz je bil delno mehaniziran. Toda z razvojem proizvodnih sil in vsesplošnim razvojem gospodarstva pri nas je **GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA** šlo v korak z razvojem. Podjetje ima v uporabi okoli 70 motornih žag in je posek ter razrez mehaniziran že 70—80 %. Uvajajo najbolj sodobne motorne žage. Organiziran je lastni servis in imajo »letečega« mehanika, ki obiskuje posamezna delovišča ter na najhitrejši način popravlja motorke. Na ta način je vedno veliko motorov v obratovanju.

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA ima zelo izurjene gozdne delavce — motoriste. Kvaliteta ljudi in njih delo se kaže tudi v uvrstitvi ekipe na prvo mesto na zveznem tekmovanju gozdnih delavcev z ročnim in motornim orodjem, ki je bilo letos na Bledu. Za prevoz lesa skrbi zelo primeren kamionski park. Imajo okoli 10 8-tonskih kamionov s 14-tonskimi prikolicami ter nekaj manjših kamionov, ki so primerni za drobnejše sortimente in krajše razdalje. S svojim kamionskim parkom prepeljejo vse proizvode iz gozda. Jasno je, da za takšne tovore potrebujejo primerne ceste. Gradbeni odsek pri upravi podjetja strokovno skrbi za dobro kvaliteto in pravočasno popravilo transportnic, kar pri tem podjetju ni tako preprosto, saj imajo okoli 2 km cest na 100 ha, kar je zelo ugodno povprečje.

Najmanj mehanizirana je faza spravila lesa od panja do kamionske

ceste. To je tudi eno najtežjih del. Les so spravljali s pomočjo konj, katere pa podjetje intenzivno nadomešča s traktorji. Čeprav imajo že okoli 15 traktorjev, specialno opremljenih za vlačenje lesa, je to občutno premalo za velikanske potrebe tega podjetja.

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA želi pravočasno dobavljati hlodovino in druge sortimente bazenski lesni industriji, ker se zaveda velike vloge, ki jo ima ta industrija pri izvozu polfinalnih izdelkov v tujino in pri pridobivanju deviz. Poseben problem je redna dobava surovine v zimskih mesecih, ker so na tem območju ceste zametane s snegom. Zato je v letošnjem letu podjetje kupilo motorni odmetalec snega (Rolba), s katerim uspešno odpira ceste.

Gojenje in nega gozdov je posebno pereča ravno na tem območju. Ze desetletja nazaj se je gozdarilo tako, da se je želela ohraniti jelka kot bolj donosna vrsta lesa. V konkurenci z bukvijo so jelki dajali prednost in bukev izsekavali z željlo, da bi imeli čimveč jelovih dreves. Vendar je kljub trebljenju bukvje izostalo pomlajevanje jelke. Zato so na temelju zelo detaljnih znanstvenih raziskav o naravnih po-

gojih za razvoj teh gozdov prišli do zaključka, da je nujno te gozdove tretirati kot enodolne in obnovo gozdov prilagoditi dejanskemu stanju. Ni mogoče pričakovati prirodno pomlajevanje, temveč je treba začeti umetno obnavljati gozdove. Umetna obnova pa zahteva velike investicije za vzgajanje potrebnih sadik, gozdozgojanje in drugo. V te namene so že uredili drevesnico, veliko okoli 4 ha, ki bo letno dajala do 500.000 sadik. Vsa dela okrog gozdozgojanja, nege, odkazovanja, oziroma načrtovanja bodočega gospodarjenja sloni pri podjetju na najvišjem nivoju sodobne gozdarske znanosti.

Prav zato, ker ima **GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA** 10-letno bogato tradicijo gospodarjenja z gozdovi SLP, je bilo sposobno prevzeti podružbljanje gozdov v privatni lastnini. Na območju občine Cerknica so to opraviili že 15. 10. 1963, na območju občine Postojna in Il. Bistrica pa s 1. 1. 1964. Takšna odločitev, da eno podjetje, ki ima priznan strokovni kader, prevzame tudi privatne gozdove je bila nujna spričo vedno večjih zahtev družbe po lesu, posebno glede na potrebe področne lesne industrije. Do sedaj so s temi gozdovi gospodarile kmetijske zadruge, ki so imele vsaka svojo metodiko dela, nagrajevanja, politiko cen pri odkupu lesa itd. Za vse pa je značilno, da so imele premalo strokovnega, posebno dobrega kadra. Zato ni pričakovati, da bodo vse naloge in probleme rešili kar čez noč. Po-

treben je čas, da se izšola strokovni kader, da se uredijo privatni gozdovi in izdelajo gospodarske karte, ustvari enotna metodika gospodarjenja, odkupa lesa itd. Velika pridobitev za privatne gozdove pa je v tem, da bo način gojitve, obnove, odkazovanja lesa slonelo na istih načelih in strokovni višini kot v gozdovih SLP.

Podjetje posebno skrbi za namestitev delavcev v gozdu. Delovišča so oddaljena od naselij, imajo pa tudi velik odstotek delovne sile iz drugih republik. Skrb za namestitev teh delavcev sloni na načelih, da ljudje lahko več mesecev prebijejo v gozdu. V te namene so izdelali sodobno nastambo v Leskovi dolini, ki ima hotelske sobe s 3—4 posteljami, centralno kurjavo, kuhinjo, kopalnico, klubsko sobo s televizorjem. Podobno urejajo tudi nastambe na Mašunu in drugih centrih.

Podjetje ima svoj počitniški dom v Zadru, katerega se poslužujejo v glavnem uslužbenci. Tako nujna rekreacija počasi prodira v zavest gozdnega delavca, ki je delno tudi še polproletarec. Vedno bolj ljudje pravilno vrednotijo delo in počitek. Zato beležijo iz leta v leto večjo udeležbo delavcev na poletnih oddihih v počitniškem domu v Zadru.

Iz revirjev Gozdnega gospodarstva Postojna

GG Postojna — prevoz hlodovine z avtovlakom

IZENAČENJE POGOJEV GOSPO- DARJENJA

Po decentralizaciji JŽ je bilo leta 1961 osnovano **ZELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE POSTOJNA**. Podjetje zaposluje okrog 3500 delavcev in obsega območje prog od Ljubljane do Sežane, od Pivke do Reke, od Divače do Pule in od Brezovice do Vrhnik. V okviru podjetja posluje kar 9 samostojnih sekcij ali ekonomskih enot: 4 prometne (Postojna, Divača, Pula, Lugalav), 2 za vleko (Divača in Reka), 2 sekciji za vzdrževanje prog (Postojna in Pula) ter ena sekcija za signalno varnostne naprave in telekomunikacije.

Od vseh štirih prometnih sekcij je najmočnejša in najpomembnejša Postojna, saj je na samem prometnem križišču Ljubljana—Reka, Ljubljana—Sežana—Trst. Hkrati je tehnično najboljše opremljena in najmočnejša od vseh prometnih sekcij v Sloveniji. V okviru podjetja opravi sama 66 % celotnega prevoznega dela. Značilnost divaške prometne sekcije pa je, da ima v svojem sestavu dopolnilni kamionski prevoz za luko Koper. Okrog 50 % (ca. 300.000 ton) prometa Luke Koper letno gre preko železnice, čeprav železnice še ni. Prevoz je organiziran s kamioni, toda po železniških tarifah iz Kopra, s prekladanjem na železniške vozove na postaji Hrpolje. Z zgraditvijo proge do Kopra bo Luka dobila pomen, ki ji glede na ugodno lego pripada, gospodarsko pa se bo utrčila tudi divaška železniška sekcija. Toda, ker je od Divače do Hrpolj še vedno parna vleka, prog pa v vzponu 20 promil, predstavlja prav ta del proge ozko grlo, ki ga je treba odpraviti hkrati z graditvijo nove proge do Kopra. Divaška prometna sekcija opravi 21 % vseh prevoznih storitev podjetja.

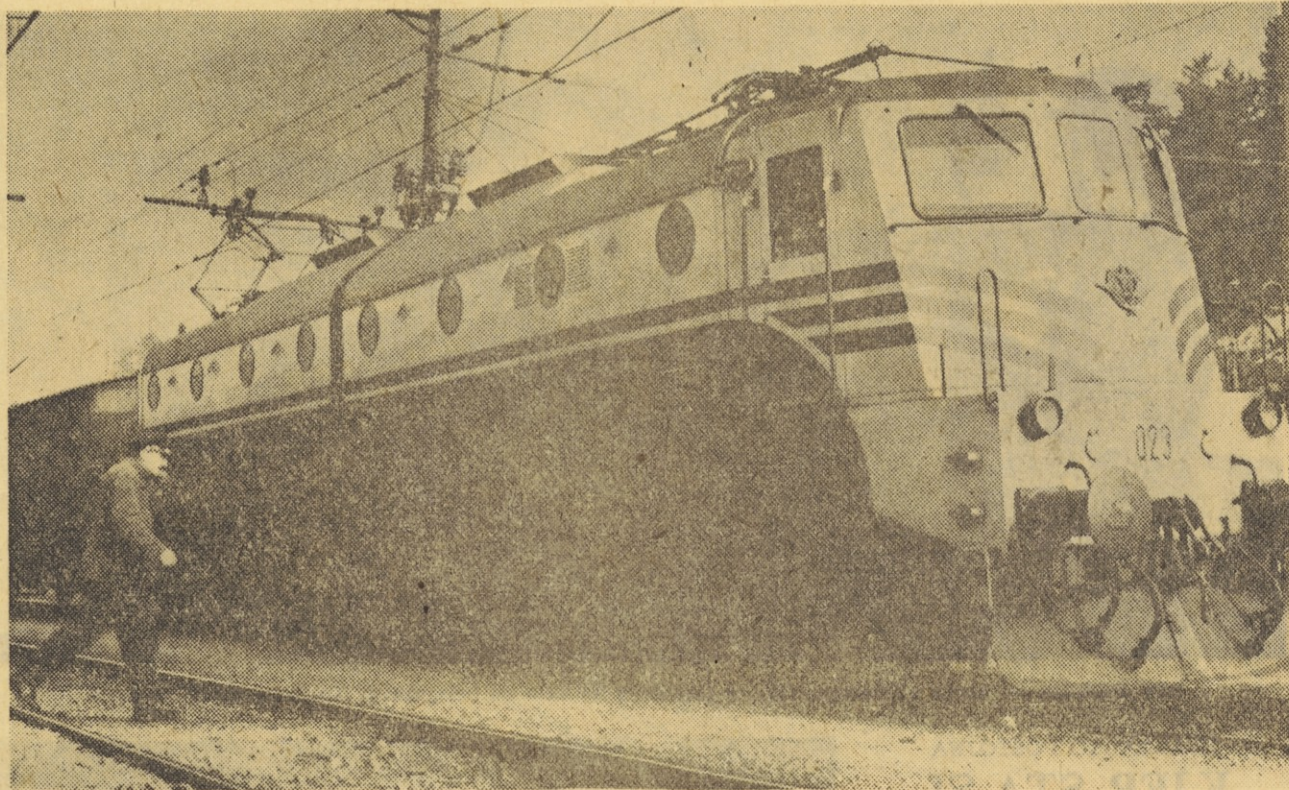
Pulska sekcija glede tovornega prometa ne pomeni prav veliko, pač pa je na tej progi pomemben potniški promet. Proga sicer ni elektrificirana, predvidevajo pa obnovo proge, kjer bo mogoče razviti povprečno hitrost 80 km. Sekcija Lugalav opravi le 3,5 % vsega prometa in še ta je v celoti tovarnen. Prevoz premoga iz rudnika Raša v notranjost države in boksita za Kidričevo so glavne dejavnosti prevoza.

Sekciji za vleko, in sicer v Divači in na Reki imata na skrbi, prva vse parne lokomotive v podjetju, druga pa električne. Razliko pove sam poatek, da opravi parna vleka komaj 14 % vseh prevozov v podjetju, ostalo pa električne lokomotive. Parne lokomotive so silno stare in izrabljene. Nobena nima manj kot 30 let, 8 parnih lokomotiv pa je starih celo nad 50 let. Sekcija Reka ima v staležu električne lokomotive in opravi 86 % vseh bruto tonskih km. V svojem sestavu ima novo zgrajeno delavnico za tehnična popravila v Ljubljani in elektro napajalne postaje (Matulji, Pivka, Logatec, Vič). Letos bodo zgradili še dve: v Divači, s čimer bo prenehal uvoz električne energije za to prog iz Italije, v Bukovici pri Il. Bistrici, kjer sedaj pride zaradi preobremenitve večkrat do izpadov napetosti.

Vzdrževanje prog na tako obsežnem teritoriju sta si razdelili med seboj dve sekciji: Postojna in Pula. Glavno težišče nosi sekcija Postojna, ki skrbi za elektrificirano progno na dokaj pestrem topografskem in klimatskem področju. Pula pa ima 166 km dolgo progno, ki pa je glede na kraški gorski svet tudi težavna. Na celotnem področju podjetja pa skrbi za signalno varnostne naprave posebna, lahko rečemo specialna sekcija. Po svojem pomenu za varnost in točnost prometa ima ta sekcija pomembno vlogo, toda že na začetku pogovora vsakomur povedo: ker ni sredstev, ne moremo modernizirati našega varnostnega sistema. Naše signalne varnostne naprave so zastarele, saj se v večini predstavljajo mehanično, signali in zapornice so na preproste ključke, luči na petrolej itd.

Toda kljub vsem težavam in pomanjkljivostim je podjetje od leta 1961 do konca lanskega leta doseglo lepe uspehe. Fizični obseg prevozov v tovarnem prometu je narasel za 55 %. V istem razdobju je narasel tudi potniški promet za 82 %. Lani je podjetje doseglo letni plan že 30. oktobra. V tem času je podjetje ustvarilo 1,4 % več kot je predvideval plan za leto 1963. Glede na isto obdobje l. 1962 je bilo celo za 37 % višje.

Nagli porast prevoza je podjetju narekoval takojšnjo modernizacijo železniških prevozov. Že leta 1962 je podjetje končalo z elektrifikacijo proge Logatec—Zalog, s čimer so sedaj na področju postojnskega železniškega transportnega podjetja vse proge I. reda elektrificirane (razen odseka Divača—Hrpolje). Sedemletni program razvoja podjetja pa predvideva postopno rekonstrukcijo in modernizacijo vseh glavnih prog. Te proge bodo usposobljene za hitrost 120 km/h in za osni pritisk 20 ton, ostale proge pa za hitrost 80 km/h in za 18-tonski osni pritisk. Na vseh glavnih progah so predvidene mo-

ZTP Postojna — električna lokomotiva serija 362 — Najtežji tip, ki vleče na odseku Ljubljana—Postojna pri vzponu 12 promil 1000 ton tovora (60 tovarnih vagonov)

derne signalne varnostne in telekomunikacijske naprave, ki bodo omogočile večjo hitrost, varnost in večji prevoz. Predvidena je tudi rekonstrukcija tistih postaj, ki so sedaj ozka grla. Zmanjšanje obrata tovarnih voz bodo dosegli tudi z modernizacijo komercialnih centrov in z nabavo novih tovarnih vagonov. Za potniški promet ima podjetje že to leto, torej v letu 1964, namen kupiti večje število 4-osnih potniških vagonov modernejših konstrukcije in opreme.

Ker v podjetju dobro vedo, da brez strokovno sposobnih delavcev in uslužbencev velika investicijska vlaganja ne bodo rentabilna, vzporedno šolajo tudi sedanji in bodoči kader. Do 45 milijonov din letno porabi podjetje v ta namen. Lani je imelo podjetje 122 študentov v raznih šolah (fakultete, STS, ekonomske šole, višje šole, politične šole itd.). Vsako leto gre skozi razne strokovne tečaje nad 500 delavcev in uslužbencev. Ker podjetje organizira široko mrežo notranjih strokovnih tečajev, je lani dobilo strokovno usposobljenost nad 700 delavcev. S šolami, tečaji in študijami, za kar podjetje letno porabi nad 50 milijonov din, hoče podjetje doseči skladnost med modernizacijo tehniških kapacitet in strokovno sposobnostjo ljudi, ki so nosilci povečane proizvodnje v novih pogojih dela.

Kot povsod pa nastajajo tudi v tem podjetju težave, ki so izven moči podjetja, ki pa ovirajo njegov hitrejši razvoj. Na primer: Ostanke preteklega administrativnega upravljanja železnice ovirajo polno uveljavljanje delavskega samoupravljanja in krnijo celo njegovo osnovno bistvo. V prvih 9. mesecih lanskega leta je kolektivu uspelo z zastarelimi kapacitetami dvigniti tehniško produktivnost dela za 34 %. Da je pri tem sodeloval celoten kolektiv, ni treba posebej poudarjati. Toda zaradi nekaterih administrativnih odlokov, ki so še v veljavi, ni vzporedno s produktivnostjo rasel tudi dohodek, ki je v istem času porasel samo za 12 %. To je rezultat obstoja enotnih železniških tarif, ki so še vedno odrejane in subvencionirajo določene gospodarske dejavnosti. Podjetje še vedno ni oproščeno obveznosti vzdrževanja nerenatibilnih prog in postaj. Stari tarifni sistem in administrativna delitev skupnih transportnih dohodkov mreže na ZTP onemogoča uvedbo tako potrebne komercialne elastičnosti in v pravem smislu gospodarjenja organov delavskega samoupravljanja. O tem sedaj razpravljajo kolektivi v vseh 9. ekonomskih enotah podjetja. Kako rešiti probleme, pa je že nakazal II. kongres sindikata delavcev prometa in zvez novembra lani. V sklepih je postavljena programska naloga: da se v sodelovanju z organi in organizacijami sindikata prometa in zvez, gospodarskimi zbormicami in organi uprave nadaljuje aktivnost v smeri iskanja in predlaganja pristojnim organom čim bolj rešitev za izenačenje pogojev gospodarjenja med posameznimi vejami znotraj panoge prometa. Pri tem je osnovno, da teže k temu, da se s sistemom in ravnanjem cen prometnih uslug omogoči stabilnejši in hitrejši razvoj prometa in se doseže družbeno najbolj rentabilna delitev transporta na posamezne panoge.

ZAMISLI IN PREDLOGI PO IZKUŠNJAH ZTP POSTOJNA

Ni mogoče, da bi trajno ostala situacija, v kateri imajo železniška transportna podjetja in njihovi delavski sveti formalno samostojnost, osnovni pogoji pridobivanja in s tem v zvezi tudi delitve dohodkov pa se ugotavljajo zunaj podjetja. Tako sta njihova iniciativa in ekonomska zainteresiranost zelo omejeni. Zdaj ima tudi naš kolektiv že prve formulirane zamisli in predloge o tem, kaj in kako bi bilo treba spremeniti v ekonomskem položaju podjetja. Teze za novi sistem gospodarjenja na JŽ je pripravil zvezni sekretariat

Sprememba gospodarskega sistema na JŽ zahteva, da se razčistijo nekatera vprašanja, kot je npr. vprašanje tržišča transportnih uslug. Dolgoletna izvajanja prakse enotnih železniških tarif, po kateri se plača na vsaki progi, ne glede na stroške prevoza, za prevoz iste vrste blaga na enako razdaljo ista cena, je ustvarilo zmotno mišljenje, da obstoji samo eno enotno tržišče za področje vse Jugoslavije, da imamo zato opraviti z rednimi povprečnimi stroški.

Količina potrebnega vloženega dela je na raznih relacijah različna, kar je odvisno od več faktorjev. Ta količina vloženega dela mora najti svoj odraz v prevoznih cenah na tej relaciji.

Sistem prevoznih cen po relaciji prevoza (po progah), osnovan na stroških kontaktnih prevozov je edini možen in ekonomsko utemeljen sistem oblikovanja prevoznih cen. To izhaja predvsem zaradi značaja tržišča transportnih uslug in zaradi možnosti pravilne ocene njihove družbene rentabilnosti. Prevozne cene po progah bo treba vgraditi v skupne tarife za prevoze, ki jih bo skupno opravilo več podjetij, ali pa podjetje na več progah. Za vsako razdaljo bo treba določiti sestavljeno vrednost za skupno ceno na osnovi cen, ki so jih določila transportna podjetja za svoje proge.

Prevozne cene bodo glede na komitenta objavljene v enotnem znesku. Po izvršeni transportni storitvi se skupni dohodek obračuna posameznemu na prevozu udeležnemu podjetju na podlagi njihovih cen za posamezne proge.

Cene za prevozne storitve bi določalo transportno podjetje samo pod družbeno kontrolo, kakršna je uvedena tudi za druga gospodarska podjetja. Transportni stroški v celotnem gospodarstvu se na ta način ne bodo zvišali, in tudi na celotni mreži JŽ bodo ostali isti. Gre le za pravilnejšo določitev nosilcev stroškov in njihovega pravilnejšega pokrivanja.

Začetno postavljena delitev osebnih dohodkov po vloženem delu posameznih delovnih enot v letu 1962 in 1963 ni napredovala, čeprav so na začetku bili doseženi lepi rezultati. Vzrok za takšno stanje moramo iskati predvsem v sedanjem sistemu tarif »ad valorem« ter v prevozu vloženo delo in v skladu z ustvarjenimi dohodki. Tako je prevoz v letu 1963 za 29 % večji od leta 1962, dohodek od prevoza je večji le za ca. 17 %.

To je glavni vzrok za neprivlačnost železniške službe za mlade kadre. Reforma tarif mora omogočiti doslednejše izvajanje načel udeležbe na presežku dela sorazmerno vloženim naporom v podjetju.

Organi delavskega samoupravljanja morajo imeti v rokah osnovne elemente upravljanja, tj. materialne osnove, katere si bodo sami ustvarjali in gospodarili s svojimi dohodki. V celoti sprejemamo in pozdravljamo predlagane teze zveznega sekretariata za promet in zveze Skupnosti JŽ na spremembo sistema tarif, ne moremo pa pristati na predlagano vmesno fazo, da bi se tarife uvedle po ZTP, ker formulirane teze po našem mnenju ne ustrezajo duhu predvidenih sprememb v najbolj bistvenem vprašanju, ker ne temelje na oblikovanju tarif po progah.

Ta vmesna faza ne omogoča uspostavljanje ekonomskih odnosov med prometno panogo in gospodarstvom kot celoto, niti odnosov med prometnimi vejami. Prelivanje dohodkov znotraj podjetij, med rentabilnimi in nerentabilnimi progami ostaja tudi vnaprej. Takšna faza ne omogoča uresničitve sklepov II. kongresa sindikatov prometa in zvez o pospešenem prehodu na ekonomske enote, ker se bo sistem obračuna po EE ustavil na nivoju podjetja.

Kolektiv ZTP Postojna meni, da je potrebno teze sprejeti brez vmesnih tarif po ZTP, ker je to edini način, da se optimalno in radikalno spremene pogoji gospodarjenja med ZTP. Edino na ta način bo ZTP postalo tisto, kar je že vsaka druga gospodarska organizacija, čedalje bolj bo zainteresirano: da bolje posluje, vzdržuje in uporablja svoja sredstva, da zvišuje ekonomičnost in produktivnost dela.

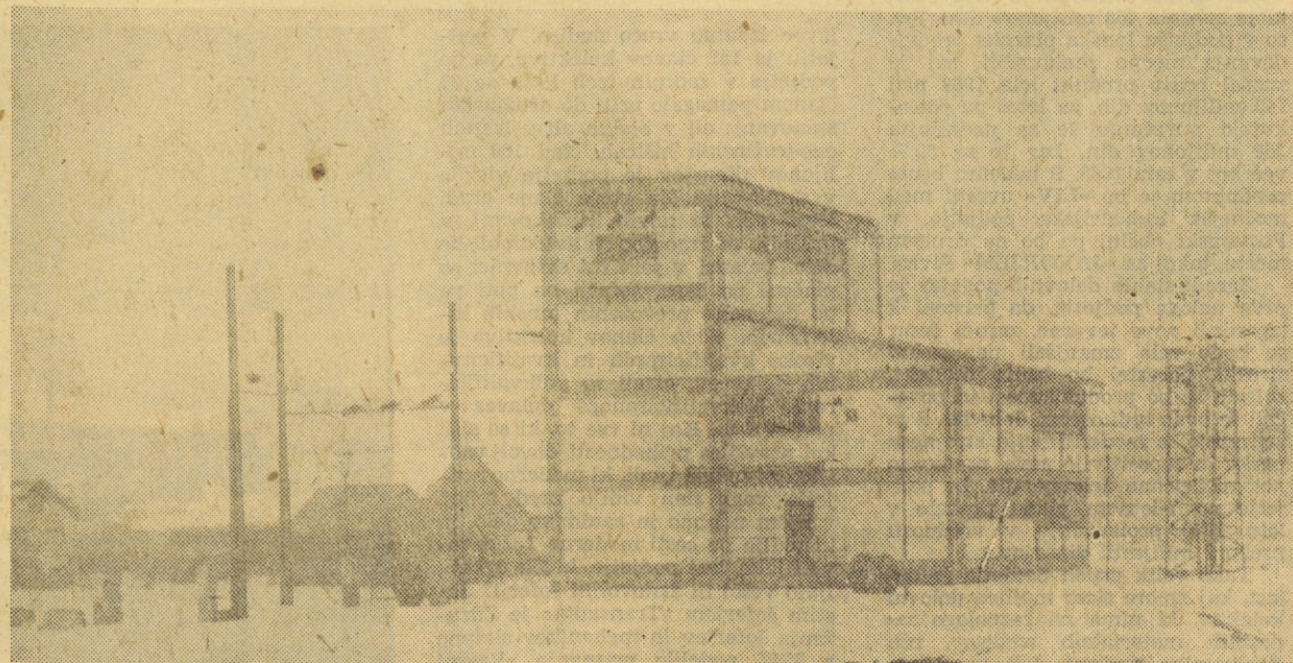
za promet in zveze in skupnosti JŽ. O njih so že razpravljali v Zvezni skupščini, sindikalnih gospodarskih zbormicah in državnih organih.

Koristne posledice navedenih tez je potrebno obravnavati s stališča odnosov transportne dejavnosti nasproti našemu celotnemu gospodarstvu, odnosov med transportnimi panogami, predvsem pa odnosov znotraj JŽ in železniškimi transportnimi podjetji.

Sedanji sistem železniških tarif je omogočal nerealno prikazovanje rentabilnosti nekaterih industrijskih panog. Studije iz področja prometa dokazujejo, da znaša delež vseh transportnih stroškov v celotnih stroških nekaterih proizvodov celo nad 60 % udeležbe. Zmanjšanje transportnih stroškov tako znotraj proiz-

vodnega procesa, kakor v procesu menjave blaga je v interesu celotne družbe in vseh gospodarskih organizacij.

Posledica tega tarifnega sistema je neresen problem delitve dohodka med ZTP. Transportni dohodki ZTP se po sedaj veljavnem načinu izračunavajo iz mase skupnih transportnih dohodkov na mreži JŽ z uporabo določenih normativov. Pri tem načinu so posamezna podjetja udeležena na komercialnem uspehu ali neuspehu drugih podjetij ne glede na to, če so dejansko sodelovala pri vseh prevozi ali ne, ker se dohodki oblikujejo na podlagi togega sistema enotnih tarif, ki ni vsklajen s pogoji poslovanja posameznega ZTP, delijo se pa po načelu priznavanja teh pogojev po ZTP.

ZTP Postojna — nova elektro napajalna postaja na Viču v Ljubljani

MESTO »LIV« V NAŠEM GO- SPODARSTVU

INDUSTRIJSKO PODJETJE »LIV«
POSTOJNA je eno največjih podjetij kovinske stroke na Primorskem. Po svojih kvalitetnih izdelkih je znano ne samo širom domovine, ampak tudi preko meja v državah Bližnjega vzhoda, v prijateljskih afriških deželah in celo v zahodni Evropi, kjer so pri naročilih zelo zahtevni glede kvalitete, količine in cene izdelkov.

V času obstoja podjetja so osvojili vrsto zelo iskanih in zahtevnih artiklov. Tako izdelujejo razne ventile za vodo, paro in olje, razpršilce za umetno namakanje polj, pogone za šivalne stroje in primože vseh različnih dimenzij. Poleg tega pa se je podjetje ukvarjalo z raznimi uslugami.

V začetku je podjetje obstajalo iz livarne, strojne obdelovalnice in modelarne, leta 1962 pa se mu je pripojilo novoustanovljeno podjetje »Veluroplastik« Hruševju, s tem se je njegov asortiman razširil tudi na gradbeno okovje iz plastične mase.

V letu 1963 je podjetje z lastnimi sredstvi ustanovilo nov obrat za proizvodnjo učil, za katere obstaja veliko zanimanje pri nas in v tujini.

Zaradi težav, ki so nastopile vsled obširnosti asortimana, je podjetje pristopilo k specializaciji in planiralo za leto 1964 proizvodnjo naslednjih zelo iskanih proizvodov: gradbeno okovje, fizikalna učila, lahke transportne naprave in primože. Ker zahtevajo ti artikli veliko serijsko proizvodnjo, se je podjetje odpovedalo uslužnostnim naročilom, katera bo sprejemalo v nadalje le za livarsko in modelarsko stroko.

Leto 1963 je pomenilo prvi korak podjetja tudi v izvoz. Tega leta je podjetje »LIV« sklenilo prvo pogodbo za izvoz transportnih vozičkov, s katerimi bodo opremlili dve novi tekstilni tovarni v Alžiru. Poleg tega je vzpostavilo stike z inozemskimi kupci za izvoz učil in jim je že poslalo vzorce. Ker so bili ti izdelki na zunanjem tržišču ugodno ocenjeni, predvideva podjetje, da se bo v izvoz vključilo kot stalen izvoznik.

Največje zanimanje na inozemskem trgu je za učila, ki po kvaliteti in ceni uspešno konkurirajo tujim izdelkom.

Leto 1964 bo podjetje izkoristilo tudi za navezovanje stikov glede plasiranja ostalih osnovnih proizvodov. Da je podjetje res priznano doma in v tujini, nam dokazuje to, da bo v letu 1964 izvažalo predvsem v zahodne evropske države, kjer je konkurenca najmočnejša.

Sedanje veliko industrijsko podjetje, ki zaposluje preko 250 delavcev in ima uvedeno industrijsko organizirano proizvodnjo, ki temelji na množičnosti, je nastalo iz majhne obrtne delavnice. Ustanovljeno je bilo leta 1954. Na Postojnskem in na Primorskem pred vojno ni bilo večje kovinske industrije. Ta se je razvila iz obrtnih delavnic šele po osvoboditvi. **INDUSTRIJSKO PODJETJE »LIV«** je postavilo osnovo kovinski industriji. Po začetnih težavah, ki jih ima sleherno mlado podjetje, se je »LIV« v razmeroma kratkem času in s skoraj lastnimi sredstvi razvil v eno najmočnejših podjetij kovinske stroke na Primorskem.

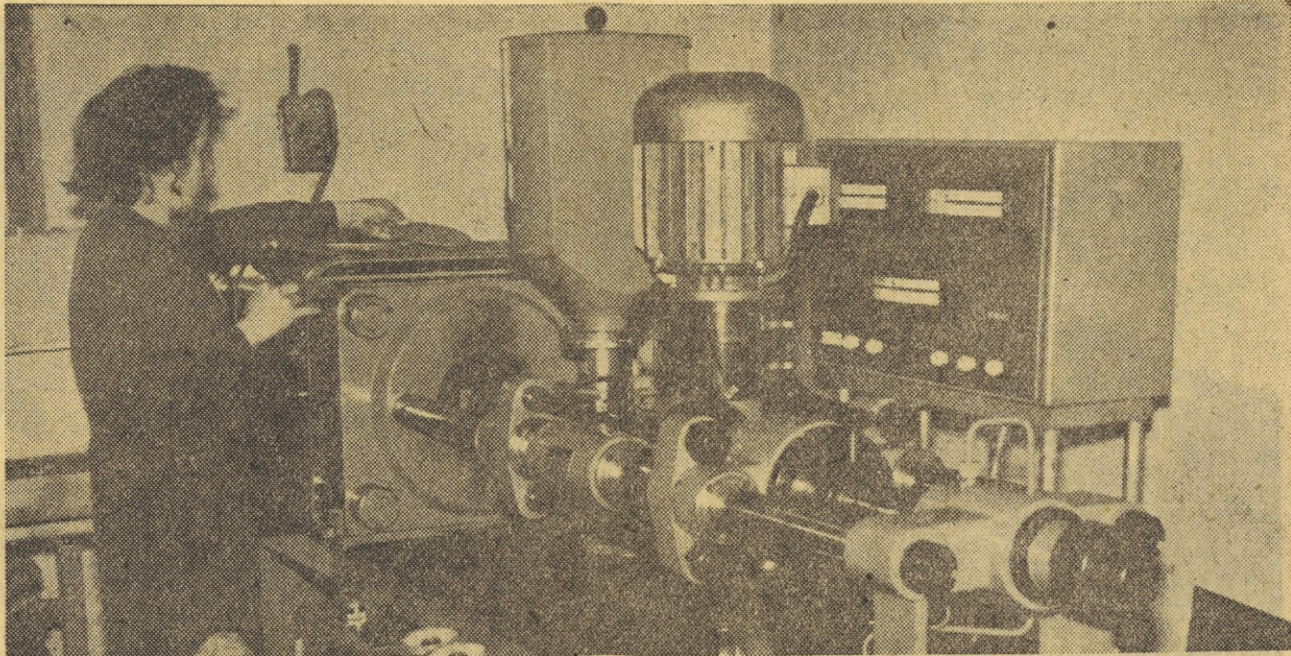
Stari delavci-ustanovitelji vedo povedati, kako je bilo tiste dni na začetku: podjetje je bilo brez potrebnih sredstev, brez ustreznih prostorov in brez potrebnega strokovnega kadra. Delavci »LIV-a« so bili prej kmečki ljudje. Z delom ob strojih in z učenjem v večernih tečajih so postali polkvalificirani in celo kvalificirani delavci-mojstri v svoji stroki.

Podjetje ima svoje obrate na petih mestih, ki so neprimerni za proizvodnjo. Strojni park je zelo raznolik. Podjetje ima poleg zastarelih strojev tudi najmodernejše avtomatske stroje, predvsem za predelavo plastičnih mas. Kljub neugodnim pogojem pa delovni kolektiv s prizadevnostjo in iznajdljivostjo dosegla tako kvaliteto in ceno, da je na domačem in tujem trgu konkurenčna, pa tudi nivo osebnih dohodkov je na zavidljivi višini.

Od bruto proizvodnje leta 1962, ki je znašala 450 milijonov dinarjev, so v podjetju lanska planska predvidevanja močno prekoračili, saj je znašal bruto produkt leta 1963 nad 740 milijonov din, za letos pa pričakujejo povečanje še za nadaljnjih 360 milijonov din, kar je za 50 % več kot v letu 1963. S takšnim bruto produktom se bo »LIV« uvrstil med močnejša industrijska podjetja, v Postojnski občini pa bo na drugem mestu, takoj za »JAVORJEM« Pivka.

Zaradi slabih delovnih pogojev je prva naloga podjetja, da pristopi k izgradnji nove tovarne, zaradi česar se bodo zelo zmanjšali nepotrebni stroški, porastel bo bruto produkt, zvišala se bo produktivnost in povečali se bodo tudi osebni dohodki. S to izgradnjo, z modernizacijo strojnega parka in zaposlitvijo nove, predvsem nekvificirane delovne sile, bo podjetje po 7-letnem planu doseglo v letu 1970 proizvodnjo v vrednosti preko 2 milijardi dinarjev.

Tako velik uspeh podjetja je dokaz, kaj zmore sicer majhen delovni kolektiv, ki nima na razpolago zadostnih materialnih sredstev, niti strokovnih izkušenj, želi pa z neumornim delom doseči cilj, ki si ga je postavil.

LIV Postojna — obrat »Veluroplastik« v Hruševju — delo na brizgalnem stroju za plastične mase

TRANSAUTO POSTOJNA KJER STA SI DELO IN STANDARD SEGLA V ROKE

Vsak drugi učenec osemletke v Postojni hoče biti avtomehanik in šofer. Podjetje Transauto Postojna ima zdaj v uku 30 vajencev, prošnja pa je še enkrat toliko. Takšno je stanje zadnji dve leti. Prej, kajti podjetje z isto dejavnostjo obstaja že od leta 1947, pa so morali agitatorji hoditi po vaseh in vabiti kmečko mladino zase, kot so nabirali pred davnimi časi vojake za v vojsko. Zakaj naenkrat taka razlika?

Obiskal sem podjetje in takoj razumel, v katerem grmu tiči zajec. Podjetje za transport in servisna popravila ali kratko »Transauto« Postojna je eno najmodernejših podjetij svoje stroke na Primorskem in lahko trdim, celo v Sloveniji. Poslopje je bilo zgrajeno pred letom dni in pol in oprema v njem za servisna popravila je najmodernejša in kompletna. Vse delavnice so prostore, zračne, ogrevane s centralno kurjavo. Kanalizacija je urejena tako, da so tla vedno suha in snažna. Jame in stene so obložene z belimi porcelanastimi ploščicami. Orodje in potrebne stroje prevažajo na delovna mesta na posebnih vozičkih. Dvigala so na hidravliko. Torej v podjetju ni nobenega trpljenja pri delu in nobenih nepotrebnih potov. Po delu se vsak delavec lahko umije in celo skoplje pod prhami z vročo vodo. Vsako dopoldne dobi vsak de-

LIV Postojna — delo pri moderni stružnici

prekrškov na cesti, ki imajo lepo oskrbovane vozove pa tudi pravilen odnos do strank in tovarov.

Podjetje je kot samostojna gospodarska organizacija solidno. Glavni dohodek mu prinaša 37 tovornjakov s prikolicami. To so sami težki vozovi znamke OM, TAM in FIAT. Z njimi prevažajo najrazličnejše tovore iz koprške luke, pa z Reke in iz vse Slovenije. Veliko uslug delajo za cestna podjetja, ker razpolaga podjetje s precejšnjim številom »vozil prekučnikov«. Kot članom združenja »Vektor« v Ljubljani pa jim

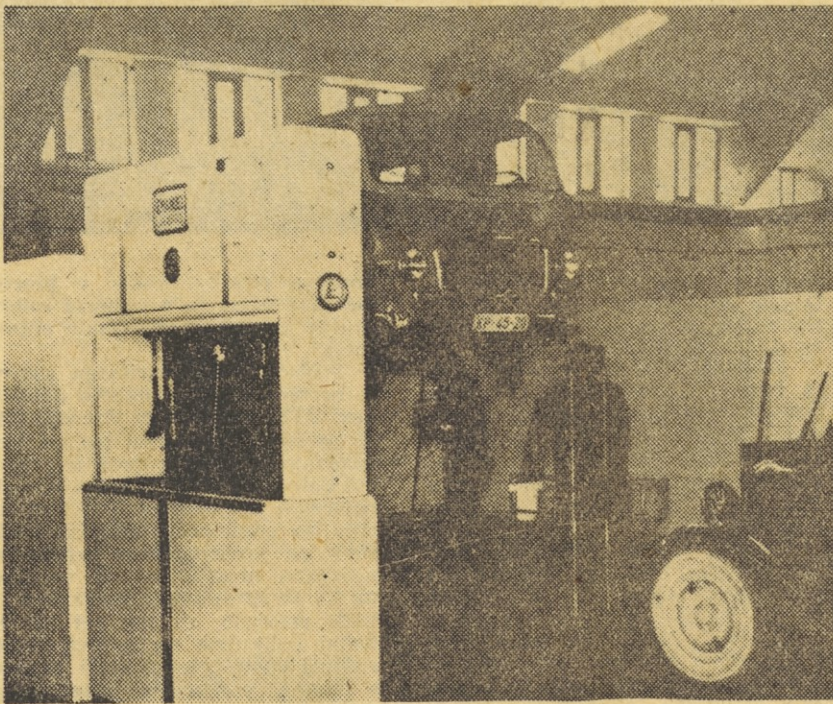
po vsej državi agencije pomagajo pri distribuciji tovorov. Sicer so vozila v večini že iztrošena. Tehnična sposobnost celotnega voznega parka je 75 %, toda njegovo izkoriščanje je kljub temu zanesljivo in maksimalno. 550 ton teh vozil je stalno na vožnji, od 650 obstoječih. Znatna gospodarska prednost je tipizacija vozil, in sicer na omenjene tri znamke. Lani so vsi tovornjaki prevozili 2.742.000 km in na njih 230.000 ton tovarov. Tako znaša celoten dohodek na enega zaposlenega za 1963 4 milijone 400 tisoč dinarjev in se je povečal za 59 % nasproti letu 1962.

Za podjetje je po dohodku prevoz tovarov pomembnejši, toda za občane in turiste je pomembnejša servisna delavnica za popravila. Samo podatek, ki da predstavijo: skozi Postojno gre v poletnih dneh dnevno skoraj 20.000 motornih vozil. Nekaterim od njih se prav gotovo kaj pripeti, pride do manjše ali večje okvare. Kakšno turistično mesto naj bo Postojna brez avto servisne delavnice? Le-ta mora torej delovati zaradi domačega turizma in tujega. Tako so lani v servisni delavnici popravili nad 2700 manjših in večjih okvar na tujih vozilih. Pri številu niso všteta popravila na avtomobilih in prikolicah lastnega podjetja in popravila, ki jih izvršita dve terenski delavnici na cestah po naročilu. Mehaniki so se privadili že vsem znamkam avtomobilov tako, da jih ne spravi v zadrego nobena, še tako redka ne. Avtomobili vseh znamk so že bili v popravilu v servisni delavnici »Transauta« Postojna. Morda je zanimiv še ta podatek, da so lani naredili 70 % uslug tujim turistom in le 30 % domačim. Težave imajo le glede nadomestnih delov, ki jih nimajo zadosti na zalogi, pa tudi ne za vse znamke, in ker

in Pivki), tretje pa v Ilirski Bistrici. V tem obratu je 110 zaposlenih, toda njihovo število ne zrcali pravilne slike njihovega dela, še bolj pa pomena njihovega dela. Vzdržujejo namreč javne ceste I. reda (na območju Postojne jih je 78 kilometrov), II. reda (4 km) in III. reda (148 km). Prav postojnski obrat ima pri tem najdelikatnejšo vlogo, saj mora skrbeti za naše najprometnejše ceste oziroma njihove odseke: Ljubljana—Reka, Ljubljana—Koper, Ljubljana—Trst, Ljubljana—Nova Gorica. Obrat je dobro opremljen z mehanizacijo in se je tudi v letošnji zimi izkazal s svojim delom, za kar je bil deležen pohvale prometnih organov.

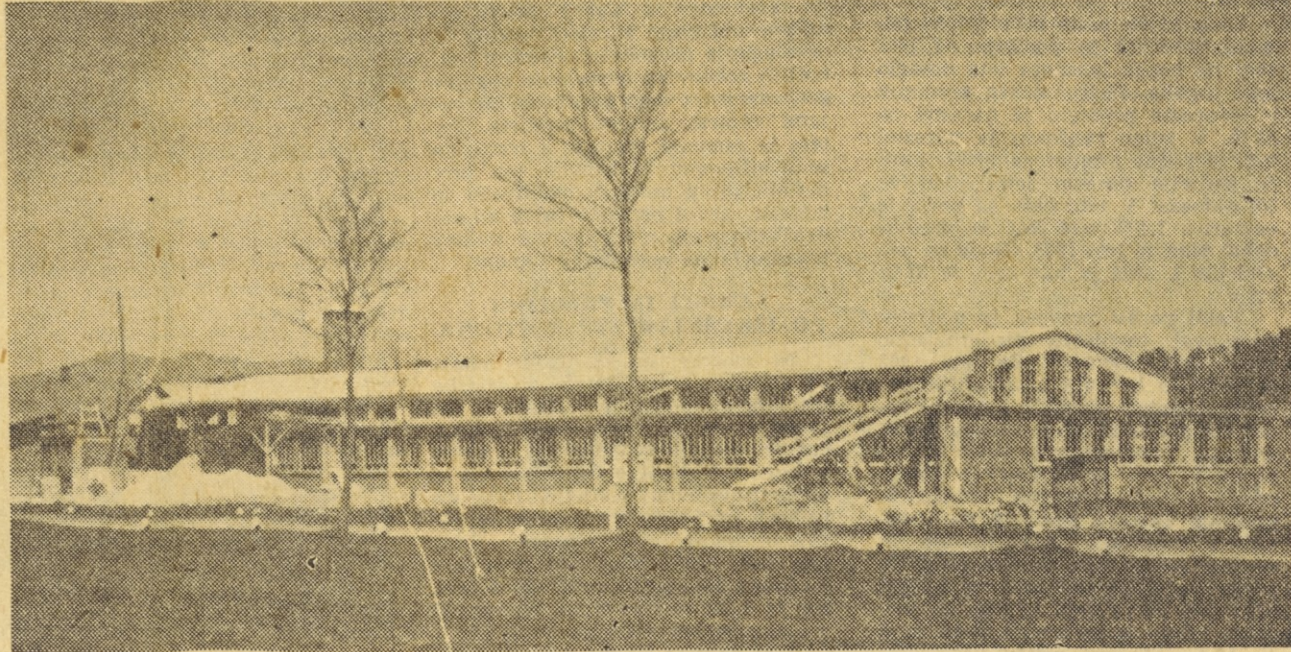
V postojnski občini je tudi **KAMNOLOM RAZDRTO** cestnega podjetja Koper. Trenutno je še v sklopu stranskih obratov tega podjetja, v teku pa je formiranje obrata za gradnje v Koprju, kamor bo vključen tudi ta kamnolom. V njem dela 40 do 50 delavcev v dveh izmenah, zaradi potrebe po kamnu pa poleti delajo v treh izmenah; tedaj se kolektiv poveča za 12 ljudi. Sicer je to apnenčev kamnolom, toda po atestu zavoda za raziskavo materiala, je apnenec, se pravi surovina, ki jo kopljejo v tem kamnolomu, najboljša v naši republiki za uporabo pri vzdrževanju cest, za asfaltno maso, za beton in za obdelavo betona. S tem kamnom se ne zalaga samo cestno podjetje Koper, temveč so z njim lani zalagali vzdrževalce vseh republiških in zveznih cest v Sloveniji. Spričo takšnega povpraševanja po tem kamnu, je umestna odločitev podjetja, da čim ko bo mogoče zamenja že dotrajane stroje v tem obratu.

Podjetje bo v Razdrtem formiralo tudi svojo asfaltno bazo.

Transauto Postojna — najmodernejša pralnica in delavnica za servisna popravila avtomobilov

lavec izdatno vročo malico. V podjetju je 151 članov kolektiva, pa je podjetje v zadnjih treh letih že 37 članom pomagalo priti do družinskih stanovanj: ali v blokih ali v lastnih enodružinskih hišicah. Nad 100 milijonov dinarjev je podjetje vložilo v stanovanja. Za svoje člane gradi letos blok za novih 9 stanovanj, v pritličju pa trgovino za avtomobilske dele. Delavci v servisni delavnici so plačani po času, šoferji na poti pa po dejansko prevoženih tonskih kilometrih. 90 % članov kolektiva je visoko kvalificiranih in kvalificiranih delavcev, ostali so polkvalificirani. Nekvalificiranega delavca v podjetju ni. Kaj ni vse to, ki se sliši kot pravljica prihodnosti, dovolj vabljivo za mlade ljudi, ki moderno podjetje vsak dan vidijo pred seboj, v njem udobno in zanimivo delo, in ki vidijo na cesti moderne, težke tovornjake, last podjetja, ki jih upravljajo večji in zadovoljni šoferji? Šestim šoferjem »Transauta« je Združenje šoferjev in mehanikov skupno s TNZ podelilo priznanja »Vzorni voznik«, ki ga prejmejo res samo dobri šoferji, ki dolga leta nimajo

Transauto Postojna — nova servisna avtomehanična delavnica v Postojni (gradilo SGP Gradnje Postojna)

PERUTNINARSTVO »KRAS«
RAZVIJA KOOPERACIJO
ZA PROIZVODNJO MESA

ŽE LETOS 16 MILIJONOV JAJC

Po svoji dejavnosti in po doseženem bruto produktu spada Perutninarstvo »KRAS« Pivka med večja podjetja v občini in med večja te vrste v državi, ki pa je hkrati specializirano za vzgojo reprodukcijskega materiala za perutninarstvo. Lani je znašal bruto produkt podjetja okrog ene milijarde dinarjev, letos pa so planirali že milijardo in pol. Perutninarstvo »KRAS« Pivka je bilo ustanovljeno leta 1959. Z majhnimi adaptacijami so takrat namreč v Neverkah preuredili prazne objekte, ki so bili kot nalašč pripravljeni za vzrejo perutnine. Ustrezni so bili tudi drugi potrebni pogoji kot so klima, lokacija itd. Začetna zmogljivost farme je bila 15.000 nesnic. Z dograditvijo novih objektov se je v letu 1961 zmogljivost povečala že na 100.000 nesnic. Leta 1960 je dobila farma nalogo selekcijskega centra za reprodukcijski material za druge farme. Te naloge podjetje opravlja, saj oskrbuje z valilnimi jajci in enodnevnimi piščanci velik del perutninarskih farm v državi. Poleg tega valilna jajca izvaža celo v Italijo. Izvoz valilnih jajc za broilersko proizvodnjo je temvečjega pomena zato, ker je prvi in edini te vrste in to za zelo zahtevno tržišče in se je uveljavil samo z dobro kakovostjo. V zadnjem času je podjetje zadostilo naročilo za plemenski material celo že za Bolgarijo, ki je naročilo ponovila.

Lani je podjetje končalo prvo fazo izgradnje farme za vzrejo perutnine in vskladilo svojo proizvodnjo s tem, da ima lastno tovarno močnih krmil s kapaciteto 16.000 t v osmih urah in, ki ustreza tudi perspektivi povečanja podjetja. Zgrajena je tudi že valilnica s kapaciteto okrog 6 milijonov enodnevnih piščancev in klavnica za potrebe lastnega podjetja. Od matične farme 6 km vstran je podjetje lani zgradilo tudi nov obrat v Ravnah z zmogljivostjo 800 tisoč broilerjev ali 50 tisoč nesnic letno.

Rezultat navedenih novogradenj in hitra vključitev novih objektov v proizvodnjo je veliko povečanje števila nesnic in s tem proizvodnjo valilnih jajc, katerih računajo, da bodo v letu 1964 proizvedli skupno nad 16 milijonov. To število bo nedvomno močno vplivalo v lastnem podjetju, pa v kooperaciji in v ostalih perutninskih farmah v državi na proizvodnjo broilerjev in perutninskega mesa.

Na podlagi doseženih uspehov in realnih možnosti je podjetje izdelalo 7-letni plan razvoja, v katerem predvideva, da bo povečalo jate nesnic za broilerska jajca na 200 tisoč kosov, kar je 28 milijonov jajc letno. Od te količine bo okrog 18 milijonov jajc valilnih.

Ker je povpraševanje po perutninskem mesu pri nas vedno večje, je podjetje za tržišče pričelo že lani rediti broilerje v kooperaciji s KZ Šempeter pri Gorici in KZ Postojna, v njihovih lastnih zadrugah in prostorih, preko zadrug pa že tudi na domovih privatnih rejcev. Na podoben način podjetje kooperacijo vzreje broilerjev že razširja in sicer: na osnovi kapacitet lastne proizvodnje valilnih jajc, enodnevnih piščancev, proizvodnje močnih krmil preko KZ uvaja na področju okraja s privatnimi rejci s proizvodnjo broilerjev. Ta kooperacija rešuje hkrati več problemov: v zelo kratkem času bo skoraj brez večjih investicij tržišče dobilo znatne količine kakovostnega mesa. Samo letos npr. bodo v kooperaciji zredili nad 500 t perutninskega mesa. Kooperacijska vzreja piščancev pa na vseh tudi rešuje problem zaposlitve kmečkih ljudi in dviga njihov življenjski standard. Vzreja piščancev namreč ne terja posebno težkega dela, koristno so uporabljena obstoječa kmečka gospodarska poslopja in prinaša znaten vir dohodkov.

NA POTI V MODERNO IN VELIKO KMETIJSKO PROIZVODNJO

V postojnski občini je kmetijstvo zelo pomembna gospodarska panoga, za katerega razvoj je še posebno bilo pomembno minulo leto 1963. Po večletnih organizacijskih spremembah so namreč lani na področju občine ustanovili le eno kmetijsko organizacijo, in sicer Kmetijsko zadrugo Postojna. Le-ta je nastala iz prejšnjih 14 kmetijskih organizacij. Leta 1962 so ji pripojili »Živinorejsko-poljedelski kombinat Postojna«, ob koncu leta pa še KZ Pivka in tovarno mesnih izdelkov Postojna. Tako ima sedanja KZ Postojna dva samostojna obrata in 7 ekonomskih enot ter zaposluje nad 420 delavcev.

Da bi si zadruga zagotovila osnovo za razvoj glavne dejavnosti — živinoreje in poljedelstva — je lani

Perutninarstvo Kras — Neverke — 7 dni stari piščanci

Perutninarstvo Kras — Neverke pri Pivki — kokoši nesnice v modernem kokošnjaku

arondirala in odkupila nad 1000 ha obdelovalne zemlje. Tako ima zadruga nad 3500 ha zemljišč, ima pa namen še to leto pridobiti nadaljnjih 254 ha obdelovalnih površin. Lani je zadruga dosegla okoli 2,5 milijarde bruto produkta, kar sicer ne pomeni znatnejšega povečanja v primerjavi s prejšnjim letom, vendar je pomembno to, da je lani zadruga prvič dosegla tolikšen čisti dohodek, da je nekaj sredstev ostalo tudi za sklade. Velik delež ima zadruga tudi v izvozu, saj je lani iz lastnih pitališč izvozila živine za nad 300 milijonov deviznih dinarjev.

Na vseh svojih obratih ima zadruga skupno nad 2100 glav živine. S selekcijo so zagotovili boljšo kakovost živali, kar najbolj dokazuje povečanje molznosti na kravo. Le-ta je porasla od leta 1961, ko je znašala 2150 litrov, na 2480 litrov v letu 1962 in na 3000 litrov na kravo v letu 1963. Tako se je kljub zmanjšanju števila krav za okrog 15 % količina mleka v absolutni vsoti povečala za 10 %. Zadruga je v sedanjem obsegu tako organizirana, da večino svoje proizvodnje preko svojih predelovalnih obratov neposredno proda potrošnikom.

Lani je zadruga z lastnimi sredstvi uredila predvsem hleve, ki so bili prej po tipskih projektih odprti in nedograjeni. Prvenstveno si je zadruga zadala nalogo, da uredi živinorejski obrat Hrašče, okoli katerega že ima zaokrožena zemljišča. Po programu so zgradili več senikov, tehtnic, molzišč, skladišč in remiz. Za leto 1964 pa je predvidela skupno 382 milijonov dinarjev investicij, in sicer predvsem za zgraditev klavnice, za agromelioracije na novo pridobljenih površinah, pa tudi skrb za življenjski standard posveča zadruga vso pozornost. Na nekaterih obratih so ustanovljene stalne delavske menze, ponekod pa so mepeze le v času sezone. V bližini novih hlevov so za delavce zgradili tudi garderobe in kopalnice. Letos bo zadruga zgradila za svoje delavce in uslužbence 20 stanovanj.

Poleg najrazličnejših strokovnih in specializiranih tečajev, ki jih organizira zadruga za svoje delavce, ki si na ta način pridobijo kvalifikacijo, dopolnjuje zadruga svojo strokovno kadrovske sestavo tudi s štipendiranjem na raznih srednjih, višjih in visokih šolah. Pa tudi skrbi za življenjski standard posveča zadruga vso pozornost. Na nekaterih obratih so ustanovljene stalne delavske menze, ponekod pa so mepeze le v času sezone. V bližini novih hlevov so za delavce zgradili tudi garderobe in kopalnice. Letos bo zadruga zgradila za svoje delavce in uslužbence 20 stanovanj.

PEKARNA POSTOJNA VSAK DAN ODLIČEN KRUH

Verjemite ali ne, v Postojni pečejo in jedo tako dober kruh, kakor malo kje drugod. Mariborčani in Ljubljanci, ki večkrat potujejo skozi Postojno, ga redno kupujejo za dom in ga kažejo sosedom in prijateljem kot znamenito redkost. Specialitete po-

stojnskih pekov so beli rogljiči in tako imenovane »pince«. Kruh pečejo sami stari pekarski »asi« v posebnih starih pečeh in iz dobre moke, ki jim jo dobavljajo matično podjetje »Mlinotest« iz Ajdovščine. PEKARNA POSTOJNA ima dve pekarni v Postojni, eno v Prestranku, eno v Hruševju in eno v Pivki. S kruhom zalagajo celotno trgovsko mrežo na območju postojnske občine. Toda vse te pekarnice, ki so silno zastarele, ne dajejo kruha za velike potrebe, zato

Postojna — novi stanovanjski predel

Da bo seznam vseh podjetij, zavodov in ustanov, ki so izrednega pomena tako za življenjski standard občanov postojnske občine kot za razvoj gospodarstva v občini popoln, je treba navesti še podjetja:

TRGOVSKO PODJETJE »NANOS« POSTOJNA

TRGOVSKO PODJETJE »TOBAK« POSTOJNA, ki je sicer podružnica velikega groista iz Ljubljane, toda tako samostojno v svojem gospodarstvu, da moramo njegove uspehe na po-

stojnskem področju pripisovati samo delovnemu kolektivu v Postojni

POŠTA POSTOJNA in njen delovni kolektiv, brez katerega si v sodobnem svetu ne moremo predstavljati urejenega poslovanja

OBRTNO PODJETJE »KLJUČAVNICA« POSTOJNA, ki vrši kvalitetne usluge in dragocene drobne storitve

OKRAJNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE POSTOJNA

BOLNIŠNICA ZA ŽENSKÉ BOLEZNI IN PORODNIŠTVO

imajo v načrtu novo gradnjo večje industrijske peči. Kakšna bo kakovost kruha takrat, je težko reči, toda eno je gotovo; v novi polavtomatski peči bodo spekli dovolj kruha, da bodo krili vse potrebe. V starih pečeh, morda le v nekaj od njih, pa bodo še nadalje pekli postojnske specialitete.

URARNA POSTOJNA

TOČNI KOT URA

Kakšno turistično mesto bi Postojna bila, če bi se tujci na poti ura pokvarila, pa jo v mestu ne more popraviti? Da so najrazličnejši servisi in uslužnostna podjetja tesni spremljevalci turizma in njegovi najboljši pomočniki, to so vedeli občinski močje v Postojni že zdavnaj, zato so v svojem mestu organizirali in podprli celo kopico obrti, servisov in podjetij z uslužnostno dejavnostjo. URARNA POSTOJNA je ena takih obrti, ki že od leta 1946 ni spremenila na vratih napisne table in je v vseh letih najrazličnejših reorganizacij in integracij delala svoje točno in brezskrbno kot ura.

To je tudi edino podjetje, ki ima na Primorskem in celo za Reko servis za ure znamke Darwil, katerih je sama samo lani prodala novih za 7 milijonov dinarjev. Servis ima tudi za vse ure ruske znamke. Samo štirje urarji delajo v delavnici, toda večji so svojega posla, imajo na razpolago moderne stroje in aparate, pa dovolj nadomestnih delov za vse vrste in zato na popravilo nihče dlje ne čaka kot 14 dni. Železničarjem, šoferjem, turistom popravijo največje okvare takoj. Urarna prejema popravila iz vseh koncev države.

ZAVAROVALSTVO NA PRIMORSKEM

Še pred koncem druge svetovne vojne je bil ustanovljen poseben zavod, ki naj bi urejeval imovinska zavarovanja na vsem ozemlju nove Jugoslavije. Imenoval se je Državni zavarovalni zavod ali na kratko DOZ.

DOZ je začel na Primorskem z delom avgusta leta 1946. Takrat je bila ustanovljena podružnica v Ajdovščini za celotno Slovensko Primorje. Ker se je dejavnost DOZ zelo hitro širila in je bilo težko delati le iz enega centra, sta bili v letu 1948 ustanovljeni še dve podružnici, in to v Postojni in Piranu.

DOZ je bil vsedržavni zavod. Leta 1961 je izšel nov zakon o organizaciji zavarovalstva v naši državi. Prišlo je do decentralizacije in s tem je bila dana možnost ustanavljanja zavarovalnic tam, koder je bilo to potrebno. Sam DOZ je bil s koncem 1961. leta likvidiran in nove zavarovalnice so prevzele vse njegovo delo.

Na Primorskem so bile ustanovljene tri medobčinske zavarovalnice. Med temi je tudi zavarovalnica Postojna, ki posluje na območju občinskih skupščin Sežana, Ilirska Bistrica, Postojna in na območju občinske skupščine Cerkljanskega jezika, ki sega že na Notranjsko.

Osrednji slovenski časnik »DELO«

prinaša najvažnejše vesti iz vseh krajev sveta in iz domovine v sliki in besedi. Besedila spremljajo slike in ilustracije. Med drugo vsebino še: Vprašanja in odgovori (pravni nasveti), pisma bralcev (tribuna najširšega mišljenja), tedenski spored radia in televizije, vsako sredo priljubljena mladinska stran »NAJDI-HOJCA«, privlačni podlistki, slikanica itd.

Zabavni tednik »TT« tedenska tribuna

Enkrat tedensko izhaja TT in težko ga pričakujejo sto tisoči rednih bralcev, oz. naročnikov. Poleg aktualnih dogodkov od vsepovsod prinaša najzanimivejše reportaže, potopise, poročila o pomembnih kulturnih dogodkih, romane v nadaljevanjih, stripe, posebnosti iz vsega sveta, modne novosti, celo stran križank, šal in še mnogo kratkočasnega branja.

»TOVARIŠ« ilustrirana revija

izhaja enkrat na teden in v sliki in v besedi seznanja bralce z vsem v svojih rubrikah: v ZARISCU, DOMAČI OBZORNIK, prinaša dobre slikovne reportaže, roman v nadaljevanjih, napete novele, stripe — za ure oddiha pa ugankarsko prilogo KAJ VEŠ KAJ ZNAS. Moda. Film. Svet v mozaiku.

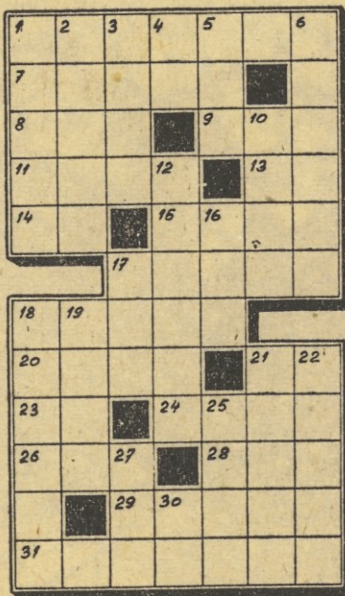
»NAŠI RAZGLEDI« štirinajstdnevnik

Je list slovenskega intelektualca. Bralci posredujejo svojo problematiko iz našega političnega, kulturnega in gospodarskega dogajanja. List še dopolnjujejo reprodukcije sodobnih likovnih stvaritev. Tekoča bibliografija. Novosti iz NUK.

Križanka

Vodoravno: 1. srednjeveška drama, 7. vzor, stopnja populnosti, 8. jugosl. otok, 9. poljska cvetlica, 11. peruanski grm, ki vsebuje alkaloid, 13. kratica za starejši, 14. znak za kemično prvin, 15. geslo, 17. orientalski asket in čarovnik, 18. grški otok, 20. vlakna, nitke, 21. kazalni zaimek, 23. italijanski spolnik, 24. zdravilna poljska rastlina, 26. obžalovanje, 28. daljša časovna enota, 29. ponikalnik, 31. vrsta cigar (množ.).

Navpično: 1. droben posek iz tekoče vode, 2. posebnost govora, 3. medmet, 4. enaka samoglasnika, 5. kratica holandske letalske družbe, 6. služabnik starorimskih oblastnikov, 10. provinca v severozahodni Italiji, znana po vinogradništvu, 12. kdor se nepoklicno s čim ukvarja, 16. ruska reka, desni pritok Volge, 17. muslimansko pokrihalo, 18. ena najbolj priljubljenih športnih iger v Angliji, 19. posrednik, 21. igra s kartami, 22. veliko finsko jezero, 25.

obed po jedilniku, 27. znano belgijsko letovišče, 30. velika ruska reka.

REŠITEV PREJSNJE KRIZANKE

Vodoravno: 1. gutural, 8. ironija, 9. Bača, b, 10. oda, 11. Ero, 13. ni, 14. Amur, 15. flota, 16. kolona, 18. stoja, k, 20. ikra, 21. ko, 22. la, 23. kor, 24. Italija, 27. ti-sočak.

Izid velikega nagradnega žrebanja

Prešernove družbe

(ŽREBANJE JE BILO DNE 30. JANUARJA 1964)

Dobitke prejmejo:

- televizor srečka številka 15.551
- moped srečka številka 38.641
- 10 tranzistorjev:
30.623 01.745 37.162 12.060 09.887 11.455
13.040 26.303 26.786 00.405
- 5 radijskih sprejemnikov: 00.705
33.654 13.878 22.012 29.890 00.663
- 15 fotoaparotov:
32.882 08.610 25.275 30.286 28.142 04.428
16.490 18.983 28.692 35.307 34.842 13.044
17.002 13.211 24.924
- 10 zapestnih ur:
14.781 04.223 10.116 01.461 32.265 00.620
07.019 20.871 14.454 23.536
- 1 moško kolo:
22.847
- 1 žensko kolo:
05.647

Lastniki izžrebanih srečk naj prevzamejo nagrade v upravi Prešernove družbe, Ljubljana, Gradišče številka 12 (dvorišče) najkasneje do 1. marca letos, ko bo srečkam potekla veljavnost.

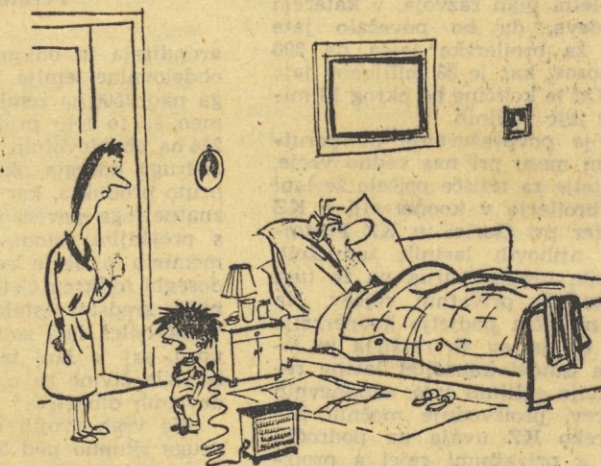
PREŠERNOVA DRUŽBA

— Zelo mi je žal, da vas nadlegujem, toda ob enajstih zapiramo!

— Nehajte že enkrat s tem razgrajanjem in nam pustite, da bomo lahko v miru spali!

— Kakšna potrata, imeti vključeno peč, ko ima očka že tako visoko vročino!

Naročim tednik »KMEČKI GLAS«

Posiljati začnete dne

na naslov

kraj

pošta

Naročnino 1000 din pošljem do

(podpis)

Časopisno podjetje

Kmečki glas

Ljubljana,
Miklošičeva 4/1
p. p. 47/L

Prodajni servis

Predsezonska prodaja moške in ženske konfekcije s popustom 30 do 50 %

LJUBLJANA — MARIBOR

Spored RTV Ljubljana za teden od 6. do 12. februarja 1964

ČETRTEK

6. februarja
5.00 Dobro jutro! — 6.20 Tečaj ruskega jezika — 8.05 S koncertnih in opernih odrov 8.55 Radijska sola za višjo stopnjo — 9.25 Zabavni orkestri jugoslovanskih radijskih postaj — 10.15 Pihalna godba Rudolf Urbanec — 10.30 Pet minut za novo pesnico in Pozdravi mladim risarjem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Slovenski napetosti in plesi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Ansambel Nat »King« Cole — 17.15 Turištska oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zimske olimpijske igre — 18.45 Iz naših knjižnic — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 20.15 Težki večer domačih pesmi in napetosti — 20.45 Laha glasba — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Lucijan Marija Škerjanc: Osem sklad za godalni orkester — 22.10 Popevke in plesni ritmi — 23.05 Godala v noči — 23.20 Skupni program JRT — studio Sarajevo — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

7. februarja
5.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Operetna in lahka glasba — 8.30 Narodne in priredbe Franceta Marolt — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Glasbeno popotovanje — 10.15 Trije odlomki iz Kozinove opere »Ekvinokcij« — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Veliki valčki — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Krilni glasbe — 14.05 Radijska sola za nižjo stopnjo — 14.35 Nekaj domačih za prijetno popoldne — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov glasbeno popoldne pri madžarskih skladateljih — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zimske olimpijske igre — 18.30 Pripoveduje nam — 18.45 Iz naših knjižnic — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Veliki orkestri vzhodnonemškega radia — 20.15 Tedenski zunanje politični pregled — 20.30 Iz slovenske violinske glasbene literature — 20.50 25 minut z orkestroma Harry James in Kurt Edelhagen — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih

SOBOTA

8. februarja
5.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.10 Napotki za turiste — 6.20 Nadaljevalni tečaj angleščine — 6.45 Pregled športnih prireditev za nedeljo — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska sola za nižjo stopnjo — 9.25 Mladina poje — 9.45 Solistična zabavna glasba — 10.15 Nekaj domačih z majhnimi instrumentalnimi ansambli — 10.35 Zborovske skladbe in priredbe Bele Bartoka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Ob zvočnih zabavnih glasbah — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Skladbe na pesnitve Franceta Prešerna — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zimske olimpijske igre — 18.30 Zabavna glasba — 18.45 Novo v znamenosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 »Sreča« — 20.10 So — 21.00 So — 21.10 So — 21.20 So — 21.30 So — 21.40 So — 21.50 So — 22.00 So — 22.10 So — 22.20 So — 22.30 So — 22.40 So — 22.50 So — 23.00 So — 23.10 So — 23.20 So — 23.30 So — 23.40 So — 23.50 So — 24.00 So — 24.10 So — 24.20 So — 24.30 So — 24.40 So — 24.50 So — 25.00 So — 25.10 So — 25.20 So — 25.30 So — 25.40 So — 25.50 So — 26.00 So — 26.10 So — 26.20 So — 26.30 So — 26.40 So — 26.50 So — 27.00 So — 27.10 So — 27.20 So — 27.30 So — 27.40 So — 27.50 So — 28.00 So — 28.10 So — 28.20 So — 28.30 So — 28.40 So — 28.50 So — 29.00 So — 29.10 So — 29.20 So — 29.30 So — 29.40 So — 29.50 So — 30.00 So — 30.10 So — 30.20 So — 30.30 So — 30.40 So — 30.50 So — 31.00 So — 31.10 So — 31.20 So — 31.30 So — 31.40 So — 31.50 So — 32.00 So — 32.10 So — 32.20 So — 32.30 So — 32.40 So — 32.50 So — 33.00 So — 33.10 So — 33.20 So — 33.30 So — 33.40 So — 33.50 So — 34.00 So — 34.10 So — 34.20 So — 34.30 So — 34.40 So — 34.50 So — 35.00 So — 35.10 So — 35.20 So — 35.30 So — 35.40 So — 35.50 So — 36.00 So — 36.10 So — 36.20 So — 36.30 So — 36.40 So — 36.50 So — 37.00 So — 37.10 So — 37.20 So — 37.30 So — 37.40 So — 37.50 So — 38.00 So — 38.10 So — 38.20 So — 38.30 So — 38.40 So — 38.50 So — 39.00 So — 39.10 So — 39.20 So — 39.30 So — 39.40 So — 39.50 So — 40.00 So — 40.10 So — 40.20 So — 40.30 So — 40.40 So — 40.50 So — 41.00 So — 41.10 So — 41.20 So — 41.30 So — 41.40 So — 41.50 So — 42.00 So — 42.10 So — 42.20 So — 42.30 So — 42.40 So — 42.50 So — 43.00 So — 43.10 So — 43.20 So — 43.30 So — 43.40 So — 43.50 So — 44.00 So — 44.10 So — 44.20 So — 44.30 So — 44.40 So — 44.50 So — 45.00 So — 45.10 So — 45.20 So — 45.30 So — 45.40 So — 45.50 So — 46.00 So — 46.10 So — 46.20 So — 46.30 So — 46.40 So — 46.50 So — 47.00 So — 47.10 So — 47.20 So — 47.30 So — 47.40 So — 47.50 So — 48.00 So — 48.10 So — 48.20 So — 48.30 So — 48.40 So — 48.50 So — 49.00 So — 49.10 So — 49.20 So — 49.30 So — 49.40 So — 49.50 So — 50.00 So — 50.10 So — 50.20 So — 50.30 So — 50.40 So — 50.50 So — 51.00 So — 51.10 So — 51.20 So — 51.30 So — 51.40 So — 51.50 So — 52.00 So — 52.10 So — 52.20 So — 52.30 So — 52.40 So — 52.50 So — 53.00 So — 53.10 So — 53.20 So — 53.30 So — 53.40 So — 53.50 So — 54.00 So — 54.10 So — 54.20 So — 54.30 So — 54.40 So — 54.50 So — 55.00 So — 55.10 So — 55.20 So — 55.30 So — 55.40 So — 55.50 So — 56.00 So — 56.10 So — 56.20 So — 56.30 So — 56.40 So — 56.50 So — 57.00 So — 57.10 So — 57.20 So — 57.30 So — 57.40 So — 57.50 So — 58.00 So — 58.10 So — 58.20 So — 58.30 So — 58.40 So — 58.50 So — 59.00 So — 59.10 So — 59.20 So — 59.30 So — 59.40 So — 59.50 So — 60.00 So — 60.10 So — 60.20 So — 60.30 So — 60.40 So — 60.50 So — 61.00 So — 61.10 So — 61.20 So — 61.30 So — 61.40 So — 61.50 So — 62.00 So — 62.10 So — 62.20 So — 62.30 So — 62.40 So — 62.50 So — 63.00 So — 63.10 So — 63.20 So — 63.30 So — 63.40 So — 63.50 So — 64.00 So — 64.10 So — 64.20 So — 64.30 So — 64.40 So — 64.50 So — 65.00 So — 65.10 So — 65.20 So — 65.30 So — 65.40 So — 65.50 So — 66.00 So — 66.10 So — 66.20 So — 66.30 So — 66.40 So — 66.50 So — 67.00 So — 67.10 So — 67.20 So — 67.30 So — 67.40 So — 67.50 So — 68.00 So — 68.10 So — 68.20 So — 68.30 So — 68.40 So — 68.50 So — 69.00 So — 69.10 So — 69.20 So — 69.30 So — 69.40 So — 69.50 So — 70.00 So — 70.10 So — 70.20 So — 70.30 So — 70.40 So — 70.50 So — 71.00 So — 71.10 So — 71.20 So — 71.30 So — 71.40 So — 71.50 So — 72.00 So — 72.10 So — 72.20 So — 72.30 So — 72.40 So — 72.50 So — 73.00 So — 73.10 So — 73.20 So — 73.30 So — 73.40 So — 73.50 So — 74.00 So — 74.10 So — 74.20 So — 74.30 So — 74.40 So — 74.50 So — 75.00 So — 75.10 So — 75.20 So — 75.30 So — 75.40 So — 75.50 So — 76.00 So — 76.10 So — 76.20 So — 76.30 So — 76.40 So — 76.50 So — 77.00 So — 77.10 So — 77.20 So — 77.30 So — 77.40 So — 77.50 So — 78.00 So — 78.10 So — 78.20 So — 78.30 So — 78.40 So — 78.50 So — 79.00 So — 79.10 So — 79.20 So — 79.30 So — 79.40 So — 79.50 So — 80.00 So — 80.10 So — 80.20 So — 80.30 So — 80.40 So — 80.50 So — 81.00 So — 81.10 So — 81.20 So — 81.30 So — 81.40 So — 81.50 So — 82.00 So — 82.10 So — 82.20 So — 82.30 So — 82.40 So — 82.50 So — 83.00 So — 83.10 So — 83.20 So — 83.30 So — 83.40 So — 83.50 So — 84.00 So — 84.10 So — 84.20 So — 84.30 So — 84.40 So — 84.50 So — 85.00 So — 85.10 So — 85.20 So — 85.30 So — 85.40 So — 85.50 So — 86.00 So — 86.10 So — 86.20 So — 86.30 So — 86.40 So — 86.50 So — 87.00 So — 87.10 So — 87.20 So — 87.30 So — 87.40 So — 87.50 So — 88.00 So — 88.10 So — 88.20 So — 88.30 So — 88.40 So — 88.50 So — 89.00 So — 89.10 So — 89.20 So — 89.30 So — 89.40 So — 89.50 So — 90.00 So — 90.10 So — 90.20 So — 90.30 So — 90.40 So — 90.50 So — 91.00 So — 91.10 So — 91.20 So — 91.30 So — 91.40 So — 91.50 So — 92.00 So — 92.10 So — 92.20 So — 92.30 So — 92.40 So — 92.50 So — 93.00 So — 93.10 So — 93.20 So — 93.30 So — 93.40 So — 93.50 So — 94.00 So — 94.10 So — 94.20 So — 94.30 So — 94.40 So — 94.50 So — 95.00 So — 95.10 So — 95.20 So — 95.30 So — 95.40 So — 95.50 So — 96.00 So — 96.10 So — 96.20 So — 96.30 So — 96.40 So — 96.50 So — 97.00 So — 97.10 So — 97.20 So — 97.30 So — 97.40 So — 97.50 So — 98.00 So — 98.10 So — 98.20 So — 98.30 So — 98.40 So — 98.50 So — 99.00 So — 99.10 So — 99.20 So — 99.30 So — 99.40 So — 99.50 So — 100.00 So — 100.10 So — 100.20 So — 100.30 So — 100.40 So — 100.50 So — 101.00 So — 101.10 So — 101.20 So — 101.30 So — 101.40 So — 101.50 So — 102.00 So — 102.10 So — 102.20 So — 102.30 So — 102.40 So — 102.50 So — 103.00 So — 103.10 So — 103.20 So — 103.30 So — 103.40 So — 103.50 So — 104.00 So — 104.10 So — 104.20 So — 104.30 So — 104.40 So — 104.50 So — 105.00 So — 105.10 So — 105.20 So — 105.30 So — 105.40 So — 105.50 So — 106.00 So — 106.10 So — 106.20 So — 106.30 So — 106.40 So — 106.50 So — 107.00 So — 107.10 So — 107.20 So — 107.30 So — 107.40 So — 107.50 So — 108.00 So — 108.10 So — 108.20 So — 108.30 So — 108.40 So — 108.50 So — 109.00 So — 109.10 So — 109.20 So — 109.30 So — 109.40 So — 109.50 So — 110.00 So — 110.10 So — 110.20 So — 110.30 So — 110.40 So — 110.50 So — 111.00 So — 111.10 So — 111.20 So — 111.30 So — 111.40 So — 111.50 So — 112.00 So — 112.10 So — 112.20 So — 112.30 So — 112.40 So — 112.50 So — 113.00 So — 113.10 So — 113.20 So — 113.30 So — 113.40 So — 113.50 So — 114.00 So — 114.10 So — 114.20 So — 114.30 So — 114.40 So — 114.50 So — 115.00 So — 115.10 So — 115.20 So — 115.30 So — 115.40 So — 115.50 So — 116.00 So — 116.10 So — 116.20 So — 116.30 So — 116.40 So — 116.50 So — 117.00 So — 117.10 So — 117.20 So — 117.30 So — 117.40 So — 117.50 So — 118.00 So — 118.10 So — 118.20 So — 118.30 So — 118.40 So — 118.50 So — 119.00 So — 119.10 So — 119.20 So — 119.30 So — 119.40 So — 119.50 So — 120.00 So — 120.10 So — 120.20 So — 120.30 So — 120.40 So — 120.50 So — 121.00 So — 121.10 So — 121.20 So — 121.30 So — 121.40 So — 121.50 So — 122.00 So — 122.10 So — 122.20 So — 122.30 So — 122.40 So — 122.50 So — 123.00 So — 123.10 So — 123.20 So — 123.30 So — 123.40 So — 123.50 So — 124.00 So — 124.10 So — 124.20 So — 124.30 So — 124.40 So — 124.50 So — 125.00 So — 125.10 So — 125.20 So — 125.30 So — 125.40 So — 125.50 So — 126.00 So — 126.10 So — 126.20 So — 126.30 So — 126.40 So — 126.50 So — 127.00 So — 127.10 So — 127.20 So — 127.30 So — 127.40 So — 127.50 So — 128.00 So — 128.10 So — 128.20 So — 128.30 So — 128.40 So — 128.50 So — 129.00 So — 129.10 So — 129.20 So — 129.30 So — 129.40 So — 129.50 So — 130.00 So — 130.10 So — 130.20 So — 130.30 So — 130.40 So — 130.50 So — 131.00 So — 131.10 So — 131.20 So — 131.30 So — 131.40 So — 131.50 So — 132.00 So — 132.10 So — 132.20 So — 132.30 So — 132.40 So — 132.50 So — 133.00 So — 133.10 So — 133.20 So — 133.30 So — 133.40 So — 133.50 So — 134.00 So — 134.10 So — 134.20 So — 134.30 So — 134.40 So — 134.50 So — 135.00 So — 135.10 So — 135.20 So — 135.30 So — 135.40 So — 135.50 So — 136.00 So — 136.10 So — 136.20 So — 136.30 So — 136.40 So — 136.50 So — 137.00 So — 137.10 So — 137.20 So — 137.30 So — 137.40 So — 137.50 So — 138.00 So — 138.10 So — 138.20 So — 138.30 So — 138.40 So — 138.50 So — 139.00 So — 139.10 So — 139.20 So — 139.30 So — 139.40 So — 139.50 So — 140.00 So — 140.10 So — 140.20 So — 140.30 So — 140.40 So — 140.50 So — 141.00 So — 141.10 So — 141.20 So — 141.30 So — 141.40 So — 141.50 So — 142.00 So — 142.10 So — 142.20 So — 142.30 So — 142.40 So — 142.50 So — 143.00 So — 143.10 So — 143.20 So — 143.30 So — 143.40 So — 143.50 So — 144.00 So — 144.10 So — 144.20 So — 144.30 So — 144.40 So — 144.50 So — 145.00 So — 145.10 So — 145.20 So — 145.30 So — 145.40 So — 145.50 So — 146.00 So — 146.10 So — 146.20 So — 146.30 So — 146.40 So — 146.50 So — 147.00 So — 147.10 So — 147.20 So — 147.30 So — 147.40 So — 147.50 So — 148.00 So — 148.10 So — 148.20 So — 148.30 So — 148.40 So — 148.50 So — 149.00 So — 149.10 So — 149.20 So — 149.30 So — 149.40 So — 149.50 So — 150.00 So — 150.10 So — 150.20 So — 150.30 So — 150.40 So — 150.50 So — 151.00 So — 151.10 So — 151.20 So — 151.30 So — 151.40 So — 151.50 So — 152.00 So — 152.10 So — 152.20 So — 152.30 So — 152.40 So — 152.50 So — 153.00 So — 153.10 So — 153.20 So — 153.30 So — 153.40 So — 153.50 So — 154.00 So — 154.10 So — 154.20 So — 154.30 So — 154.40 So — 154.50 So — 155.00 So — 155.10 So — 155.20 So — 155.30 So — 155.40 So — 155.50 So — 156.00 So — 156.10 So — 156.20 So — 156.30 So — 156.40 So — 156.50 So — 157.00 So — 157.10 So — 157.20 So — 157.30 So — 157.40 So — 157.50 So — 158.00 So — 158.10 So — 158.20 So — 158.30 So — 158.40 So — 158.50 So — 159.00 So — 159.10 So — 159.20 So — 159.30 So — 159.40 So — 159.50 So — 160.00 So — 160.10 So — 160.20 So — 160.30 So — 160.40 So — 160.50 So — 161.00 So — 161.10 So — 161.20 So — 161.30 So — 161.40 So — 161.50 So — 162.00 So — 162.10 So — 162.20 So — 162.30 So — 162.40 So — 162.50 So — 163.00 So — 163.10 So — 163.20 So — 163.30 So — 163.40 So — 163.50 So